

Добрий день, дорогий Василю
... широкого серця хоту подякувати
... розширенню, за те, що
... нові шляхи мисли, та
... надзвичайно упертості
... були лише 60 секунд на годину
... продавати, і я думав, що
... Найкращі люди
... в університетському
... достаток лише тільки
... буде дати мені турбу-
... стемі, але мені здається
... буде, бо мені не дозволили
... зустріти, але це все (мені
... навіть вправді в талоні, як
... турбувати не хотіли мені
... талоні про В.І. Близнюка
... і мене признали
... і в об'єктиві
... і в об'єктиві
... і в об'єктиві
... і в об'єктиві
... і в об'єктиві

Юрій Климець

«Привіт, Василю!...»

Юрій КЛИМЕЦЬ

•

«Привіт, Васильку!..»

*«Поїдеш далеко,
Побачиш багато,
Задивишся, зажуришся, –
Згадай мене, брате!»
Т. Шевченко*

*На незабудь
Василю – Юрій*

Юрій КЛИМЕЦЬ

«Мрибін,
Васильку!...»

Видавництво
"Волинські обереги"

2014

УДК 82(477.81)
ББК 83.3(4Укр-4Рів)
К 492

Упорядник
Василь Лящук

Літературний редактор
Микола Пшеничний

Климець Ю.

К 492 **“Привіт, Васильку!..”** / Ю. Климець. – Рівне : Волинські обереги, 2014. – 148 с. + іл.

ISBN 978-966-416-333-7

Коли людина талановита, то вона – талановита у всьому. Навіть у листах. На перший погляд, здавалося б: епістолярна спадщина Юрія Климця була суто приватною справою. Але його побратим по духу і перу, письменник Василь Лящук вважає інакше. Ось чому благословляє у світ ці щемливі сторінки, які вже належать Вічності. І – вам, шановні читачі...

УДК 82(477.81)
ББК 83.3(4Укр-4Рів)

ISBN 978-966-416-333-7

© Климець Ю., 2014
© Лящук В., упорядник, 2014
© “Волинські обереги”, 2014

Мелюстки
неВ'янучої
пам'яті

Мереділова

КІЛЬКА десятиліть тому із Юрком Климцем зазнайомив мене його землянин, уродженець Старого Почаєва, побратим по духу та перу – поет і перекладач, педагог і журналіст Василь Лящук.

Як спалахи блискавиць – спомини, спомини, спомини. Тож нехай ці кілька сторінок теж тихо ляжуть пелюстками нев'янучої пам'яті на його, таку передчасну, могилу...

НЕЖДАНА-НЕГАДАНА, але воістину незабутня, творча зустріч Нового року другої половини 1970-х. Засніжене місто Львів. Студентський гуртожиток на вулиці Пушкіна. Неафішоване, напівсекретне, закрите засідання двох літературних студій – Львівського державного університету імені І. Я. Франка та Рівненського педагогічного інституту імені Д. З. Мануїльського. Заздалегідь злистувавшись і стелефонувавшись, зійшлися та з'їхалися з усіх усюд як тодішні, так і колишні літстудійці.

Я тоді вже працював директором середньої школи в селі Каноничі на Рівненському Поліссі, саме перебував на тримісячних курсах підвищення кваліфікації в Івано-Франківську. Тож охоче зголосився поєднати у товариську новорічну ніч приємне з корисним.

Чималенька студентська кімната, у котрій, наче в солдатській казармі, щільно попрутулювалися одне до одного спудейські ліжка філологів. Присутні – кільканадцять «марнотратителів паперу і чорнила», як влучно написав колись Тарас Шевченко. Прокрилять роки, і з-поміж цих дівчат і хлопців семеро (!) стануть членами Національної спілки письменників України. Хто ж вони?..

ЮРІЙ КЛИМЕЦЬ – поет, етнограф, музейний працівник. Кандидат історичних наук. Заспоришені стежки його дитинства губляться десь у мальовничому селі Шпиколоси Кременецького району Тернопільської області. Автор книжок «Купальська обрядовість на Україні», «Вино життя», публікацій у журналах «Жовтень» («Дзвін»), «Українська мова та література в школі», «Соціалістична культура», «Радянська жінка», «Українське літературознавство», «Дніпро», в альманахах «Вітрила», «Пісня і праця», у багатьох газетах, в наукових збірниках.

Богдана – його симпатична дружина. Львів'янка. Педагог.

Василь Ляшук – нині вже автор прекрасних поетичних книжок «Почаївська мозаїка», «Нас не буде – буде наша справа», «Тьмі наперекір», «Ноша бджоли», «Мое помешкання», «Юності щемливий плін», «Дзвіниця», «Запахла нехворощ і м'ята», талановитий перекладач сотень творів англійських, польських, американських, білоруських, німецьких, російських письменників, зокрема й усіх 154-х сонетів Вільяма Шекспіра.

Валерій Герасимчук – поет, прозаїк, драматург (із с. Денихівка Тетіївського району на Київщині). Заслужений діяч мистецтв України. Працював секретарем ради НСПУ по роботі з обласними організаціями, був директором Будинку письменників України. Окремими виданнями вийшли «Калинова сопілка», «Віки», «Сповідь», «Избранное», «Пьєсы о великих» та «П'єси про великих», «Азартные игры», «Оббиті пелюстки» тощо. Автор трагедій – «Андрей Шептицький», «Розп'яття», «Шумери»; драм – «Поет і король, або Кончина Мольєра», «Трагедія Нобеля і драма Хемінгуєя», «Окови для Чехова», «Цикута для Сократа», «Душа в огні» (про О. Довженка і Ю. Солнцеву), «В облозі саламандр» (про К. Чапека), «Кохані Бетховена і коханки Паганіні», «Приборкування... Шекспіра!»; комедій – «Ангел-хранитель», «Помилка Сервантеса», «Амазонки», «Азартні ігри», «Хто кого?!» та інших. П'єси ставилися в Україні, Канаді,

США, Польщі, звучали на Українському радіо, публікувалися в журналах «Вітчизна», «Київ», «Дніпро», «Дзвін», у газеті «Літературна Україна».

Любов Пшенична – із с. Закриниччя Баранівського району на Житомирщині. Вчителювала, працювала в дитсадку, педагогічному коледжі, з творчою юнню в Дубенському міському Центрі соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді. Редагувала журнал «Незабудка». Відповідальний секретар Дубенської організації Національної спілки письменників України. Автор півсотні пісень, стількох же телефільмів. Як книжковий графік проілюструвала десятки книжок. Лауреат літературної та просвітянської премій імені Валер'яна Поліщука й Грицька Чубая. Її твори введені у шкільну програму. Видала поетичні та прозові книжки «Чорногузики», «День народження сопілки», «Боря з Мухоморії та його друзі», «Весела абетка» «Дитейка», «Босоніж по материнці», «Вогник на калині», «Картопляна історія», «Любавин дзвін», «Дика лілея», «Калиновий дід», «Бегемотове болото», «Загадки-привіти для малят про квіти», «Зайчикова читанка», «Коли зацвітуть лілеї», «Казка про зайчат», «Микола Жулинський. Літературний портрет», «Пташка з райського саду» тощо. Поезії друкувалися в перекладах білоруською, тувинською, російською мовами. За її творами знято кілька мультфільмів.

Мирослав Лазарук – із с. Королівка Коломийського району Івано-Франківської області. Газетярував, був начальником обласного управління культури, зараз – редактор «Буковинського журналу», директор Чернівецького меморіального музею В. Івасюка. Лауреат премій імені Д. Загула, І. Нечуя-Левицького, Т. Мельничука, І. Бажанського, С. Воробкевича. Заслужений діяч мистецтв України. З-під його натхненного поетично-прозового пера відтиражувалися книги «Коломия», «Покрова», «Ночі з амазонкою», «Містечкові містерії», «Пантір», «Птах самотній», «Збирачі маку», «Інавгурація», «Лепра», «Микола

Вінграновський», «Через терни до любови», драма «Дуель у божевільні» і т. д.

Марія Маткобожик (Якубовська) – із с. Полапи Любомльського району Волинської області. Кандидат філологічних наук, доцент кафедри українознавства Української академії друкарства. Відмінник народної освіти України. Кілька років очолювала Львівську обласну письменницьку організацію. Її книжки: «Завтра починається сьогодні», «Виклик байдужості», «Костянтина Малицька», «На допомогу виховникам», «Слова дотик», «Викрадення Веселки», «Фрески білим пером», «Пульсуюче слово», «Фотокартки з альбому», «Ніч з Мольфаром», «У дзеркалі слова», «Письменники Франкового краю» та інші.

Роман Вархол – із с. Нагірянкa Чортківського району на Тернопілля. Вчителює. Лауреат літературної премії «Світлослов». Відтиражував поетичні збірки «Мозаїка», «Будити райдугу пора», «Полювання без сокола», «Віттар Бескидів», «Тихий Дунай», «Чардаш», «Ружа-лелія», «Діти Пантократора», «Погар і пінязь», «Кирилиця Карпат», «Черемховий човен», «Солов'їна філігрань», «Трав'яна перлина», «Квітка Хорса», «Боянові гуслі», «Писаний терем», «Марсове поле», «Старе вино з міха», «Бджолина келія в пуші», «Троянова тропа», «Чари волхва», «Бармиця барв», «Неприручений глагол», «Мальовані лоді багатого гостя», «Танець тирси», «Пир Перуна», «Золотий шолом», «Велесова свиріль», «Угорські гори», «Співочий птах на мисленому дереві», «Давні дні», «Подільські елегії», «Сідло під головою», «Писар Хорса Великого» тощо. Окремі вірші перекладені англійською, румунською, польською мовами.

Микола Козлик – із с. Лючин Острозького району Рівненської області. Пригадує його ще школярем, вже ті найперші вірші переконливо засвідчили: народжується ще один Поет. На жаль, доля склалася трагічно. Не витримавши постійних кагебістських переслідувань (ще починаючи зі Львівського університету), важко

захворів. Проте лікування у психіатричках не могло нічим зарадити. Друкувався у періодиці, хоча й не часто. Посмертно вийшла у дубенському видавництві «Наш край» прекрасна поетична книжка «Пісня про Небо», до якої безпосередньо я причетний – як редактор, а Юрій Климець – як спонсор. Цю збірку Микола ще встиг сам упорядкувати і вичитати, а також скромно попросив – поставити на обкладинці, на титульній сторінці й у вихідних даних псевдонім: Микола Вівчарук. Так ми і зробили. Втім, про це – трішки далі.

Мирослав Лабач – музейний співробітник, освітянин.

Микола Пшеничний – із с. Молодава-2 Дубенського району Рівненської області. Працював різноробочим, мулярем, вчителював, директорував у десятирічці, газетярував, редагував багатотиражки, був науковим співробітником Державного історико-культурного заповідника міста Дубна. Нині – на творчій роботі. Лауреат премій імені Бориса Тена, Валер'яна Поліщука, Тувинської молодіжної республіканської премії в галузі літератури та мистецтва (Російська Федерація). Книжки: «Сьомий материк», «Межа», «Осторога», «Чорно-білий світ», «Бекана ворона», «Григорій Дем'янчук. Літературний портрет», «Калиновий рушник» (у російських перекладах Володимира Євпатова, передмова Станіслава Куняєва). Твори перекладалися білоруською, болгарською, тувинською, туркменською, бурятською та іншими мовами. Автор і ведучий 35-ти телефільмів.

Микола Ужвін – родом із літописного Дерманя. Автор книжки оповідань «Мед від лисиці». Вчителює у с. Буца Здолбунівського району на Рівненщині.

Та інші.

До цих «та інших» належав, безперечно, і славетний співак Іван Семенович Козловський. Спеціально зі свого львівського помешкання (а це – декілька кілометрів від гуртожитку, куди ми прибули на «тайну вечерю»), Юрко Климець притранспор-

тував автобусно-тролейбусно-трамвайно, вже майже опівночі, радіолу з програвачем, аби ми мали можливість почути колядки і щедрівки у виконанні славетного маестро. Як не дивно, але в ті безбожно-атеїстичні збільшовичені роки московська фірма «Мелодия» випустила ці скарби духовні, причому – українською мовою! Але це був ого-го який дефіцит!

Декламувалися вірші, проголошувалися тости, лунали наші співанки у порожньому гуртожитку... А потім... Потім – виклики в КаГеБе... Й у Львові, й у Рівному, й деінде... Було...

ЗГОДОМ, доволі часто буваючи у Львові, я ніколи не забував провідати Юрка – чи то ще у студентському гуртожитку на вулиці Пушкіна, чи то вже у гостинній приймацькій квартирі, чи то в музеї етнографії і художнього промислу, де він працював лаборантом і науковим співробітником, чи то у його художній майстерні, чи то в офісі кооперативу «Добробут», чи то ще десь. Місто Лева – велике. Саме під час одного такого розлогого побачення, після довгих, болючих, напівпошепки балачок на різноманітні українські теми, мені написалося:

Я прив'язаний, Львово, до тебе, неначе трамвай,
У який добровільно запряжені леви з сумними очима...
Тільки рейками рук ти мене не тримай, не тримай, –
Краще ти в моїх споминах, Львово, подовше затримайсь.

Пройдуть триста віків. Поміняються триста плакатів.
Триста левів помре. Та залишиться хоч би один...
І цей Замок Високий, як стояв, так і буде стояти,
І Франко, як ходив, так по Львову і буде ходив.

Ще не раз посміхнеться заплакана юна трава,
Коли буде асфальт піднімати своїми плечима...
Я закоханий в коней. Та сам я – неначе трамвай,
У який добровільно запряжені леви з сумними очима.

І ось – новина: Ю. Д. Климець захистив кандидатську дисертацію! Про купальську обрядовість! Попросивши вибачення в усіх інших якнайтерміновіших справ, сідаю у своєму селі Мирогощі на електричку, їду. Привітати.

Допізна бродили ми із ним (і ще деякими львівськими науковцями) там і сям, – аж до Високого Замку, – а далеко за північ припленталися до Юркового музею, що височів на тодішньому проспекті Леніна. Він, озирнувшись навсідч, шепнув на вухо:

– Миколо... У моєму службовому кабінеті, на другому поверсі, є сейф... А у ньому – спирт... І, якщо не зраджує пам'ять, залишилася навіть закуска...

Одним словом, Юрко розпультував подвійні вхідні двері, знаючи код. Потім розблокував охоронну сигналізацію однієї з виставкових вітрин під склом, де експонувався середньовічний королівський срібний столовий сервіз.

– Цитуйте, хлопці... Задля такої зустрічі – не гріх...

Й аж до шостої години ранку ми продовжували гуртом почергово вітати новоспеченого кандидата, закушуючи оту чисто-нерозведену спиртяру черствими минулотижневими шкоринками батонів, недогризеними кавалочками жовтого сала, – але в руках урочисто й гонорово тримали не що-небудь, а справжнісінькі королівські срібні виделки (оригінали!), наших спраглих губ ніжно-прохолодно торкалися інкрустовані манюсінькі, як наперсточки, срібні королівські чарки.

– Будьмо!

– Будьмо! Будьмо! Будьмо!

– Гей! Гей! Гей!..

Було таке, їй-бо... Шалапути... Особливо ж – Юрко... Слава Богу, минулося без будь-яких плачевних наслідків, бо ми на розвітання акуратненько повитирали якимись газетами і чарочки, і таці-підноси, і виделки, поставили все на попередні місця, Юрко знову, як і годиться, ввімкнув сигналізацію...

ОДНОГО разу ми із Юрієм Климцем завітали у гостинну домівку Василя Лящука (однокімнатна квартира в багатоповерхівці по вулиці Дубенській на західній околиці Рівного). Й написалося того дня, – здається, це був його день народження, – ось такі рядки:

Стають святами сірі будні,
Коли стрічає Твій поріг..
Сьогодні в Тебе я не бути,
Їй-бо, Василечку, не міг!

І зло, і кривду пересилю,
В душі гнізда лжа не зів'є,
Коли я знатиму, Василю,
Що Ти десь є, що Ти десь є!

Тож, за прадідівським звичаєм,
Із Мирогощі шлю привіт..
Бо Рівне є, бо є Почаїв –
І будуть много-много літ!

А торік 19 листопада у краєзнавчому відділі на четвертому поверсі Рівненської обласної універсальної наукової бібліотеки відбулася презентація книжки сонетів Вільяма Шекспіра у прекрасних перекладах українською мовою Василя Лящука. Мені випала висока честь – бути ведучим цього міжнародного творчого свята. З-поміж багатьох віншувальних виступів особливо запам'яталися щирі й талановиті слова рівненського поета Олександра Берестяного, який подарував винуватцеві торжества й усім присутнім «Сонет поету»:

Задуманий, закручений сюжет
Упертої і мудрої завзятості...
Життя поета – ще один сонет
У геніальній простоті й святості.

У титанічній боротьбі з пільмою
Душа і плоть напомацки за двох
Розсудливо воюють з самотою,
І береже поета саме Бог.

Крізь біль, байдужість і слизькі пороги,
Між берегами радощів з журбою,
Приходить відчай, але й перемога!
У першу чергу – над самим собою.

Відчув Шекспіра витончений звук
Поет Василь Кіндратович Лящук.

ВІН, ЮРКО, БУВ талановитим у всьому. Навіть як початкуючий бізнесмен. Без грошей – робив дива! Із нічого – щось! Якийсь період і я йому допомагав у цьому, коли, частенько приїжджаючи до Дубна, він займався (як неперевершений фахівець) бартерними операціями. Пригадую із неабиякою вдячністю, що і нашої бідовій письменницькій родині перепали якось кількоро дармових мішків цукру. Але хотілося б не про те...

А – про заснований і очолюваний ним кооператив «Добробут», котрий несподівано став благодійником одного з багаточисленних дубенських видань, коли я був головним редактором просвітянського «Нашого краю».

Ось вона переді мною, ця синенька книжина. Назва авторська: «Пісня про Небо». Художник – Богдан Бардецький, тодішній викладач образотворчого мистецтва Дубенського педучилища, родом із Хоросткова Тернопільської області.

Не помилюся, коли скажу: це – одна з найсильніших поетичних збірок, які я мав честь благословляти у світ. Оскільки автор у березні 1993 року вже був покійний, то прийшла вона до читачів завдяки безкорисливій, приятельській, воїстину побратимській, фінансовій підтримці Юрія Климця. Он про що і як писав Микола, наприклад, на 6-7 сторінках («Прогноз»):

Мряка студеноока –
З революційних гроз.
33-го року
Прогноз.

Біблію – у вбиральню!
В Чашу – сивухи міць!
Пенсію персональну
Ґвалтівникам черниць!!!

Горе в зоряній кроні.
Горе і гнів
У золотавоскронні
Михайлівських монастирів.

Геть, чорнорясі невдахи!
Світе новий, рости!
...Наче підстрелені птахи –
На планеті хрести.

Передріздвяна спека.
Палахкоче вогонь –
З творінь Феофана Грека,
Із рубльовських ікон.

Богоматір батожать

Матюками роти.

Боже.

Боже.

Боже.

Прости.

Від модерного трону –

Заколимний маршрут.

...Криваво-червона

Правди нової суть.

Дзвонів завмерлі гами –

У чорторях рік.

Чути: бряжчить кістками

33-ій рік.

А ось, на стор. 15, читаємо «Студентське», рядки якого об'єднують-обвінчують Волинь і Галичину. Пам'ятаю, навідався знову Микола до мене, привіз ще деякі твори, мовив: «Нехай до збірки ввійде і кілька раних. Вельми вже дорогі вони мені. Цей – теж: «Сумно верби хиляться додолу, // До осінніх вистиглих доріг. // Нині попрощатися без болю // Із селом волинським я не міг. // Ось листи. Конспекти. І знайоме // Фото. Й тепла повінь почуттів. // ...Не забув нічого. Тільки втому // На порозі отчому лишив». Бо це – і про мене, і про Юрія Климця, про його рідні Шпиколоси...».

СВЯТУ, благородну справу зробив письменник Василь Лящук, благословивши межі люди бодай частиночку епістолярної спадщини незабутнього нашого Юрка. Причому – власним коштом, за свої скромні пенсійні заощадження.

Листи видатних особистостей треба оприлюднювати, оскільки (особливо після смерті) вони вже належать не тільки адресатові, а – Вічності. У них є те, чого нема у книжках.

Насамкінець коротко прокоментую децицію із епістолярії Юрія Климеця. Оригінали цих листів (усі – рукописні) зберігаються в домашньому архіві Василя Кіндратовича. Низько кланяюся тобі, друже, що ти не тільки бережеш ці раритети, а й – видаєш їх!

Готуючи цю передмову, я пошпортався й у своїх приватних шухлядах. Нарешті віднайшов те, що шукав. По-перше, Юркові листи й листівки до мене. По-друге, автографовані видання. По-третє, згадки про нього наших спільних колег, які були на отій вікопомній «тайній вечері».

Дозволю собі процитувати бодай дарчий напис на його монографії «Купальська обрядовість на Україні»:

«Поетичному подружжю Пшеничних – Миколі і Любі – з побажанням добра, радості, сил для праці в ім'я слави і процвітання України. Юрій Климець. 5.IV.91».

ЮРКОВІ НЕАБИЯК пощастило, що з-поміж справжніх наставників у Крем'янецькому педучилищі була й Ліля Адамівна Антонюк-Слідзинська. Істинна Українка! Як, до речі, й св. п. Марія Кременярівська, у якої Климець-студент квартирував кілька років. Народилась вона 1902-го у Почаєві, 1921-го закінчила у Крем'янці українську гімназію, авторка книжок «У рідному місті», «Надюся у Львові», «Вівці, вовки і люди». Із 1940 по 1947 роки – політ'язень сталінських казахських таборів. Померла 1999-го у Канаді.

А ще Юрко упродовж усього свого життя рівнявся на автора «Виростеш ти, сину...»: «Симоненко для мене – це взірець поетичної творчості, справжній лицар поезії, мій духовний вчитель» (це із найпершого листа до Василя Лящука, 29 грудня 1976 року).

Зі всіх гостинців, щороку дарованих батьками на іменини, найбільше любив книги. Ненавидів усілякі контролюючі органи: «літом я повинен був працювати або в студентському будівельному загоні в Стрийському районі, або їхати провідником вагона... не буду мати проблем з комсомолією і партбюро...» (3.IX.77); «Тепер знову про книги. Вийшла ще одна книжка доцента кафедри укр. літератури нашого університету О. Мороза «Іван Франко. Семінарій», розгляду методологічних помилок якої буде присвячене одне з питань завтрашніх відкритих партзборів» (19.X.77); «Останнім часом я працював над газетою літстудії «Франкова кузня». Дуже довго довелося мені бігати по різних інстанціях...» (14.IV.78); «в мене було стільки різних справ перед першотравнем, що я не мав коли і вгору глянути: виготовляв з учнями транспаранти на демонстрацію. Учні IV-VI класів такі безпосередні, невимушені, запитують мене, чи скоро буде комунізм і який він, чи є Бог, чи може наука оживити мертвого, чи є в людини душа і тому подібне» (2.V.79); «Я одержав направлення у Нестеровську СШ №2... Школа російською мовою навчання. Морального задоволення від роботи небагато. Маю ще класне керівництво у 6 (найгіршому у школі) класі...» (13.XI.79). І так далі.

Дехто може делікатно запитати: а чому це листування так несподівано-різко-неждано обірвалося? Відповідь – вельми проста і, водночас, дуже складна. Болюча. Бо зір (якого і так було небагато) Василя Кіндратовича почав катастрофічно падати. Таким чином, епістолярне спілкування із зовнішнім світом довелося повністю припинити.

Хоч, ясна річ, побратимські стосунки, дружні зустрічі, регулярні телефонні дзвінки тривали аж до фатального листопада 1998 року...

Микола Пшеничний,
член Національної спілки письменників України

Василь Лящук

ЮРІЮ КЛИМЦЮ – ЩИРО

В юнацькій тілі шаленіла кров,
Зринали – жайвором стрімка уява,
Цікавість до історії й любов,
І юрмились думки в щоденних справах.

Скажу: «Ти, Юрку, житимеш віки –
Словами й ділом Істина прийнята.
Листи, не читані оці ніким,
З молитвою розсію, мов зернята».

О, цей наскрізний погляд без образ,
Цю теплу чуйність, приязню багату,
Іще хотілось бачити не раз,
Дивитись на батьків, на рідну хату.

З роками йтиме в ненайгірші дні
До всіх Твій лист, написаний мені.

28 січня 2014 р.

Примітка: будь ласка, у цьому акро-сонеті прочитайте в кожному рядку кожен другу літеру – зверху донизу.

«Милітї,

Васильку!»

Анатї

**Привіт із сивого Львова!
Добрий день, Васильку!**

Мені ніколи б не піднялася рука писати листа на ти Василю Лящуку, тій людині, про яку я вперше довідався із добірки віршів у нашій районній газеті. Ті вірші (говорю щиру правду) глибоко запали мені в душу, і я відразу їх вивчив напам'ять. Пам'ятаю і досі, потім були зустрічі з віршами у «Ровеснику», в альманасі «Пісня і праця». Але я не сподівався, що познайомлюся з їх автором, Василем Лящуком. Хоч, може, десь у найдальшому куточку серця живе мрія, потреба зустрітися, говорити з людьми, які вислухають твої переживання і мудро полегшать їх і поділяться своїми тривогами і radoщами.

Одного разу я в Кременці зустрів Лося, працівника районної газети, і він мені каже таке: «Ти знаєш, тобі хоче написати Василь Лящук, а я загубив твою адресу». Я, звичайно, швиденько продиктував йому свої координати і слова «був приємно здивований», мабуть, краще замінити простими «був надзвичайно радий», бо мав надію познайомитися ще з однією людиною, яка по-справжньому любить, розуміє і творить поезію. І тому я чекав листа, написаного незнайомим, але дорогим мені почерком, і сумував, коли поштар не приносив нічого. Але проте дочекався і як прочитав такого теплого, хвилюючого товариського листа, був дуже схвильований, і мені вже ніяково тепер писати на Ви.

Тож будьмо знайомі, Васильку! Міцно тисну Твою руку і з радістю (а також запізненням – це одна з моїх вад) шлю Тобі свій студентський привіт, свою відповідь на твій щирий лист і бажання потоваришувати зі мною.

Що ж Тобі розповісти про себе? Народився і виростав я в селі Шпиколоси. Мимоволі пригадалися рядки одного Симоненкового вірша (до речі, Симоненко для мене – це взірець поетичної творчості, справжній лицар поезії, мій духовний вчитель):

Я не бував за дальніми морями,
Чужих доріг ніколи не топтав,
В своїм краю під буйними вітрами
Щасливим я і вільним виростав.
Мене ліси здоров'ям напували,
Коли бродив у їхній гущині,
Мені поля закохано шептали
Свої, ніким не співані пісні...

Батьки мої – прості колгоспники. Віддали і віддають мені усю, тобто безмежну, любов, щоб їх син жив краще, ніж вони. Правда, мати зараз не працює, інвалід II групи. Чотири роки навчання в Кременецькому педучилищі мені ширше розкрили очі на світ, але я відчував потребу вищої освіти і зрадив спеціальність вчителя трудового навчання і креслення, використавши червоний диплом лише для того, щоб відразу вступити на філологічний факультет Львівського університету. Зараз навчаюся на 3 курсі української філології.

Незабаром – сесія і треба чимало читати, щоб успішно скласти заліки і екзамени. Я поставив собі за мету прочитати якомога більше художніх творів Івана Франка, зараз закінчую читання повістей і романів. Що за сила, що за таланти, велет думки і праці наш Франко. Просто неможливо віднайти у світовій літературі фігуру, подібну йому. Я радий, що маю щастя навчатись у вузі з іменем Великого Каменяря.

Васильку! Просто неможливо у першому листі розповісти про все, що хвилює. Але ж попереду у нас іще будуть розмови і про наш Кременець, літературу, поезію. Правда? І тому вибачай, якщо я написав щось не так, як би Ти чекав.

Шкода, що гарних віршів я не написав, і тому посылаю такий ще не зовсім завершений вірш, який я написав раніше, а тепер мені не подобається.

«Привіт, Васильку!..»

Також посилаю своє фото, на якому я коротко підстрижений (піклування військової кафедри).

З нетерпінням чекаю Твоїх листів на таку ж просту адресу:

Львів, вул. Пушкіна, 49

індекс: 290044

Пиши мені про своє життя, творчі успіхи, про все, чим живеш і мрієш.

Зичу всього найкращого.

З гарячим привітом, повагою Юрій.

ПОХОРОН КОЛГОСПНИКА

Дід лежав у пахучій сосновій труні,
Склавши руки спокійно і мудро на грудях.
І блукали літа по його сивині,
І соборно мовчали замислені люди.

Цілу ніч не заснув ні на хвильку ванькир,
Бідна баба ломила порепані руки.
І читали над дідом до ранку псалтир,
Як чудесні казки він читав колись внукам.

А на другий день сонце, як завше, цвіло,
Край воріт червоніла черешнями щепи.
І проводило діда на цвинтар село,
І лилась похоронна мелодія неба.

Йшли в останню дорогу труди його й дні,
Бо така вже судилася дідові доля:
Половину здоров'я віддав дід війні,
Друга – житом росте на колгоспному полі.

– Добрий був чоловік, – говорили старі.
Тільки шкода, мовляв, що іде у могилу...
Скоро й ми помремо, а нові матері
Увіллють свою кров нашим внукам у жили.

Будуть внуки творити новітні світи,
Щедро сіяти людям сердець своїх зерна,
Будуть внуки уперто і мужньо іти
До яскравих зірок через пущі і терни.

Правду люди казали: не вмре в забуття
Ані колос, ні пісня, ні дума висока...
І нащадки в своєму грядущім житті
Понесуть недоспівані дідові роки.

29.XII.76.

Тричі привіт.

Мій дорогий Васильку. Я у великому боргу перед Тобою і дуже прошу вибачити мені те, що не відразу відписую на Твої такі глибокохвилюючі листи. Зі мною часто буває таке, що почну писати листа (або й напишу і ношу з собою, а не пошлю), а потім доводиться червоніти. А сьогодні мене пече сором і перед Тобою, і перед викладачем зарубіжної літератури. Вона здогадалася запитати мене те, що я не дуже добре знав. У заліковці, правда, маю зарах., але якось ніяково перед викладачем.

Васильку! Не знаю навіть, дорогий друже, якими словами дякувати Тобі за Твої щирі листи, за ті теплі, ніжні слова, які ти мені щедро даруєш. Безмірно велике спасибі Тобі і ще раз прости моє лінивство.

Тепер коротко про себе. Мене приніс лелека бозна-звідки і вручив моїм батькам 17 квітня 1955 р. Ріст мій чималий: 182 см.

«Привіт, Васильку!..»

Я навіть важкий трохи (75 кг). Волосся моє невиразного кольору, як не дивно – світле (бо батько і мама – брюнети). Отаке-то.

З самого дитинства я по вуха закоханий у гумор – цю невичерпну скарбницю оптимізму нашого народу. І першою книжкою, яку я в своєму житті прочитав, була «Українська народна сатира і гумор», а тоді «Співомовки» Степана Руданського. Тому не дивуйся, що я іноді у листах буду намагатися жартувати.

Щодо книжки Юрія Ковалю, то я не знайшов її у Львові, та це й не дивно, бо Львів, як ніяке інше місто, голодний на книги. Але я ще пошукаю.

Буду, мабуть, закінчувати нашу коротку розмову. Міцно тисну Твою побратимську руку.

До зустрічі у Почаєві.

Твій Юрій.

18.1.77.

Доброї ночі, Васильку.

Не дивуйся, почувши таке привітання, бо пишу Тобі справді вночі. Сьогодні склав екзамен з логіки (один з найважчих), вдень виспався трохи, а тепер ніяк не можу заснути і пишу листи всім, хто їх чекає.

Я намагався подзвонити Тобі з головної пошти, але мені це не вдалося. Бо в попередньому листі я писав, що не знайшов книжки Ю. Ковалю, а потім в одному магазині побачив і придбав. Хотів тебе порадувати, адже кожна нова книжка для мене (як і для Тебе), нехай і найменша, є радістю, своєрідним відкриттям і одкровенням. Може, я трохи перебільшую, але взагалі це так. Тому що зі всіх гостинців, які мені дарували батьки на іменини кожного року, я не запам'ятав майже нічого, крім книг. Це поема І. Франка «Лис Микита» і роман Жюль Верна «Діти капітана Гранта».

Але про книги ми ще будемо з Тобою, дорогий друже, говорити, коли зустрінемося. Чекаю з нетерпінням (як і Ти, напевно) того дня, коли зустрінемось, поділимось думками, мріями. Я теж постараюся приїхати, що б там не стало. Адже в листі не напишеш усього, що хотів би висловити.

До нашої зустрічі я Тобі, може, ще напишу, навіть, як Ти кажеш, не дочікуючись відповіді. Тепер мені трохи легше дихати. Уже три екзамени – за плечима, то й ще одного подужаю.

Мабуть, буду закінчувати нашу опівнічну розмову.

Тримайся! На тому слові будь здоровий.

Міцно тисну руку і цілую. Твій Юрко.

2.II.77.

Добрий день, дорогий Васильку.

Щиросердне спасибі Тобі за лист, за розмову, за все, що Ти щедро мені подарував і даруєш.

Коротко про своє життя-буття. Приїхав я тоді додому, як я вже говорив Тобі, благополучно, і Ти даремно переживав за мене. Нога перестала боліти і майже загоїлася. Думав спочатку їхати у Львів через Тернопіль, щоб побувати на «Сонячних кларнетах», але не вийшло, бо треба було пропустити без поважних причин військову підготовку, а це нічого приємного не віщувало.

Васильку. Увесь час думав, збирався написати Тобі. А коли пишу, то виходить зовсім не те, що хотілося б. Я, коли приїхав до Тебе, розхвилювався трохи і був розгубленим, Ти прости, звичайно, а потім, коли побачив твою велику бібліотеку, був дуже здивований. Я знав, що Ти дуже любиш книги і чекав побачити їх у Тебе багато-багато, але ти своєю любов'ю, побожністю до книг, своїм умінням зібрати таку велику кількість цінних, прекрасних книг перевершив усі мої сподівання, заставив заговорити моє

«Привіт, Васильку!..»

сумління, зрозуміти, як треба по-справжньому любити Книги. І я щиро вдячний Тобі за це, бо зрозумів ще раз, як мало я знаю, як треба прагнути знати все більше і більше. І знову ж таки, розглядаючи книги, я розгубився. Адже опинивсь у становищі дитини, яка потрапила у дивовижний храм, де бачить стільки прекрасного кругом, про що раніше могла тільки мріяти і не знає, на чому зосередити свою увагу, на чому зупинити погляд. Щось подібне сталося і зі мною: я опинився у такому царстві книг, в якому одна була краща, ніж друга, а третя, – ніж перша. І кожна по-своєму манила, приваблювала...

Васильку. Я дуже і дуже вдячний за те, що запросив мене, що першим написав і пишеш мені, за те, що Ти такий добрий і людяний...

А зустріч у Львові весною аж у травні здається мені дуже далекою, і я Тебе заздалегідь прошу у Львів на свій День народження 17 квітня. А, може, нам пощастить побачитись і раніше.

Я все пишу і пишу, але, як тоді 11-12.11 хвилювався і не міг усно, так і тепер у листі, не можу висловити словами тієї великої вдячності і симпатії до Тебе, Твоїх рідних. Скажу дякую ще раз від щирої душі і поставлю крапку.

А Тобі зичу бути таким оптимістом, яким я Тебе запам'ятав, написати багато хороших віршів, бути завжди щасливим.

На цьому слові будь здоровий.

Міцно цілую, наскільки здужаю – тисну руку.

Твій Юрко.

22.11.77.

Доброго дня, дорогий Васильку.

Із сивим львівським привітом і найщирішими побажаннями всього найкращого пише Тобі Твій Юрко.

Велике-велике спасибі Тобі, друже, за Твої листи, розмови по телефону, за те, що думаєш і переживаєш за мене.

Ти собі не уявляєш, який я Тобі вдячний за вчорашню телефонну розмову, бо як прочитав Твого другого листа, то відчув стільки докорів сумління, що заспокоївся лише після того, як поговорив з Тобою. Відчув, ніби якесь душевне полегшення.

Тепер коротко про свої студентські будні. Проводив я недавно виховну годину «Слово про Кобзаря». Спочатку я коротко розповів про основні мотиви Шевченкової поезії, тоді проілюстрував любов народу до Кобзаря кількома піснями на слова Шевченка (мав 2 платівки), а потім семикласники декламували вірші нашого геніального Поета.

Дуже радий, що Ти захопився історією стародавнього Риму, бо даремно ще древні сказали мудре: *Historie est magistra*. Я з дорогою душею теж вивчав би античну історію і читав би з великою насолодою високу античну літературу. Вже після другого курсу я ще раз повільно-повільно прочитав Гомерову «Одіссею» і відчув таке моральне задоволення, яке одержую не часто від читання навіть класичних творів. А я зараз захопився читанням зарубіжної літератури к. XIX – поч. XX ст. Сильне, душепотрясаюче враження на мене мали романи Золя, Мопассана, Роллана. Правда, цими трьома авторами і обмежується прочитане мною останнім часом, але враження від них спонукає мене до читання все нових і нових книг, до духовного збагачення.

Я ще з дня на день відкладав написання листа Тобі через те, що хотів порадувати Тебе своїм новим віршем, якого ніяк не міг допрацювати. А вчора нарешті закінчив, хоч, правду кажучи, я ним незадоволений. Зараз я Тобі його напишу.

«Привіт, Васильку!..»

Тепер про фотографію. Знаєш, під час канікул я сфотографувався разом з батьком, але фотографії при собі не маю. Сьогодні написав додому листа, в якому прошу мені вислати 1-2 фотографії, бо як я був удома, то забув узяти. Отже, як тільки мені пришлють, то я Тобі обов'язково подарую «себе з батьком».

Як я їду у Львів, то кожного разу дивлюся у вікно автобуса, бачу твою гостинну хату, з найкращими думками пригадую нашу зустріч... Мрію про майбутню.

Ну що ж, буду, мабуть, закінчувати свого листа, міцно тиснути Твою руку, зичити великих врожаїв на педагогічному полі.

Цілую міцно.

Твій Юрко.

ЮНАКОВЕ БЕЗСМЕРТЯ

Упала неба голуба хустина,
І вітер бився крилами об шлях,
Як він вмирав зі словом «Батьківщина»
На ще ніким не коханих устах.

Його знайшли у перестиглім житі
З мого села згорьовані жінки,
Над юним серцем, кулею пробитим,
Гойдала нива буйні колоски.

А як в гніздо вернулась птаха сонця
І стріло небо молоду зорю,
Село навек прощалося із хлопцем,
Який поліг в священному бою.

Земля приймала у правічне лоно
Іще одного зі своїх синів.
Пекла сльоза, горюча і солона,
Обличчя посивілих матерів.

Віднині буде понад їхнім сином
Ясніти небо, гомоніти степ...
Юнак життя віддав за Батьківщину,
А до живих у пісні доросте.

16.III.77.

Добрий день, дорогий Васильку.

Насамперед від щирого серця хочу подякувати Тобі за листа і телефонну розмову, за те, що так турбуєшся, щоб я мав таку цінну книгу, як словник Шевченка. Це справді надзвичайно дефіцитна річ, бо в Тернополі було лише 60 екземплярів, а в Львові теж розібрали продавці, їх знайомі та найспритніші бібліофіли. Найкраще мені можна було дістати це видання в університетському кіоску, але теж запізнився і застав лише тепле місце. Тому, якщо Тобі не буде затишно турбуватися, щоб знайти цей двотомник, то мені залишається тільки дякувати Тобі, друже, безмежно дякувати.

Тепер про нашу зустріч, яка ось-ось (мені так віщує серце) відбудеться. Справа в тому, що кафедра української літератури обіцяє послати мене у якийсь вуз прочитати роботу про О. І. Білецького. Але точно ще не визначила. Якщо б мене призначили читати у Ровенському педінституті, я б обов'язково знайшов би Тебе, привітав би не лише в листі з Твоїми першими педагогічними успіхами, з великою радістю слухав би Твої

нові поетичні рядки. Тоді навіть народне прислів'я «Непроханий гість – гірше татарина» не зупинило б мене, адже Ти теж хочеш мене бачити. Правда?

Тепер ще одне. Літом я працюватиму у будівельному загоні «Експрес-77», буду провідником вагону пасажирського поїзда. Але в серпні я хочу звільнитися, хочу допомогти батькам жати жито і т. д. Навіть, якби я не звільнився, то все одно буду часто дома, бо матиму кілька днів між рейсами. Так що «Експрес» не перешкодить мені запросити тебе до себе додому.

Фотографією знову, на жаль, не можу тебе порадувати, бо написав додому, щоб вислали. А одержав листа (писала мама з Кременця на пошті без окулярів і дуже спішила додому, приїхала в місто здати аналізи і купити ліків), в якому про фотографію і не згадують. Я, звичайно, не дивуюся, бо зараз весна і дома дуже багато роботи, тому батьки могли й забути. Вибачай мені, що я пообіцяв, а не виконав своєї обіцянки до цього часу. Однак, я належу до тих людей, які нехай із запізненням, але стараються дотримати свого слова. Отож, свого слова я дотримаю, а Ти, Васильку, вибач лише за те, що я все роблю із запізненням.

Хотів би, щоб і Ти прислав мені усе нове, що народжується з-під творчого поетичного пера, а ще дужче хочу бачити Тебе...

Ну, все.

Будь здоровий і щасливий.

Міцно цілую і тисну руку.

Твій Ю.

4.IV.77.

Привіт зі Львова.

Добрий день, дорогий Васильку.

Приїхав я вчора пізно ввечорі з Кременця, а сьогодні одержав Твоє поздоровлення з 1 Травнем і побачив, що ти образився на мене.

Але вислухай мене і зрозумій. В одному зі своїх попередніх листів я писав Тобі, що, можливо, приїду в Ровенський педінститут читати реферат своєї роботи про О. Білецького, бо кафедра української літератури дозволила мені вибирати вуз, який я захочу. Я міг би використати (і виправдати) довір'я моїх викладачів, але був свідомий того, що моя робота не варта того, щоб її читати в «чужому» вузі, і обмежився участю в науковій конференції рідного університету, яка відбулась 22.IV.77. День народження мій був у неділю, 17.IV., але відсвяткувати його у той день я не міг, бо два мої товариші поїхали в Київську обл. хрестити сина нашого друга Валери. Валера і мене запрошував, але я готувався до конференції і, крім того, повинен бути як староста групи на суботнику.

Васильку! Твоє вітання з 22-річчям одержав, дуже і дуже дякую, але ж, як бачиш, я не міг зробити іменин 17.IV.77., почав вибирати дні, коли б можна було все організувати якнайкраще, і вибрав п'ятницю, тому що конференція закінчилась рано і була нагода розпочати все і приготувати раніше. Тобі телеграму відправив ще в середу, а в п'ятницю зразу ж після того, як прочитав реферат, пішов з конференції, бо мав надію, що Ти, може, вже прибув і чекаєш мене. Я прекрасно розумію, що Тобі телеграма потрапила в руки аж у п'ятницю і Ти не зумів приїхати. А щодо суботи? Звичайно, якби ми трохи раніше порозумілись, то я б і не планував поїздки додому. А вже в п'ятницю я не міг змінити планів, бо написав батькам, щоб чекали в суботу, і пообіцяв двоюрідній сестрі в с. Двірець бути кумом у неділю.

Приїжджаю додому в суботу, а мене питають, чи відвідав я матір у Кременці в лікарні.

Це було для мене зовсім несподівано, бо листа, в якому мама писала про те, що вона в лікарні, я ще не встиг одержати. Батько господарює сам, як Робінзон. В неділю я відвідав маму в лікарні і поїхав у Двірець, щоб дізнатися, як я маю кумувати. Але так, як піп міг бути тільки у вівторок, то в понеділок я допомагав вивозити гній (17 фір), а у вівторок пішов у Двірець, а звіди понесли мою похресницю у с. Кокорів, де хрестили. А вчора пізно ввечорі я приїхав у Львів і такий втомлений, що й досі себе ще не зовсім добре почуваю.

Тепер про нашу розмову у п'ятницю по телефону. Васильку! Якщо я щось сказав Тобі образливе (а таке у мене й на думці не могло бути), тоді пробач. Проте, не потребуючи скидки на те, що я тоді трохи випив, я повністю відповідаю за свої слова. Якщо ти мене правильно зрозумів, то бачиш, що я не міг поміняти свої плани і не поїхати в суботу додому, а поїхати на 1.V.77. Адже три дні я вже пропустив, а тепер довелось б ще пропускати. А хоч би при всіх своїх стараннях я приїхав би 1.V., то мені не випадає їхати знову до Тебе, адже Твоя черга бути моїм гостем. А запросити Тебе до себе в Шпиколоси, повір, мені соромно. Чому? Бо в мене батько, як я вже Тобі писав, хазяює сам (воно й не дивно), що якби я запросив тебе в такі «покої», то тим самим виявив би свою неповагу до Тебе, може, й образив би. Прийде мама з лікарні, трохи наведе порядок, і тоді обов'язково Ти будеш моїм гостем. В мене набагато менше книг, як у тебе, але є такі, що Тебе зацікавлять. Хочу Тебе «підготувати», сказати, що меблі мої, взагалі інтер'єр, дуже скромні, але справа не в цьому. Ти ж мене розумієш...

Тепер щодо моїх слів про нашу зустріч. Звичайно, я дуже хочу зустрітись з Тобою якнайскоріше. І Ти зовсім не сумнівайся

у правдивості наших пристрастей. Зустрітися хочу з Тобою у Львові (тому що Твоя черга бути моїм гостем), і при найменшій нагоді постарайсь завітати.

Батько мій, хоч і як заклопотаний роботою, запитав мене, чи Ти пишеш мені, і попросив мене від імені всієї родини передати Тобі вітання.

Буду, мабуть, закінчувати свого листа. Чекаю з нетерпінням Твоєї відповіді. Хотів був ще Тобі написати про те, з якою бюрократією мені довелося мати справу. Річ у тому, що я виявляю бажання їхати влітку працювати провідником пасажирських поїздів разом зі своєю подругою, а комсомольське бюро не погоджується з цим і «переконує» мене у потребі працювати на будівництві птахоферми у Стрийському районі. Щодня нові суперечки, неприємності, суєта. Але про все це іншим разом.

Основне, що я хотів сказати своїм листом – це те, щоб Ти правильно зрозумів мене, не ображався, і запросити Тебе до себе у Львів. Заздалегідь повідом мене про це, і я зроблю все, що зможу, щоб наша зустріч була якнайкращою.

А тепер все, міцно цілую. Тисну руку.

Тримайся.

Твій Юрко.

27.IV.77.

Привіт зі Львова. Дорогий Васильку,

відколи Ти поїхав, я з нетерпінням чекав Твого листа. Навіть почав побоюватися, що, може, я щось сказав необережно, чи вчинив щось не так, як потрібно, і Ти міг образитися. Але, як тільки прийшов Твій лист, я дуже зрадів, заспокоївся. Усе планував, як би то мені поїхати і по дорозі відвідати Тебе, а то й

забрати тебе із собою у Шпиколоси. Але дні минали, один екзамен замінювався іншим, а я мовчав. Вчора одержав Твого листа. І мені стало сумно. Картав себе за те, що не відписав вчасно і заставив тебе так довго чекати.

Тепер трохи про своє життя. Вчора я склав останній екзамен. Маю 6 п'ятірок. Я вже трохи змучений, але ще треба мені скласти один екзамен з античної літератури за 1-ий курс, на якому я дебютував трійкою. Тепер маю дозвіл на перескладання. У зв'язку з цим я два екзамени склав достроково, щоб мати змогу готуватися до античної літератури, яку я складатиму 4.VII.77. Я все, в тому числі античну, планував скласти до вчорашнього дня і бути вільним, відносно вільним. Тоді я міг би поїхати додому і разом з мамою приїхати у Львів, щоб мама познайомилась з батьками Дани. Однак, я трохи сумнівався, що мені це вдасться. Через те я й тягнув з відповіддю Тобі. І мені не вдалося викроїти тих кілька днів, щоб я 2-го міг їхати додому, а по дорозі – й до Тебе. Не вдалося, бо в мене багато часу з'їв український синтаксис та історичний матеріалізм.

Тепер, як бачиш, найближчими днями, 2-3 липня, нам зустрітись не вдасться. Та й у другому листі – Ти теж точно не знаєш, чи будеш тоді вдома. Але це не біда. Ця тимчасова перешкода не стане на заваді нашій дружбі. Коли ж ми побачимось? Якщо я складу екзамен 4.VII., то в цей день, а, може, 5 я поїду додому. Вдома я довго не затримаюся (день, півтора). А по дорозі до Львова я зайду на кілька хвилин до Тебе додому, залишу Тобі книжку, яку Ти просив. Щоб відразу, як Ти приїдеш у відпустку, міг читати. Адже я знаю, з яким запалом, з якою любов'ю Ти читаєш книги.

Сьогодні ми з Даною ходили у книгарню. На жаль, Г. Сенкевича в даний момент нема. Сказали, що час від часу буває. Ми тепер будемо заходити щодня, і якщо буде, то привезу Тобі тоді ж, як і Данину книжку.

Тепер я точно знаю, коли Ти будеш дома, коли матимеш відпустку. А про себе не можу Тобі нічогісінько писати, бо сам не знаю, на які рейси нас пошлють, коли ми будемо мати час і т. д. Як тільки про все це дізнаюсь, тоді відразу ж спланую, коли ми можемо зустрітися знову, і напишу Тобі.

Мені шкода, що я не застану Тебе вдома, як зайду на кілька хвилин, але інакше ніяк не виходить.

Сьогодні в книгарні я придбав збірку поезій Василя Ярмуша «Грані і полум'я». Ти, напевно, знаєш про цього, як пише анотація, молодого передчасно померлого поета з Тернопільщини. Якщо б Тобі не вдалося дістати, то я на всякий випадок візьму ще. Бо тираж невеликий, 5 тисяч.

Я влітку, як буду працювати провідником, то житиму в цьому ж самому гуртожитку. Так що можеш мені писати на цю ж адресу. Ще одне. Мене турбує Твоє здоров'я. Прошу тебе, бережи його, бережи зір.

Я всім своїм друзям передав Твоє вітання, і вони взаємно просять мене привітати Тебе, що я з приємністю виконую.

Ну, все. Зичу Тобі всього найкращого, міцно цілую і тисну твою руку. Твій Юрко.

P. S. Не гнівайся за мою недисциплінованість.

30.VI.77.

Васильку, привіт!

Думав я хоч літом писати Тобі частіше і більше, але вийшло навпаки.

Розповім Тобі трохи про свою роботу. Працюю вже майже місяць, здійснив 5 рейсів по маршруту Львів-Сімферополь, через годину виїду в шостий. З перших днів я дуже сильно втомлю-

«Привіт, Васильку!..»

вався. Адже в дорозі треба бути 3 доби, а відпочивати неповних дві. Як приїжджаю з дороги і лягаю спати, то майже дві доби сплю непробудно. Тепер я виснажився ще більше і приїхав позавчора додому з температурою 38,8°. Але дома не признався, щоб батьки не переживали. Двічі мені довелося побувати дома. Я приїхав у Львів, щоб допомогти Дані перездати вагон другій зміні (бо передавати вагон набагато важче, ніж приймати), а тоді з тією бригадою їду до Тернополя, а звідти – додому. І так у перший день мого відпочинку я приїжджаю додому о 17.00, о 18.00 і відразу лягаю спати, а встаю аж на другий день. Тоді трошки допоможу батькам, а на третій день зранку виїжджаю в Тернопіль, де зустрічаю свій поїзд, і їду в рейс. Так було і цього разу. Зараз я сиджу на вокзалі в Тернополі, чекаю поїзда і пишу Тобі листа. Як бачиш, днів для відпочинку настільки мало, що ні я не можу нікуди поїхати (навіть бабу у Двірці відвідати), ані не можу Тебе запросити до себе. Коли влаштовувався на роботу, я все уявляв інакше. Думав, днів для відпочинку буде більше. Але, як бачиш, я помилився – і не можу нічого зробити.

Вибачай, що я так довго мовчав. Зичу Тобі щастя, здоров'я, успіхів.

Пиши.

Міцно тисну руку, цілую. Твій Ю.

3.VIII.77.
м. Тернопіль.

Привіт зі Львова.

Дорогий Васильку, доброго дня.

Сьогодні я напишу тобі про все-все.

Перед своїм останнім рейсом я приїхав додому, і батьки дали мені прочитати листа від Тебе. Правда, того листа мама і тато

вже прочитали. І були надзвичайно зворушені. Каже мама: «То дуже розумний хлопець, я сама йому хотіла написати листа, подякувати за те, що так тобі написав». Особливо припало до вподоби моїм батькам прислів'я «Аби була шия, то хомут завжди знайдеться».

Вчора я повернувся зі свого останнього рейсу, передав свій вагон на інші руки, а сьогодні я вже сиджу на заняттях і пишу листи. Тільки-що написав батькам, а тепер Тобі.

Дорогий Васильку! Я довго мовчав. Аж занадто довго. І знаю, що ти в душі якщо не зовсім, то хоча трішечки, а все-таки ображаєшся на мене. Дуже негарно я робив, що не писав. Але ж я майже цілком відключився від духовного життя. Крім поїзда, станцій і всього, що з ними зв'язане, я нічого не знав. Тепер я перед самим собою відчуваю потребу наздогнати прогаяне і з подвійною жадобою і енергією взятися за книги і ручку. Бачиш, так чи інакше, а літом я повинен був працювати або в студентському будівельному загоні в Стрийському районі, або їхати провідником вагона. Хлопці, які працювали на будівництві птахоферми, наробилися набагато більше, ніж я, а заробили в кілька разів менше. Так що хоча я намучився, але знаю за що. Навіть якби я був дома і допомагав батькам, то моя допомога була б мізерною і непотрібною, адже під час навчання доводилося б брати гроші з батькової кишені. А так тепер ми з Даною маємо хоча не дуже багато, але своїх грошей.

Крім того, я не буду мати проблем з комсомолією і партбюро, які з першого дня починають вияснити, хто і чому не їздив працювати.

Поїздки дали мені змогу пізнати життя залізниці, хоча б з вікна поїзда побачити міста і села нашої України, «чудовий Дніпро за тихої погоди», сонячний Крим.

Васильку! Я хоч мовчав, але я жив думками про Тебе, про наші милі зустрічі. Я весь час чув твій голос, коли читав чудові казки братів Грімм, не можу без хвилювання повертати стіл в домі Дани. Все нагадує про зустріч з тобою, і все чекає нових. Не зважаючи на те, що я одружуся, що навчання забиратиме у мене чимало часу, друзями ми залишимося на весь той час, який нам доля виділила на життя.

Тепер про листи. Той лист, що Ти мені написав у село, як я вже згадував, знайшов мене. А щодо тих двох, про які ти пишеш у своєму листі, то мені до рук потрапив тільки один, та й то лише вчора. А другий, напевно, загубився, бо в гуртожитку був ремонт. Тепер мені на гуртожиток листів не пиши, а на таку адресу:

Львів,

вул. Наукова, буд. 116, кв. 92.

З гуртожитку я ще повністю не забрався, але сьогодні вже заберу все. Вчора, коли я йшов з гуртожитку, щось аж за серце стиснуло, мало сльозу не пустив. Здається, нічого особливого не було: майже голі стіни, не зовсім чиста підлога, скромні ліжка, гуркіт трамваїв за вікном. А все стало безмежно дорогим, до болю рідним. Є люди, що в нових умовах швидко акліматизуються і почувають себе, як риба у воді. Я ж до всього нового звикаю дуже поволі, і повинно було пройти немало часу, перш ніж я звик до гуртожитку, до нового колективу.

Щодо весілля. Про все я Тобі напишу, бо ще сам толком не знаю. Справа в тому, що ми подали заяву на 10 вересня, але потім виявилось, що 11.IX. є великий піст – «отрезание главы Иоанну Крестителю. Пост без вкушения рыб». І Данині батьки, і мої не хочуть, щоб в цей день ми одружувалися. А в Палаці щастя не дуже охоче хочуть міняти нам день, бо людей дуже багато. Але, може, поміняють на 24.IX., бо щось трохи обіцяють, але, видно, хочуть хабара.

Мої батьки, я, Дана і всі мої друзі, яким я розповідав про Тебе, передають Тобі вітання, а мати і батько щиро дякують за лист. А я, крім того, дуже-дуже Тебе перепрошую за те, що так довго не писав. А ти в свою чергу передай від мене вітання батькам, Ліні Василівні і Пшеничному. Дуже часто пригадую нашу зустріч у тебе в гуртожитку і на квартирі Ліни Василівни. Мене часто чомусь супроводжує рядок з її вірша: «Віддаленіли рідні небосхили».

Ну, все.

До зустрічі з відповіддю на мій лист, а також до зустрічі на моєму весіллі.

Будь здоровий і щасливий.

Міцно цілую і тисну руку.

Твій Юрко.

3.IX.77.

Доброго дня, дорогий Васильку.

Позавчора одержав Твого зворушливого листа, а сьогодні під час лекцій хочу і відписати Тобі, і водночас запросити на весілля. До недавнього часу я не знав, чи дозволять нам у Палаці щастя перенести реєстрацію шлюбу на 24.IX.77. Кілька днів тому я дізнався, що нам дозволили, і тепер я і Дана запрошуємо своїх друзів і родичів на весілля. Почнеться воно у суботу 24 вересня. Усіх гостей (і Тебе у тому числі) я прошу зібратися у Львові на квартирі Дани 24.IX. десь біля 12-ої години. Тому що реєстрація шлюбу призначена нам на 13.15, із квартири ми будемо їхати зі всіма гостями до Палацу щастя о 12.30, а тоді після здійснення урочистої церемонії і фотографування поїдемо у село, де відбудеться весілля в повному значенні цього слова. Я думав про те, як Тобі краще буде приїхати до мене на весілля. Якщо б Ти їхав

«Привіт, Васильку!..»

з Рівного сам, то, звичайно, повідомив би мене, і тебе зустрів би у Львові або я, або Леся. Але я хочу запропонувати Тобі інший шлях. Хоча мої батьки і не роблять весілля, але все ж найближчих родичів на весілля запросять і по моїх шпиколоських гостей приїде автобус зі Львова. Він буде їхати зі Шпиколос в суботу раненько, і якби Ти приїхав у п'ятницю в Старий Почаїв, то по дорозі до Львова я зайшов би по тебе, і ми б поїхали разом з моїми гостями. А ще було б краще, якби Ти приїхав у п'ятницю до себе додому якомога раніше. Бо я ще точно не знаю, коли поїде автобус до мене в село: чи в п'ятницю (найбільш вірогідно), чи вночі в суботу. Я цим хочу сказати, що якби я їхав замовленим автобусом додому в п'ятницю, а Ти в цей час був би у себе вдома, – то я Тебе забрав би до себе в село ще в п'ятницю, ми переночували б у мене вдома, а на другий день поїхали б разом у Львів.

Проте зі всього сказаного Ти сам вибери шлях, який Тобі найбільше до вподоби. І напиши мені.

Цієї неділі ми з Даною приїжджали до мене в село, і я привіз у Львів фотографію зі своїми батьками. Прочитав твого листа і зрадів, що відгадав і можу задовільнити твоє прохання, дотримати давно обіцяне слово.

Поки що все. Бо маю писати ще багато листів своїм друзям і родичам, які зараз далеко від мене.

Тисну руку, цілую.

Твій Юрко.

15.IX.77.

м. Львів.

Р. С. А свого індекса і Дана не знає.
До зустрічі на весіллі.

Дорогий Васильку.

Запрошуємо Тебе відсвяткувати наше весілля, яке відбудеться 24.IX.77 за адресою: с. Жовтанці, Кам'янсько-Бузького р-ну, Львівської обл.

Чекаємо Тебе о 12.00 24.IX на квартирі нареченої: Львів, вул. Наукова, 116/92.

Урочиста реєстрація шлюбу призначена на 13.15 у Львівському Палаці щастя.

Богдана, Юрій.

18.IX.77.

Дорогий Васильку, привіт.

Надзвичайно радий був, коли одержав твого листа, і тепер хочу подякувати Тобі, за те, що знайшов час приїхати до мене на весілля, хочу подякувати також і від себе, і від Дани за ту рідкісну збірку поезій Ліни Костенко, яку Ти подарував. Не можу не подякувати Тобі нарешті і за листа, якого Ти з усіх моїх гостей написав перший і повідомив, що задоволений весіллям. Тому що навіть з дому мені ще не написали, і я переживав, чи благополучно доїхали мої рідні додому. Моя мама погано почуває себе під час далеких поїздок в автобусі. На щастя, по дорозі до Львова ніяких неприємностей не сталося, а от, як додому приїхали, – не знав. Поскільки ж Ти у своєму листі нічого не згадуєш про дорогу зі Львова, то я зробив висновок, що й до Почаєва мої приїхали благополучно, а вже з Почаєва додому – рукою подати.

Щиро вдячний я також (бачиш, мій лист Тобі – суцільні подяки) за те, що Ти запрошуєш мене на півстолітній ювілей Твого тата. Мені дуже цікаво було б познайомитися і з Миколою Пшеничним, і побути реально, а не в думках, з Тобою. Але є маленьке «але». Я ж кілька разів уже побував у Тебе вдома, а Ти

в мене в селі – ні разу. Мені трохи незручно, але якщо правду сказати – моя незручність дуже і дуже маленька порівняно з бажанням зустрічі, яке (хочу вірити) переможе почуття ніяковості.

А щодо зустрічі в листопаді – хочу сказати, що теж хороша пропозиція. Ліля Адамівна запросила нас, тобто Тебе, мене і моїх друзів, що тоді в машині читали вірші (Микола, Валера, Мирослав), до себе додому в Кременець. Була б чудова одіссея. І треба все зробити для того, щоб вона стала дійсністю.

Усі мої товариші, Дана і батьки вітають Тебе, а Ігор Гринда кається, що в суботу трохи випив і не поговорив з Тобою, а познайомився тоді, коли Ти вже від'їжджав.

Тепер усі свої подяки я об'єдную у велике щире СПАСИБІ за Твою доброту і людяність. Будь завжди таким.

Зичу Тобі всього найкращого.

Міцно тисну руку і цілую.

Твій Юрко.

6.X.77.

Добрий день, дорогий Васильку.

Поки я барився із відповіддю, то вже встиг вчора одержати твої, а вірніше Абу-Касимові, капці. Дуже-дуже дякую. Хоча я придбав цю книжку також (нітрошки не засмучуйся), але відчув таку щирю радість, як би дізнався про неї тільки після того, коли розпакував бандероль. Дуже вдячний Тобі за те, що тепер ще я завдяки Твоєму подарункові маю змогу принести радість комусь із своїх друзів.

Тепер кілька слів про моє життя-буття. Після гостини у Тебе я з Почаєва приїхав у Дунаїв, а з Дунаєва пішки у Двірець. Пого-стював у баби трохи, і вже аж у ввечері прийшов додому.

Позавчора ми з Даною забрали фотографії, але не зовсім ними задоволені. Як і Ти просив, так я й посилаю Тобі усі фотографії (тобто по одній з усіх). Але поки що маю тільки два різновиди: з групою і з гістьми. Кольорові і чорно-білі, де ми з Даною обоє, не вийшли, і ми змушені були ще раз перефотографуватися. Дана знову одягала плаття і фату, але фотографії будуть готові аж через місяць. Так що поки що маю, те й дарую. Цей незнайомий фотограф приходив у гуртожиток, але я не знаю, чи хлопці взяли у нього фотографії, чи ні. На квартиру до нас він пообіцяв прийти, але ще не з'являвся. Данин родич теж ще не зробив фотографій, бо має тільки невеличку кімнатку в сімейному гуртожитку: двоє дітей, жінка, робота і т. д. Дана щотижня приїжджає до нього, чи ще не готові фотографії, а я кажу, що, як зробить, то й сам принесе.

Отаке-то з фотографіями. Тепер знову про книги. Вийшла ще одна книжка доцента кафедри укр. літератури нашого університету О. Мороза «Іван Франко. Семінарій», розгляду методологічних помилок якої буде присвячене одне з питань завтрашніх відкритих партзборів.

Сьогодні я побачив у магазині книжечку «Веселий оповідач», яку хочу подарувати Тобі разом з фотографіями.

Тепер про нашу зустріч на Жовтневій свята. З прочитаного листа зрозумів, що ця зустріч як і для мене, так і для Тебе є довгожданою і з нетерпінням очікуваною. Проте я уявляю її трохи інакше, як Ти. Інакше у часі. Тому що 4.XI у моєму селі празник, і саме в цей день я хочу запросити до себе Тебе, хлопців-однокурсників і Даниних батьків. Ти пишеш, що будеш вільним від 5. XI. Було б дуже добре, щоб ти звільнився ще й 4.XI і приїхав у Кременець в п'ятницю 4.XI у період між 11.10-11.45. Саме в цей час приїде автобус зі Львова з моїми хлопцями і батьками Дани. Тому що приїду додому ще в середу 2.XI або й раніше, щоб допомогти

«Привіт, Васильку!..»

батькам готуватися до празника, а в п'ятницю 4.XI у час 11.10-11.45 буду у Кременці зустрічати вас усіх, враховуючи і Тебе. Так що наша зустріч запланована на 4.XI. Це зв'язано і з празником, і з полегшеною поїздкою, ніж 5.XI, а кілька днів пропущених занять – невеликий гріх. Напиши мені відразу, як одержиш мого листа, щоб я міг з Тобою домовитись тоді про зустріч 5.XI, якщо б Тобі, не дай Бог, не вийшло приїхати 4.XI.

Ну, все. Вибач за незграбність цього листа, бо я трохи поспішаю, пишу на пошті, а мене в бібліотеці чекає Дана і Сент-Екзюпері.

Міцно цілую і тисну руку.

Твій Юрко.

Середа, 19.X.77.

Привіт, Васильку.

Кілька днів тому одержав Твого листа. Дуже радий, що Ти зможеш приїхати 4.XI.77 у Кременець. Тому що Мирослав відмовляється, мовляв, йому щось не виходить. Але не знаю, може, ще вдасться вмовити його.

Вчора також прийшов лист від Нелі. Вона загубила мою адресу, але завдяки Тобі дізналася і написала мені,

У мене новин нема поки що ніяких. Сиджу на одному нудному засіданні, думав, що напишу он якого цікавого листа, але чомусь не виходить.

Я вже Тобі не буду писати аж до нашої зустрічі. Тому що поки мій лист прийде до Тебе, тоді навіть Ти не встигнеш мені написати, бо мене вже тоді у Львові не буде: я поїду трохи раніше додому, щоб трохи допомогти батькам. Отже, буду закінчувати. Вибач уже, що мій лист вийшов таким нецікавим, як і засідання, на якому він писаний.

Ще раз повторюю, що дуже радий тим, що Ти зможеш приїхати.

Міцно тисну руку, цілую.

Твій Ю.

До зустрічі у Кременці, а тоді – у Шпиколосах.

29.X.77.

Добрий день, дорогий Васильку!

Два дні тому одержав Твою бандероль і лист. Ми з Даною безмежно вдячні за Твою увагу до нас, за те, що повсякчас даруєш нам радість.

Ти вислав бандероль, не гаючись, і, як я зрозумів із печатки на повідомленні, вона була на пошті 9.XI.77. Проте я одержав її на тиждень пізніше. Поштарка поклала повідомлення не в нашу скриньку і лише через кілька днів принесла мені. Я тричі ходив на пошту і нарешті після того, як почав вимагати у них книгу скарг і пропозицій, одержав бандероль. Виявляється, що у тому відділі не було працівника, а ніхто інший не хотів замінити.

А ще перед тим, як мені сусідка принесла повідомлення на бандероль, я вже почав непокоїтися, чому нема листа від Тебе. Тому що вже стало ніби своєрідною традицією, що Ти мені, лінтяєві, пишеш перший після наших зустрічей.

Питаєш, як ми приїхали у Шпиколоси? Благополучно. У Кременці ми ще встигли на мій останній автобус. З Кременця я подзвонив Лілі Адамівні про те, що наша зустріч у понеділок не відбудеться, а вона, дізнавшись, що ми поїдемо у Львів у вівторок, просила у цей же день завітати до неї. Ми з Даною приїхали перед самим від'їздом у Кременець, проте ще встигли зайти на кілька хвилин до Лілі Адамівні і разом з Нелею піти на Замкову гору. Дані Кременець з висоти пташиного польоту на-

«Привіт, Васильку!..»

багато більше сподобався, як під час прогулянок вулицями міста. Ліля Адамівна з великою вдячністю згадувала Твій подарунок – збірку Ліни Костенко – і обіцяла написати Тобі листа.

Я відповідаю на Твій лист з деяким запізненням, яке сталося не з моєї вини. Мені дуже радісно, що Ти залишився задоволеним після відвідання моєї хати. Подякуй від мого і Даниного імені своїм батькам. Таких гостинних людей у своєму житті мені ще не довелося зустрічати. Я, правду сказати, та й Ти сам бачив, дуже хвилювався, адже таких шановних гостей мені рідко доводиться зустрічати. Я почував себе більш невимушено тоді, коли Ти приїжджав у Львів весною. Правда?

Ти на нашу зустріч покладав великі надії, і я не знаю, чи вона виправдала їх. Напиши.

Одна новина у моєму буденному житті сталася вчора: це зустріч студентів факультету журналістики і нашого із письменником Романом Іваничуком, який розповів нам про сучасну прозу і подарував нам з Даною аж два автографи.

Пишеш про зустріч із Пшеничним. Мені Микола Козлик теж говорив, що йому Пшеничний написав про свою поїздку у Львів, і ми всі зустрінемося. Правда, не знаю, коли це буде, але, за Твоїми словами, у листопаді.

Ну, все. Буду закінчувати.

Міцно цілую і тисну руку.

Твій Юрко.

P. S. Дана, Леся і батьки передають Тобі вітання.

21.XI.77.

Добрий день, Васильку.

Дуже хотілося мені написати Тобі листа раніше, ніж сьогодні, але я вперто чекав звістки від Тебе. І дочекався. Вчора одержав листа від Тебе, за якого дякую. Я переживав, чому Ти так довго мовчав. Думаю, може образив тебе чимось, а, може, я заразив Тебе своєю хронічною хворобою не відповідати людям на листи вчасно? Але одного дня мені Коля Козлик передав Твоє вітання і повідомив, що Ти маєш дуже багато роботи.

Дорогий Васильку, я Тебе дуже добре розумію і не ображаюся, хоч як би мені хотілося одержувати від Тебе листи.

До мене в суботу приїжджав Микола Пшеничний. Він Тобі уже, певно, написав раніше, ніж я. Чую одного разу: дзвінок. Вийшов я і спочатку подумав був, що то черговий залицяльник прийшов до Лесі. Але після запитання, чи тут проживає К. Ю., зрозумів, що це Микола. Тому що Ти мене повідомив ще раніше про його приїзд, а, крім того, я бачив Миколіні фотографії у журналі «Ранок», альманасі «Вітрила». Тому і впізнав відразу. При зустрічі я трохи хвилювався, але почував себе невимушено. На другий день до мене завітав ще один Микола, але вже не Пшеничний, а Козлик. Читали вірші, розмовляли про поезію. У Пшеничного мені треба багато чому повчитися, а саме – наполегливості для написання віршів, зацікавленості у світі живопису.

В неділю ми проводили Миколу. По дорозі на вокзал він поніс вірші Миколі Красюкові, щоб той передав їх для друкування у «Жовтень». Я, Дана і Коля Козлик чекали нашого гостя у під'їзді будинку. Але через деякий час вийшла до нас із будинку дуже привітна молода жінка і заставила нас бути гостями. Так що протягом двох днів я мав щастя познайомитися із двома хорошими людьми, з двома поетичними Миколами. І за все це щиро дякую Тобі, Васильку. Написав мені Пшеничний листа (я йому сьогодні відпишу), в якому звучить цілком заслужений німий докір мені за

«Привіт, Васильку!..»

мою бездіяльність, за те, що не пишу віршів. Моє сумління теж болить дуже часто через це, і я останнім часом зробив кілька заготовок для віршів, які, однак, потребують ще не тільки чистової, а й чорнової обробки.

Коли я писав Тобі про фотографії Пшеничного у журналах, то згадав, що Ти хочеш мати наші фотографії весільні, де ми обоє з Даною. Ці фотографії повинні були бути готові 4 грудня, але днями ми з Даною навідалися у фотоательє і виявилось, що вони вже готові. Дана вийшла непогано, а я – гірше. Дуже мордатий. Зараз я пишу листа в бібліотеці і не маю з собою фотографій. Так що я листа пошлю сьогодні, в середу 30.XI, а кольорову фотографію – завтра. Значить, Ти одержиш мій лист на день раніше, як фотографію, або одночасно.

Ну, все. Передаю Тобі щирі вітання моїх родичі і друзів.

Міцно цілую і тисну руку.

Твій Ю.

Середа, 30.XI.77.

м. Львів.

Привіт, Васильку.

Кілька днів тому одержав Твого листа, за якого щиро дякую. Зараз у нас гарячий час – наближається залікова і екзаменаційна сесія. А білих плям у знаннях чимало.

Новини у нас такі. Недавно виступав перед студентами нашого університету письменник Михайло Івасюк, батько Володимира, автора «Червоної рути» і інших пісень. Після виступу письменника відбулося обговорення його нового роману «Вирок». Свої враження як читачі висловили Микола Козлик і я.

До речі, у Миколи позавчора були іменини, на яких я вдру-ге зустрівся із М. Пшеничним, який передає Тобі вітання. Під

час розмов ми прийшли до висновку, що добре було б зустріти Новий 1978 у гуртожитку товариством у такому складі: Мирослав з Мартою (так зветься його подруга), Микола з Марійкою, Пшеничний, Ти, я, Дана, може, Неля і ще кілька людей.

Думаю, що Ти підтримаєш нашу пропозицію і зробиш все для того, щоб приїхати 31.XII.77 у Львів. Напиши нам, коли Ти приїдеш, і ми вийдемо Тебе зустріти.

Недавно прочитав я книгу Б. Антоненка-Давидовича «За ширмою». Сильна, дуже сильна річ. Заставляє задуматися над багатьма вчинками. Раджу Тобі обов'язково прочитати, якщо до цього часу не зміг цього зробити. Книга видана у 60-х роках, і в передмові цитується лист Василя Симоненка, який надзвичайно високо оцінив цей твір.

Пиши.

Міцно цілую Тебе і тисну правичю.

Назавжди Твій Ю.

Субота, 10.XII.77.

Дорогий Васильку!

Від щирого серця поздоровляємо Тебе з Новим 1978. Зичимо міцного здоров'я, великого людського щастя, а ще – написати в Новому році багато-багато хороших віршів.

Дана і Юрко.

1.1.78.

Привіт, Васильку!

Ти вже, певно, і забув мій почерк – так давно не писав я Тобі!

Друже любий! Не гнівайся. Під час сесії я перший екзамен (з політекономії) склав на 4, а тоді вже старався, щоб інші ек-

замени скласти краще. Іспити були не так тяжкі за змістом, як тим, що їх приймали не так вимогливі, як обмежені, викладачі. Наприклад, викладач з педагогіки, який читав лекції, жодному студентові не поставив ні четвірки, ні п'ятірки, хоч у числі них, хто складав йому, були і сильні студенти. Щастя, що не він сам приймав, а ще 6 викладачів, крім нього. Але досить про сесію. Вона 2 тижні тому закінчилась (про що і писати радісно), а сьогодні закінчилися наші канікули (про що писати уже не так весело).

Проводили ми з Даною канікули у Шпиколосах. Знаючи, що Ти майже щосуботи приїжджаєш додому, ми хотіли у суботу 4.ІІ завітати до Тебе у Ст. Почаїв і переночувати. Або приїхати 5.ІІ в неділю. Я дуже шкодую, що не зустрівся з Тобою під час канікул, і заспокоюю себе тим, що, може, Ти 4-5.ІІ не приїхав додому. Вийшло так, що мої двоюрідні сестри з Двірця переказали, що прийдуть до мене в неділю 5.ІІ у гості. Слова вони дотримали. Бо якби ще вони не прийшли і я не поїхав через те до Тебе – тоді я гнівався б на них.

Вчора я приїхав у Львів, а сьогодні відписую листи усім, хто їх чекає, або вже і зневірився в тому, що я напишу. Переді мною вже написані листи додому і Нелі, тепер Тобі пишу. Думаю, що тепер побачитись нам буде легше, бо під час сесії я ні разу не приїжджав додому. А тепер буду їхати додому частіше, і однієї суботи чи неділі (про це домовимось листами) я заїду по дорозі до Тебе.

Не знаю, чи написав Тобі Ромко Вархол, бо він одного разу питав мене про Тебе і просив передати вітання, самокритично висловившись, що він до листів ще більше лінивий, ніж я. Мали бути його вірші надруковані у «Жовтні», в першому номері, але журнал вийшов, і віршів нема. Обіцянка залишилась, а слова редакція не дотримала.

Васильку! Ти мені щедро даруєш книги, за що я Тобі дуже вдячний. Хочеться і мені відповідати взаємністю, але у Львові хороша книга до рук масового читача майже не потрапляє. Легше було мені купувати книги у Кременці. Однак, вчора я був неприємно вражений у книгарні ім. Лесі Українки постановою Тернопільського облкниготоргу. Так, книга, що колись коштувала 70 коп., купується магазином за 1 крб. 40 коп., а продається, вірніше – обмінюється, на таку кількість книг, вартість яких у 2 рази більша, тобто треба здати у магазин книги на 2 крб. 80 коп., щоб одержати книжку, яка коштувала колись 70 коп. От як виходить!

Ну, все. Буду закінчувати. Передаю привіт Тобі від моїх рідних, від новорічного товариства, а Ти вітай Ліну Василівну, Ужвіна, своїх батьків. Думаю, що ми з Тобою дуже щасливі, що маємо таких хороших рідних.

Міцно цілую і тисну правицю.

Твій Юрко.

Середа, 8.II.78.

P. S. Виявляється, що я більший ледар, ніж Вархол Ромко, бо він Тобі послав листа вчора, а я написав учора, а посилаю сьогодні 9.II.78.

Привіт, Васильку.

Минув тиждень, як я завітав по дорозі додому до Тебе. Дуже вдячний за щедрість, за гостинне запрошення переночувати. Я відмовився ночувати не тільки тому, що поспішав додому, а й тому, що відчував можливість захворіти. І мої відчуття мене не підвели. Я тієї ж ночі вдома (з суботи на неділю) захворів і пролежав майже тиждень вдома. Пам'ятаєш, були високі морози, і я десь тоді простудився, але думав переходити. Не вийшло. Дурна

«Привіт, Васильку!..»

хвороба перекреслила кілька дорогих мені днів. Бо коли хворів, мав високу температуру і не міг ні читати, ні писати.

Але зараз я здоровий. Приїхавши у Львів, провів у школі в 8-А виховну годину, присвячену творчості В. Симоненка і С. Будного. Назвав її «Молоді нащадки Прометея». Зараз у школі готуємось до відзначення пам'яті Т. Шевченка. Вечір буде складатися із трьох частин: перша – читання рефератів про життя і творчість Кобзаря, друга – зустріч з артистом С. Максимчуком, третя – концерт.

Нещодавно почав водночас кілька віршів про землю. І жодного не закінчив. Якщо напишу – обов'язково поділюсь з Тобою. Хочу чути критичне слово. До речі, про критику. Написала мені одна десятикласниця, що хоче вести зі мною літературну переписку, пришле мені свої вірші, і щоб я дав критичну оцінку. А про мене вона дізналась із публікації 23.ІІ. ц.р. в «Ровеснику». Я й сам не знав, що мій вірш надрукували, а лише із її листа мені стало це відомо.

Васильку! Щиро вдячний Тобі за те, що запрошуєш мене до себе, що пишеш. Передавай вітання Пшеничному, батькам. Привітай (хоч, може, із запізненням) Ліну Василівну із 8 Березнем.

Дану і Лесю я вчора ще поздоровив. Думав, думав, що їм подарувати і вручив мале живе щастя.

Це для них найкращий подарунок. Цілий день і вчора, і сьогодні з ним бавляться.

На цьому закінчую. Вибачай за кострубатість. Міцно тисну руку.

Цілую.

Твій Ю.

9.III.78.

Привіт, Васильку.

Одержав сьогодні Твого листа і сьогодні ж відписую, думаю хоч раз відповісти по-людськи. Щодо мого вірша, опублікованого у «Ровеснику», хочу сказати, що він не вартий великої уваги. Я його колись Тобі послав. Називається «Юнакове безсмертя». Він довго валявся в редакції, а лише недавно його, напевно, знайшли і використали.

Я був дуже схвилюваний, коли читав, з якими труднощами Ти шукав газету, але водночас мені було приємно, що в редакції обласної молодіжної газети («Зміна») чекають і хочуть познайомити читачів з Твоїми новими віршами.

В Ромка Вархола вмер дід, і його кілька днів не було на заняттях. Тепер він з'явився і зараз сидить біля мене. (Я пишу Тобі листа на заняттях). Тільки-що я (та й не тільки я, а й ще кілька студентів) просили Ромка, щоб він сам пояснив (хоч поезія, як він висловився, не піддається поясненням) суть свого вірша. Ромко вважає, що вірш призначений для індивідуального сприймання. Але ж кожен художній твір призначений для цього. Тоді виходить, що вірш призначений для розуміння його «обраними». Але моя розповідь, мабуть, така ж сама туманна і незрозуміла, як і вірш Ромка.

В мене зараз нема хорошого настрою, бо кілька днів тому одержав листа від матері, яка лежить знов у лікарні, а батько хворий – дома. Маю зараз багато роботи. Голова нашої літстудії «Франкова кузня» Мирослав Лазарук зараз знаходиться на лікуванні в санаторії, а я виконую його обов'язки. Завкафедрою літератури хоче негайно відібрати твори для студентського альманаху і доручив цю роботу мені. Я кілька днів сортував літературні твори, а тепер починаю відбирати разом з авторами вірші до альманаху.

Сьогодні студенти хімічного факультету чекають нас, літстудійців. З філологічного факультету підуть на зустріч: Микола

«Привіт, Васильку!..»

Козлик, Марійка Маткобожик, я і ще один хлопець. Такі зустрічі з людьми, з одного боку, потрібні, але з другого – такі походеньки для творчого розвою дають дуже мало.

Буду, мабуть, закінчувати свого листа, вибачай, що писав Тобі про такі звичайні буденні справи.

Передаю Тобі вітання моїх друзів, батьків, Дани, а Ти вітай від мене і своїх батьків, і Ліну, і Пшеничного.

Міцно тисну руку. Цілую. Твій Юрко.

Середа, 15.III.78.

м. Львів.

Привіт, Васильку.

Трохи забарився я з відповіддю на Твій лист. Останнім часом я працював над газетою літстудії «Франкова кузня». Дуже довго довелося мені бігати по різних інстанціях, поки нарешті нам виставили вітрину для газети, а потім і я, і Лазарук, і Герасимчук Валера друкували, наклеювали і оформляли газету. Тільки вчора закінчили цю роботу.

Сьогодні Мирослав Лазарук поїхав у Київ одержувати медаль за наукову роботу, а мені доручив організувати проведення чергового засідання літстудії.

Додому я їздив ще 2 тижні тому, коли моя мама знаходилась у лікарні в Кременці. Там я побачив Твою сусідку, хресну матір, у якої помер син. Ми трохи поговорили з нею, бо мати моя приймала процедури.

Тепер мама уже вдома, а ми з Даною щодня думаємо, як би то ще поїхати. Думаємо це зробити 30.IV. Дуже дякуємо Тобі за те, що запрошуєш нас до себе. Я також, хоч і невчасно відповідаю на Твої листи, згадую весь час наші зустрічі і хочу, щоб вони були без прощань.

Ми (хоч 30 і буде навчання) вирішили їхати ранком додому, з Кременця – у Двірець, а звідти – у Шпиколоси. На другий день візьмемо із собою батька і поїдем у Львів, бо на третій день свят хочемо відвідати Даниних батьків. Не знаю, як буде у ті дні з транспортом, але зроблю усе можливе, щоб у неділю 30.IV по дорозі у Кременець заїхати до Тебе, хоч дуже цього не обіцяю. Бо найгірше наобіцяти, а потім не дотримати слова.

Тобі передає привіт Дана, а Вархол ніяк не може дочекатися від Тебе листа.

Вітай батьків, Ліну Василівну, Пшеничного. Всього хорошого Тобі.

Міцно тисну руку. Твій Юрко.

14.IV.78.

Дорогий Васильку!

Не знаю, як і дякувати Тобі за душевну щедрість.

Почну з того, що я почуваю себе дуже незручно перед Тобою ще від перших чисел березня, хоч я Тобі цього й не писав. Адже я не поздоровив Тебе з днем народження. Хоч і маю непогану пам'ять, але хвороба, гарячка, видно, затуманили її. Коли ж приїхав до Львова, було уже пізно.

Можеш уявити мою радість, коли одержав поздоровлення від Тебе, яке мене зворушило найбільше за всі вітання, адресовані мені у цей день. Щиросердне спасибі Тобі!

Попереднього листа я написав Тобі надто абстрактно. Тому, що не знав, як складуться обставини. Мав я хороший намір письмово поздоровити і Тебе, і батьків із святами, а якщо б і не встиг здійснити свого задуму, то зробив би це усно, адже згідно нашої домовленості ми з Даною повинні були приїхати до Тебе на Великодні свята. Одначе, не так сталося, як гадалося. В

п'ятницю до мене прийшла телеграма про смерть моєї баби у Двірці, і я відразу ж поїхав на похорон. Сам. Бо Дана мала температуру і хворе горло. Приїхала вона у Шпиколоси 1.V. Отак я і провів Великдень у післяпохоронному настрої.

За дні, що був удома, уважно прочитав роман Р. Іваничука «Мальви». Надзвичайно мудра і потрібна книга. Тепер розумію, чому вона така дорога і Твоєму серцю, і всім, хто по-справжньому любить і розуміє, пізнає і творить красу.

На цьому буду закінчувати свого листа. Дана передає Тобі вітання. А Ти передавай від мене привіт і Пшеничному, і батькам, і Ліні Василівні.

Цілую і міцно тисну руку.

Твій Юрко.

8.V.78.

Привіт, Васильку.

Одержав Твого листа, за якого щиро дякую; взаємно поздоровляю Тебе з весною, сонячними високими днями, цвітінням молоді землі.

Багатьом людям весна приносить радість, натхнення. Мене ж весна зачаровує аж до смутку. Світлого смутку, звичайно. Кожної весни мене полонить якась меланхолійна туга, туга за втраченим ще не знайденого. Оце почуття, настрої передати мені дуже важко. Можу порівняти його лише з тим душевним станом, у якому я був, коли дочитував останні сторінки чудового твору Джона Голсуорсі «Сага про Форсайтів».

Думав я, що Ти нагнівався на мене і чекаєш, щоб я ще написав. Це я й хотів зробити, але Твій лист випередив мій намір.

У своєму попередньому листі я не писав про зустріч, бо не знав, коли мені вийде приїхати додому.

Цієї неділі у мене в селі (вдома) відзначали роковини з дня смерті діда, а наступної – у Двірці буде сороковина з дня смерті баби. Однак я не буду у ці дні дома, бо не маю як.

Недавно дописав курсову роботу «Молодий нащадок Прометея» про Степана Будного, а тепер закінчую залікову сесію і починаю готуватися до екзаменаційної сесії, яка триватиме з 8.VI по 23.VI. Сесія цього семестру неважка (усього 4 екзамени і в добрих викладачів). Влітку два місяці (липень і серпень) я служитиму у військових таборах в м. Славуті Хмельницької області.

У період між закінченням екзаменів і днем від'їзду у військові табори нам повинні дати кілька днів для поїздки додому. Якраз, коли випадуть ці вільні дні, я не знав, як писав тобі попереднього листа. Тепер мені усе відомо, бо нас збирали на військовій кафедрі і повідомили день від'їзду: 28 червня о 8.00. Так що у дні 24.VI, 25, 26 і 27 я буду мати час, щоб поїхати додому і зустрітись з Тобою.

Васильку! Щиро вдячний Тобі за книги, за увагу до мене. Правда, «Наш друг – книга» ми з Даною встигли придбати.

Ромко Вархол усе бідається, що написав Тобі листа, а Ти його не одержав і тому довго не відписував.

Ти даруй мені за мій кострубатий і стиль, і почерк, бо пишу на заняттях, а вдаю, що конспектую лекцію.

Про нашу зустріч конкретніше домовимося ще листами. Сплануй свій час відповідно до днів від 24.VI-27.VI. Передавай вітання батькам, Ліні Василівні, Пшеничному. До речі, я перед ним боржник, бо теж вчасно не відписав. Одного дня я між ліками знайшов листівку від Пшеничного, написану ще в лютому. Хтось з членів нашої сім'ї закинув її туди, а я одержав з кількомісячним запізненням.

Ну, все. Буду закінчувати.

Міцно тисну руку і цілую. Твій Юрко.

30.V.78.

Мій дорогий Васильку, привіт.

Уже завтра буде тиждень відтоді, як ми приїхали у військові табори в м. Слауту. Перед від'їздом у мене був дуже похмурий меланхолійний настрій, який тепер у гурті майже розвіявся; я вже оговтався і почуваю себе добре. Режим дня у нас такий. Підйом о 6.00. Фіззарядка від 6.00 до 6.30. Після цього вмиваємось, голимося і т. д. Снідаємо о 8.00. Після сніданку до обіду заняття. Обід о 15.00. У післяобідній час плануються спортивні і культмасові заходи. Вечеря о 20.00. Відбій о 22.00.

Де кілька наших студентів стали тимчасовими каліками внаслідок футболу, тому нам його не дозволяють грати.

Я працюю у штабі. Стараюсь берегти здоров'я і жити у злагоді із людьми. Це поки що основне. Пиши, що в Тебе нового. Передавай вітання батькам. На цьому закінчуватиму нашу коротеньку розмову. До зустрічі через два місяці.

Міцно цілую і тисну руку. Твій Юрко, він же «автоматчик, курсант Климець».

8.VII.78.

Добрий день, дорогий Васильку.

Уже кілька днів минуло з того часу, коли я одержав Твого листа і листівку, за які дуже вдячний, тому що з великим нетерпінням чекав звістки від Тебе. А відписати, як завжди, збирався кожного дня.

Правда, коли я пишу звідси листа, то не можу, на жаль, написати багато. Моєї фантазії вистачає лише на одну ось таку сторінку тексту.

Життя моє минає одноманітно і нецікаво. Тому й написати нема про що. Позавчора до мене приїжджала Дана, і я виходив у місто. Коли одягнувся у цивільний одяг і гуляв вуличками Слаути, то зовсім не відчував себе військовим. Слаута мені

подобається тим, що всі будинки потопають у зелені, яка милує найсуворіше око.

Роботи у мене зараз дуже багато. Як Славута потопає у зелені, так я потопаю у роботі. Іноді доводиться працювати і в неділю, і після відбою. Але всупереч великим навантаженням я почуваю себе добре.

Через кілька днів уже міне місяць нашого перебування у військових таборах. Від'їзд звідси у нас запланований 27 серпня, а 28 у селі Даниної баби празник, на який я дуже давно маю запрошення. Я ще й сам не вирішив, як мені їхати звідси: чи відразу до Львова, а потім додому, чи навпаки. Звичайно, я мушу після таборів приїхати додому, бо відразу з 1 вересня у мене починається педпрактика протягом 1-ої чверті. Я мав бажання залишитись під час практики у Львові і працювати в бібліотеці, але мене посилають (сам не знаю куди) чи в Золочів, чи в Радехів, чи в Сколе.

Я, звичайно, дуже радий зустрітись із Тобою, але зараз не можу нічого поки що передбачити. Пиши мені, бо кожен лист, який одержую і я, і мої однокурсники, є великою радістю для кожного з нас. На цьому закінчую. Зичу Тобі всього найкращого, особливо ж – написати багато хороших віршів.

Міцно цілую і тисну руку.

Твій Ю.

25.VIII.78.

м. Славута.

Добрий день, дорогий Васильку.

Забарився з відповіддю не тільки Ти, а й я також, бо минулого тижня у нас відбувалися ротні тактичні навчання, а після них ми готувались до складання державних екзаменів.

Це мій останній лист до тебе, який я пишу у Славути. Починаю уже збиратися додому. Вчора складали ми перший етап державних іспитів, сьогодні будемо складати другий. На ротних тактичних навчаннях я діяв згідно бойового розрахунку у складі диверсійно-імітаційної групи. Одержав листа від Миколи Козлика, в якому він запропонував відразу після зборів зустрітись в Острозі, потім поїхати у Кременець, а звідти – в Почаїв, Олесько і Львів. Я, звичайно, за таку пропозицію голосував обома руками, тому що кілька днів перед початком нового навчального року у мене будуть вільними. Уже хотів писати Тобі про наш задум і запропонувати взяти участь у мандрівці, хотів повідомити і домовитись про зустріч. Але одержав листа з дому, в якому повідомляється про те, що стан здоров'я матері значно погіршився і вона знову лежить у Кременці в лікарні. Тому, звісно, я не зможу їздити в гості, мандрувати і розважатись, коли вдома потрібна моя присутність, мої руки. Крім того, за 2 місяці я знудьгувався за селом, за Львовом. Мені було б краще їхати у Львів, там побувати на празнику у Даниної баби і чекати початку навчання. Та й службові обов'язки потребують дати на військову кафедру матеріальне забезпечення по вогневій підготовці. Але я ці обов'язки передаю іншому курсантові, а сам буду їхати зі штабом в бронетранспортері до Дубна, а звідти в село автобусом. Прочитав у «Жовтні» вірші М. Пшеничного. Набагато краще представив себе, як Вархол. Мене публікація зворушила, і тому побажаємо Миколі нових творчих успіхів.

До 1.IX я буду в Шпиколосах, з 1-го – у Львові. Закінчую свого листа. Пиши, що в Тебе нового. Будь здоровий і щасливий.

Тисну руку, цілую.

Твій Юрко.

24.VIII.78.

м. Славута, в/ч 61555.

Привіт зі Львова.

Добрий день, дорогий Васильку.

Написав я Тобі попереднього листа ще в Славуті напередодні другого екзамену і поклав у чемодан. Замочок в чемодані був несправний, і я так і приїхав з ним, закритим чемоданом, до Кременця. Поставив його в камеру схову, де він стояв кілька днів. Тепер ми з Даною приїхали до Львова, і вчора я поламав замок до решти, бо треба було добути речі. Тепер я посилаю обидва листи разом. Екзамени з військової підготовки я склав на п'ятірку.

Із завтрашнього дня у мене почнеться педпрактика, яку я проходитиму в одній із львівських шкіл.

На львівській квартирі мене чекав лист від М. Пшеничного, в якому він запитує про місцеперебування Козлика, Вархола, Герасимчука. Я сьогодні йому відпишу і поздоровлю з публікацією.

На цьому буду закінчувати свого коротенького листа.

Дана і Леся вітають Тебе.

Пиши мені у Львів.

Міцно тисну руку і цілую. Твій Юрко.

P. S. Вибачай за таку довгу мовчанку і не гнівайся. Добре?

[Без дати].

Доброго дня Тобі, дорогий друже.

Ти вже, напевно, дуже нагнівався на мене за те, що я так довго мовчав. Кожнісінький день збираюся сісти за написання листів і Тобі, і додому, і Нелі, а тільки сьогодні зібрався.

Кілька разів Ти снівся мені, я розмовляв з Тобою і постійно носив із собою фотографію, щоб написати лист і разом з тим її послати.

Учителі школи кільком студентам передали усі свої уроки. Моя вчителька не зробила цього, тому мені на початку практики було легше, ніж іншим студентам, хоч її сильно боліла нога. Пізніше стан її здоров'я настільки погіршився, що вона вже не могла проводити уроків, і я замість неї мав усі уроки з української мови і літератури у всіх восьми і п'ятих класах. Тепер стан здоров'я учительки кращий, але вона бачить, що я веду уроки на належному рівні, і тому й далі доручила мені цю справу.

Кожного дня маю багато роботи: перевіряти стоси учнівських зошитів, складати для кафедр розклад уроків студентів-практикантів і ін. Кілька днів тому учні готувалися до свята осені. Я допомагав їм у підготовці цього вечора, у декламуванні віршів, у випуску стінгазети. Це свято відбулось учора, і мій клас на ньому зайняв перше місце.

Мені написав Микола Пшеничний, щоб допомогти йому у складанні бібліографії. Але і йому я ще не відписав, бо не мав часу піти у бібліотеку Василя Стефаника. Мене часто гризе сумління, що я до уроків, які проводжу, не готуюсь, як було б потрібно.

Зараз у 8 класі вивчається творчість Івана Вишенського, Григорія Сковороди, Івана Котляревського. Намагаюсь прочитати книги, присвячені їх життєвому і творчому шляху: Василя Шевчука «Предтеча», Луки Ляшенка «Блискавиця темної ночі», Івана Пільгуна «Грозовий ранок», Бориса Левіна «Веселий мудрець». Вчусь і виховуюсь на життєвому прикладі кращих синів нашого народу. Нещодавно дізнався, що Г. Сковорода, мандруючи Європою, побував у Кременці, і наш земляк художник Олекса Шатківський, який доживає свій вік, хоче створити полотно на цю тему.

Вивчаючи філософські твори Сковороди, зокрема його листи до Ковалинського, намагався зрозуміти, у чому полягає людсь-

ке щастя, доцільність і суть людського існування взагалі. Бачу, що раніше помилявся, коли вважав, що найважливіше у людському щасті – сімейне. Може, й дивно це звучить з уст людини, яка тільки рік тому одружилась. Але це так.

Напередодні свого від'їзду з військових таборів я сфотографувався і кілька тижнів тому одержав поштою фотографії. Хочу одну подарувати Тобі.

На цьому закінчую. Зичу Тобі щастя, здоров'я, натхнення. Прошу передавати усім вітання.

Міцно тисну руку, цілую. Твій Юрко.

Пиши, не беручи із мене поганого прикладу.

7.X.78.

м. Львів.

Васильку, привіт.

Як ми з Тобою і домовлялись, я пишу першим Тобі.

Під час нашої останньої зустрічі Ти, здається, образився на мене за те, що ми з Даною не поїхали до Старого Почаєва. Однак я гадаю, що в мене було більше підстав ображатися на Тебе, адже в останніх словах чиеїсь цитати, яку Ти сказав уже в автобусі, виявився Твій сумнів щодо істинності моїх пристрастей. Хіба не так?

Через 2 дні після того, як Ти побував у мене, прийшла Лілія Адамівна з Нелею. Але вони довго не були (всього кілька годин) і відразу пішли. Неля хоче побачити Твої книги. Тому ми колись зберемось і приїдемо до Тебе з Нелею.

З дня на день на полицях книгарень повинна появитись «Пісня і праця». Один студент із факультету журналістики має сигнальний примірник цього колективного збірника і показував мені. На жаль, цей альманах дуже відрізняється від попереднього. Хоча

б тому, що деякі автори представлені лише одним віршем. А всіх авторів – більше 80. Серед молодих поетів є люди, яким 50 років. З «Франкової кузні» в альманасі представлені твори М. Лазарука, Р. Вархола, Л. Заозерної, Ю. Петричука і мої (кожного автора по 2 вірші). З творів Ромка надрукували вірші «Жовтню» і «Червень 1941 року», з моїх – «Юнакове безсмертя» і «Кременцю».

М. Пшеничного надруковано 4 вірші («Істина», «Ну невже насправді я вам дивний...», «Атомобуд», «Зростання»).

Якщо ця книжечка з'явиться на книжкових полицях, то я її відразу Тобі надішлю.

Цей лист я пишу Тобі на одній нудній лекції (до речі, у нас всі лекції нудні, так що я кожного дня на них страждаю). Тільки що написав листа М. Пшеничному, а зараз хочу написати ще й додому.

Тому буду закінчувати свого листа. Зичу Тобі щастя, здоров'я, творчих успіхів, хорошого настрою.

Міцно тисну руку і цілую.

Юрко.

18.XI.78.

м. Львів.

Дорогий Васильку, добрий день.

Твого листа, за якого щиро вдячний, я одержав. Наші листи, мабуть, розминулись у дорозі, але я радий, що Ти написав першим, і тому ще раз дякую.

Кожного дня я тепер заходжу у книгарню «Поезія», але «Пісні і праці» ще на прилавках не було. Я придбав і собі, і Тобі цікаву (бо вже прочитав) книжку Віктора Драчука «Дорогами тисячоліть». У ній розповідається про розвиток письма, про розшифрування стародавніх текстів, про титанічну працю вчених,

які займаються цими питаннями. Надішлю Тобі разом з «Піснею і працею» або вручу при зустрічі.

До речі, я Тобі вдячний, що ти запросив мене до себе і будеш чекати. Я спочатку планував їхати 25, 26.XI додому, але через те, що мої батьки (львівські) будуть у суботу 25.XI в Жовтанцях колоти кабана, то я не поїду. Вони просили мене допомогти їм, тому що роботи буде багато. Так що вибачай мені, що я приїхати не зможу. Я напишу Нелі у Тернопіль, коли вона зможе, ми всі зустрінемося і в грудні зустрінемося. Пишу так, бо Ти настільки гостинна людина (я в цьому не раз переконався), а батьки Твої також, що Ви не заперечите мого приїзду ще з однією гостею.

Микола Козлик написав мені листа, але я його не одержав, бо він неправильно заадресував. Вархол кожного дня передає Тобі привіти і питає, чи я не одержав листа від Тебе. Так що їх зібралась ціла копиця (привітів), і я передаю їх Тобі.

Вітання Тобі також від Дани і моєї рідні.

Міцно тисну руку і цілую. Твій Юрко.

28.XII.78.

м. Львів.

Добрий вечір, дорогий Васильку.

Хоч не одержав ще листа від Тебе (напевно, він зараз – у дорозі), хочу написати Тобі і послати листа разом із книгами, які уже кілька днів ношу у портфелі, але не послав, бо ми з Даною кожного дня виходимо з дому так, що на пари мусимо бігти, щоб не запізнитись.

М. Пшеничний написав мені уже давненько, я йому відписав сьогодні, як і Тобі. У листі висловлює своє незадоволення публікаціями у «Жовтні» та «Пісні і праці». Мовляв, ці вірші були уже друковані в масштабі республіки ще раніше.

Ми навчаємось зараз у другу зміну. Це дуже невигідно, бо залишається надто мало часу для підготовки до занять, до праці у бібліотеці.

Ні Неля, ні Микола Козлик мені не написали. Зараз я, хоч і дуже сповільненими темпами, готую нову добірку віршів.

Екзамени у мене почнуться 5.1.79.

Не знаємо зовсім з Даною, де будемо зустрічати Новий рік.

Прошу писати мені тепер на адресу: Львів, вул. Радянської Конституції, 9.

Недавно у нас поміняли назву вулиці і номери будинків.

На цьому закінчую свого листа.

Будь здоровий і щасливий.

Міцно цілую і тисну руку. Твій Юрко.

[Без дати].

Привіт, дорогий Васильку.

Від щирого серця дякую Тобі за листа і фотографію, які я одержав минулого тижня, але не відписав відразу, бо потрібно було готуватися до атестації з кількох дисциплін.

В основному, я закінчив працювати над своєю новою добіркою віршів, яку кілька днів тому відіслав у видавництво «Молодь» для альманаху «Вітрила». Новий номер вийде у III кварталі 1979 р. Так що цілком можливо, що матеріал (добірка у кількості 7 віршів) надійде у видавництво вчасно. Правда, я ні до кого ні з викладачів, ні з письменників не звертався за рекомендацією. А самому мені не подобалась тематична обмеженість віршів.

До цієї ж справи (надіслання добірки до «Вітрил») я заагітував і Нелю, що й вона зробила.

Нещодавно почав читати книгу Карла Брукнера «Золотий Фараон» про скарбниці єгипетських фараонів. Але час у мене

для читання книг дещо обмежений. Сесія цієї зими буде нелегкою: 5 екзаменів (методологія літературознавства, історія української радянської літератури, історія літератури народів СРСР, історія української літературної критики і загальне мовознавство).

Я дуже давно був дома. Цієї неділі зібрався був їхати, навіть годинник навів, але знов не вийшло.

Тепер ми з Даною приїдемо до батьків після закінчення заліків, які уже тепер складаємо.

Компанії, щоб зустріти Новий 1979, поки що не маємо. В уяві постійно стоїть перед очима зустріч Нового 1978 р. у 4-ій кімнаті гуртожитку № 2. Такі, в основному, мої новини.

Пшеничний попросив мене передати йому студенткою з його села кілька примірників «Пісні і праці», що я й зробив, написавши йому листа, але відповіді поки що не одержав.

Тепер кілька слів про те, що ми не зустрілися. Моїм батькам, як і Твоїм, нелегко готуватись до свят, до празнику і т. д. Тому, коли я тебе запросив, усе було приготовлене на празник, і тому Тобі не варто було побоюватися якихось особливих клопотів з боку моїх батьків.

Крім того, мені не вийшло приїхати тоді до тебе, за що прошу вибачення. Але навіть і якби я приїхав, то хіба треба було так готуватись сильно? Тому й надалі прошу Тебе: не дозволяй своїм так турбуватись. Мені, звичайно, приємно, але разом з тим і дуже незручно, коли я бачу, що люди ради мене так клопочуться. Хіба я така персона, заради якої треба вкорочувати віку кроликам?

Будь здоровий і щасливий.

Цілую і тисну правицю. Юрко.

P. S. Моя нова адреса: вул. Радянської Конституції, буд. № 9, кв. 92.

22.XII.78.

Дорогий Васильку!

Від щирого серця поздоровляємо Тебе з Новим 1979 роком.
Зичимо великого людського щастя, міцного-міцного здоров'я,
непоганого натхнення.

Успіхів Тобі завжди і в усьому.
З повагою Дана і Юрко.

26.XII.78.

м. Львів.

Дорогий Васильку, привіт.

Ще раз з Новим (Старим) роком Тебе, з новим щастям, щедрими вечорами і днями.

Кожен день (повідір!) збираюсь написати і Тобі, і двом Миколам, і Валері, і Нелі. А тільки сьогодні зібрався.

Річ у тім, що мені поставили умову – перескласти історію античної літератури до 28.І. Тому під час підготовки до екзаменів я потужно читаю класиків античного Риму. Уже перечитав по кілька комедій Плавта і Терепція, «Сатирикон» Петронія, «Золотий осел» Апулея, «Байки» Федра.

У нас екзамени (за винятком загального мовознавства) легкі, тобто їх приймають гуманні викладачі. Однак, не хочеться іти на екзамен без ґрунтовної підготовки. Тому я (у певній мірі) намагався сумлінно підготуватися і до історії літератур народів СРСР, і до історії української дожовтневої критики і журналістики, яку склав сьогодні.

Я трохи втомлений, і тому за всі стилістичні огріхи вибачай. Даруй також і за те, що пишу на не зовсім хорошому папері, бо сиджу на пошті і, крім свого зошита і ручки, ніяких інших засобів не маю.

Дуже мені хотілось на Різдвяні свята, Новий рік побувати дома, у Шпиколосах; хоч трохи розважити батька і бабцю, відвідати матір, яка зараз знову лежить у лікарні через погіршення здоров'я. Я уже кілька літ на ці свята не бував дома, а іноді наївно пригадається дитинство, і мимоволі вірю, що повернуться роки і повториться той незвичайний настрій, який огортав мою душу таємничим, незбагненим, але бажаним і святковим чаром.

Я зовсім не шкодую, що кілька разів звертаюся до читання літератури античного Риму. Це сприяє розширенню мого світогляду: дивний і величний світ могутнього силою і розумом покоління розкривається переді мною. У скорботних поезіях Тараса Шевченка, у вогняній журбі О. Олеся мені вчувається відгомін туги вигнанця Овідія.

Після публікації, яка мене підбадьорила, я почав писати нові твори; на жаль, вони нікому не припали до вподоби. На час сесії я відклав написання віршів на лютий місяць.

Із 28.1.79 я проводитиму канікули у Шпиколосах. Тому до 28.1 пиши мені у Львів, а після – у Шпиколоси. Під час канікул я маю намір поїхати у Тернопіль до Б. Демківа. Від одного заочника я дізнався, що Б. Д. має цікаві матеріали про С. Будного, а тема моєї дипломної роботи «С. Будний. Життя і творчість».

На закінчення напишу Тобі один вірш із 2-х строф (бо один мій нещодавно написаний вірш має близько 30 строф), а Ти надішли мені свої твори, будь ласка. Добре?

Написав мені Валера. Обіцяє прислати вірші. А Ромко Вархол часто запитує мене про Тебе і передає вітання.

* * *

Із вірним поглядом на твій, Вітчизно, стяг
Останнім променем погаснуть мої очі.
З іменням рідного народу на устах
Навіки повернусь у землю отчу.

Хай тільки, краю дорогий, твоя краса
Не затуманиться скорботною сльозою,
Адже моя зоря залишить небеса,
Щоб долею на світі прорости новою...

Пиши. Ще раз і не раз пробачай мені за те, що я відписую так, як Пізній Іван з одного анекдоту.

Міцно тисну правицю, цілую, посіваю, щедрюю і віншую з Новим роком, з Василем.

Твій Юрко.

23.1.79.

Доброго дня, дорогий Васильку.

Твій лист прийшов до мене якраз добре. День перед тим, як я поїхав зі Львова додому на канікули. Будучи дома від неділі 28.I до неділі 4.II, я допомагав трохи батькам, читав мало.

Фактично канікули у мене до 9.II, але обставини склалися так, що ми з Даною приїхали у Львів раніше.

Після того, як одержав Твого листа, Вархола не бачив і не мав як сказати йому, щоб він написав Тобі.

Пшеничному, Валері і Миколі я не відписав до сих пір. Сьогодні уже сиджу на пошті і не піду, поки їм усім не повідписую.

Основна проблема у нас тепер із розподілом. Куди іти працювати? Це питання найважливіше для всіх п'ятикурсників. Багато студентів уже познаходило собі роботу. Мирослав Ла-

бач працює, наприклад, у музеї етнографії і промислу, Ігор Гринда – в редакції «Ленінської молоді». Думаю, може, і мені варто пошукати роботу.

А що у Тебе нового? Чи не збираєшся до Львова? Якщо будеш мати найменшу можливість – приїжджай. Будеш бажаним гостем. Всього найкращого Тобі.

З міцним потиском руки Твій Юрко.

6.II.79. м. Львів.

P. S. Екзамен з античної літератури я пересклав. Маю п'ятірку.

Дорогий Васильку.

Від щирого серця поздоровляю Тебе з днем народження.

Хай вік твій буде довгим і плодоносним.

Зичу, щоб Ти пізнавав завжди і в усьому тільки радість перемог.

Творчого натхнення Тобі, неопалимої віри у свої сили, непогасної любові до життя і всього прекрасного, що є у ньому.

З любов'ю, повагою, дружнім потиском руки. Твій Юрко.

28.II.79.

Дорогий Васильку, здоров.

Твого щиросердного листа я одержав, за якого дякую.

Зараз дуже спішу. Моє життя тепер трохи змінило русло: я одночасно і дипломну роботу пишу, і працюю учителем трудового навчання. Маю 24 години у тиждень. Зараз учнівські канікули, але роботи у мене не зменшилось.

Основне, що я хочу написати у цьому листі, ось що.

Я постараюсь приїхати до Тебе у Старий Почаїв 1 квітня. Якщо зможеш, то приїдь у суботу-неділю додому. Думаю, що

«Привіт, Васильку!..»

від 26.III, тобто сьогоднішнього дня, Ти встигнеш одержати цього листа. Я їхатиму з дому до Львова і відвідаю Тебе. Написав це тільки для того, щоб застати тебе дома, але ні в якому разі, щоб Ти готувавсь до зустрічі.

Будь здоровий і щасливий.

Твій Юрко.

Понеділок, 26.III.79.

Привіт, Васильку.

Щире спасибі Тобі за гостинність, за нашу коротку, але цікаву зустріч і розмову.

Я додому 14.IV.79, напевно, не поїду. Та що там, напевно! Поїду на свята. Написав мені товариш один, що приїде в неділю в обідню пору. Мені незручно відмовляти йому. Тому вирішив у суботу, і цю (завтрашню) 7.IV, бути дома, і наступну також. Так що прошу Тебе приїхати у суботу до мене, якщо зможеш. Цей лист у понеділок-вівторок, думаю, Ти прочитаєш і зможеш мене сповістити про свій приїзд телеграмою, щоб я міг Тебе зустріти. Приїжджай до Львова десь годині о 17.00-18.00, під вечір – одним словом. Це я пишу на той випадок, щоб я зміг (якщо в цьому буде необхідна потреба) поїхати у село допомогти чимось бабі і до того часу вернутися. Мені трохи ніяково, хоч і самому нелегко. Бо тепер захворіла учителька математики, яка вела і креслення, і мене попросили замінити її. Отже, я тепер учитель трудового навчання і креслення у повному розумінні слова. Маю 29 годин у тиждень. Правда, багатенько? Але субота все ж таки залишилась вихідною. А що у Тебе нового? Пиши, вірніше – телеграфуй.

Будь здоровий і щасливий.

Тисну руку міцно і цілую. Твій Юрко.

7.IV.79.

Доброго вечора, дорогий Васильку.

Твого листа і поздоровлення я одержав, за які щиро дякую. А ще більше дякую за Твій приїзд. Твоє душевне багатство, яке Ти так щедро даруєш людям і мені в їх числі. Марії Петрівні надзвичайно сподобався Твій мелодійний голос, а Василя Олексійовича до сліз (це його слова) зворушили Твої вірші. Хлопець тоді до мене не приїхав, і я шкодував, що не побув з Тобою трохи довше у хаті чи на вокзалі. Але, з другого боку, думав: добре те, що ти раніше приїхав у Рівне. На Пасху мені у школі призначили разом з іншими учителями чергування біля входу у церкву св. Юра, дивитися, щоб учні не йшли. Але я не чергував, бо ми з Даною їздили до мене додому. Хоч наша поїздка була короткою і трохи втомлюючою, я задоволений. Батькам зараз ніби легше (маю на увазі здоров'я). Мій науковий керівник сказав: до 1.V здати дипломну роботу, але в мене було стільки різних справ перед першотравнем, що я не мав коли і вгору глянути: виготовляв з учнями транспаранти на демонстрацію. Учні IV-VI класів такі безпосередні, невимушені. Запитують мене, чи скоро буде комунізм і який він, чи є Бог, чи може наука оживити мертвого, чи є в людини душа і тому подібне.

Цієї неділі вчилися за понеділок, а понеділок, вівторок і середа – вихідні. За ці дні я трохи написав дипломної роботи. Пишу уже на чистовик. Постановив собі: відкласти усі справи до того часу, поки не закінчу і не покладу на стіл дипломної роботи. Шкода, що я її раніше не написав, то був би на 1, 2 травня поїхав додому. А так – рада б душа до раю, та гріхи не пускають, або: рада б душа додому, та не пускає дипломна. Зараз у мене буде трішечки більше часу, бо вийшла на роботу учителька креслення. Вона трохи незадоволена мною як учителем, але ж я не просився її замінити, а коли мене попросили, то я попередив, що не зможу забезпечити високого рівня викладання, бо не маю і досвіду, і

«Привіт, Васильку!..»

часу для підготовки до уроків. Але це все минуще. У суботу 21.IV в районній газеті є літсторінка. Кажуть, що є там і мій один вірш, але я тієї газети не бачив, не маю, тому і Тобі не можу послати. А от фотографії маю. Шкода мені тільки, що я на них незачесаний і п'яний. Для історії моя фізіономія на них не годиться.

Будь здоровий і щасливий.

Тисну руку міцно і цілую.

Твій Юрко.

2.V.79.

м. Львів.

Тричі привіт!

Дорогий Васильку, Твого листа я одержав, щиро дякую. Забавивсь із відповіддю, бо думав після складання екзамену відвідати тебе або в Рівному, або в Ст. Почаєві. На жаль, не вийшло. Приїжджаю додому на Зелені Свята, а мати знов у лікарні. Був приступ, мало не вмерла. Тепер ніби краще.

Питання моє з роботою ще не вирішене. Навчальний рік закінчувався, а шкільне начальство ні слова мені. Тоді я сам поцікавився, чи має школа бажання, щоб я у ній працював (у Нестерові нам не дають квартири). Сказали, що погоджуються. Тому я, певно, буду, поки суд та діло, працювати учителем трудового навчання. Образливо трохи (адже все-таки закінчив університет із червоним дипломом).

На мою дипломну роботу «Степан Будний. Життя і творчість» написав гарний відзив мій керівник. Радить мені узятись за упорядкування більш повного видання творів С. Будного. Якби я знав, що справа увінчається успіхом, із задоволенням працював би.

Не знаю, чи розказував я Тобі про свою одну знайому. Це бабуся, яка колись працювала бібліотекарем у Кременецькому

педінституті, згодом – у Львівському політехнічному. Знала легенди, цікаві історичні факти. Одержав у п'ятницю від неї листа із проханням прийти. У ці дні якось не вийшло, хоч я пам'ятав і збирався, а вже в середу прочитав некролог у газеті. Мені досить прикро і шкода, що так сталося.

Микола Ігорович Красюк побував у нас на останньому засіданні літстудії. Питав про тебе, передає вітання.

Зараз я у Львові. Роботи, як такої, нема, але треба бути весь час з Даною.

Міцно тисну руку і цілую.

Твій Юрко.

18.VI.79.

Дорогий Васильку, доброго дня.

Уже третій раз пишу Тобі листа. Перший раз писав Тобі у Нестерові, коли чекав директора школи, де я маю працювати. Написав на 4 сторінки і ще не закінчив, бо новин останнім часом було немало. Але про все по порядку.

Насамперед скажу, що листа Твого я одержав, за якого щиро вдячний. Відповідаючи на нього, я почну із докорів у Твою адресу. Як Ти можеш думати, що не заслужив, щоб я приїхав до Тебе влітку на кілька днів? Невже я дав привід для цього нашими розмовами (письмовими і усними) чи вчинками? Ти ж знаєш, що позаминуле літо у мене забрав поїзд, минуле – військові табори. Великі надії я покладав щодо відпочинку на це літо. Надії на перебування у батьків, поїздки до друзів і родичів, працю і загоряння, купання тощо.

Але і це літо у мене забрала моя донечка, яка появилась на світ у кінці червня. Спочатку були клопоти із ліжечком, яке я робив кілька днів, з відвідуванням Дани і малої у лікарні. Потім,

коли і Дана, і мала були дома, я поїхав у Шпиколоси до батьків. Приїхав я у неділю 15 липня до Кременця, а звідти – у Бережці, бо там цього року студенти-першокурсники проходили фольклорну практику. Викладачі ще у Львові просили, щоб я приїхав, помандрував з ними. Я дотримав слова, але із запізненням, бо вони на другий день уже від'їжджали. Так що я потрапив на «випускний» вечір, який тривав цілу ніч, і тільки другого дня прибув додому. Дома відпочивав мало, бо жав жито, ломив тютюн і т. ін. Коли сказав батькам про те, що хочу поїхати до Тебе, вони присоромили мене, мовляв, не хочу працювати, відрікся від них, волочусь по світі і т. ін. Справді, батькам дуже важко хазяювати: і худоба, і город забирають багато сил і здоров'я, а його обмаль у батьків.

Крім того, новостворені діди (тобто мої батьки) горіли нетерпінням побачити внучку. Зібрались ми в суботу і вирушили у дорогу. Їхали з Кременця у Дубно таксі, а звідти – поїздом (мати не може їхати в автобусі). Приїжджаємо до Львова, а Дану з малою забрали день перед тим у лікарню. У малої запалення кишечника і легень. Так що діди побачили внучку тільки через лікарняне вікно.

Дописую на пошті. Бо написав Тобі цього листа під лікарнею на коліні. Через те й незграбно. Вибачай. Поки Дана годувала малу, я вирішив поговорити з Тобою. Малій роблять уколи в голову і зад. Дана дуже переживає, плаче.

Ось таке моє літо. Доводиться купатися у клопотах, а загоряти – під лікарнею. Ти вже вибачай, що й не приїхав, й не написав вчасно. Думалось, здам екзамен, захищу дипломну і почну писати по-справжньому. Але Муза вимушено мовчить. Як у Тебе справи? Чи скоро подаруєш автограф мені на своїй збірці?

Передавай щире вітання своїм рідним і Миколі.

Тисну руку і цілую міцно. Твій Юрко.

26.VII.79.

Добрий день, дорогий Васильку!

Насамперед повідомляю, що два Твої листи, за які щиро вдячний, я одержав. Затримався на деякий час із відповіддю на перший лист, маючи кожного дня на думці відписати Тобі і не здійснюючи своїх намірів. Одного разу в неділю я спеціально приїхав на пошту, щоб написати Тобі листа, що я й зробив, залишилось дописати кілька рядків, як до мене підійшла моя знайома, попросила мене допомогти її сестрі-заочниці університету виконати терміново контрольну роботу. Я склав лист у кишеню і довгий час носив замість того, щоб дописати і послати. Тому в цьому листі я повторю те, що писав у попередньому, і додам дещо нове, що сталося відтоді.

У тому листі, який Ти написав після приїзду зі Львова, є щирі рядки вдячності. Не пам'ятаю дослівно, але подібні думки, мовляв, нема ще у словниках і не скоро з'являться слова, якими б Ти хотів подякувати. Дещо перефразовуючи сказане вище, я думаю (та й Ти, певно, теж так вважаєш, бо маєш всі підстави для цього), що немає ще слів у мові і не скоро вони з'являться, якими б можна було висловити обурення з приводу мого нахабства.

Тепер про все по порядку. Я одержав направлення у Нестеровську СШ № 2, де й працюю зараз. Маю 24 години на тижень. Веду уроки у 4, 6, 7, 8, 9, 10 класах. Школа російською мовою навчання. Морального задоволення від роботи небагато. Маю ще класне керівництво у 6 (найгіршому у школі) класі. Дирекція школи, незважаючи на те, що я кожного дня приїжджаю зі Львова, мало сприяє мені. По-перше, розклад складений дуже незручно для мене. Як не просив я поставити мені вихідний у понеділок або суботу (щоб можна було час від часу поїхати додому), нічого не вийшло. Вихідний маю у середу. Крім того, з цим ще можна було б миритись, якби я в суботу

мав менше уроків і вони були б першими. А так кожного дня маю від першого уроку, а в суботу, як на гріх, аж з третього. І теж на мої прохання про заміну відповідають обіцянками, а насправді нічого не змінюється. Тому до батьків я приїжджав на один день дуже рідко за рахунок того, що одна учителька погоджувалась вряди-годи замінити мої уроки. Навчання у школі починається о 8.30; так що я зі Львова (з автобусної станції) повинен виїжджати о 7.10. Але у мене більше зусиль іде на те, щоб добратися з дому до автостанції, ніж з автостанції до Нестерова. Школа забирає у мене багато часу. Бо, крім уроків, забирає час класне керівництво, а ще – теоретичні семінари, збори, наради, засідання і т. п. Додому приїжджаю змучений і пізно. Іринка поки що здорова (бо не дуже давно перехворіла запаленням легенів), але дуже вередлива. Ночами кричить, не дає спати. Дана не працює ніде. Я стараюсь зрозуміти її бажання, щоб я допомагав їй, але ніяк не можу усвідомити, чому вона категорично проти моєї участі у літстудії. На читання книг, на творчість у мене нема ні здоров'я, ні хисту.

Я телефонував кілька разів Красюкові і дізнався, що тоді (десь місяць тому) ще Твого рукопису не взяв на рецензію ніхто.

Словника рим я тоді не купив, а придбав нещодавно. Зараз цих словників у Львові навалом. На жаль, користуватися я ним ще не маю часу.

Хотів я Тебе запросити до себе у Шпиколоси на Жовтневі, але не знав, чи відпустять мене зі школи. Я приїжджав «ранньою» зимою на 3 дні додому. Твого листа (другого) я одержав уже після приїзду до Львова. Мав велике бажання приїхати до Тебе, але тільки коли я заїкнувся про це батькам, вони настільки рідко і мало бувають зі мною, що не відпускали нікуди. Я, їдучи 8.XI до Львова, віз із собою 2 портфелі продуктів, тому теж не зміг завітати до тебе у Старий Почаїв.

Мені прийшло кілька листів, але на жоден із них я ще не відповів. Тобі теж відповідаю з величезним запізненням, тому що загнаний у глухий кут. Незважаючи на все, не втрачаю оптимізму і бадьорості. Зичу Тобі всього найкращого.

Міцно тисну руку і цілую.
Твій Юрко.

13.XI.79.

Привіт, Васильку.

Твої два листи я одержав. Щиро дякую. Дома, у Шпиколосах, я збирався написати Тобі відповідь на першого листа, але, приїхавши до Львова, одержав другого і зараз відписую на обидва. А дома був я у середу і четвер (5 і 6 XII). Середа у мене вихідний день, а на четвер поставили заміну. Це вперше у цій чверті я побував дома.

Життя і в мене нелегке, але що поробиш? Не встигаю, у прямому розумінні цього слова, ніде: ні в школі, ні поза нею, ні вдома – ось так.

Написав Пшеничному листа на таку адресу: Ровенська обл., Дубнівський р-н, с. Мирогоща, Пшеничному Миколі Івановичу. Чи так?

Розумію Твій біль. Люди у наш час настільки нахабні, що вряди-годи і перестаєш дивуватись цьому. Раджу Тобі, як би там не було, негайно упорядкувати новий рукопис. Розчаровуватись нема підстав. Стельмах Богдан і його рецензія – це ще не такі критерії, які варто близько брати до серця. Я тільки-що підкреслив слово «негайно» (що вище), маючи на увазі, однак, щоб і Ти, і я з Тобою, не повторили тих помилок, які уже раз були допущені. По-перше, на мою думку, ще раз треба уважніше переглянути рукопис, вилучивши із нього ті слабкіші вірші, які

применшують роль і вагу сильних у художньому плані творів. За кількість переживати не треба. Вона, очевидно, не повинна обов'язково перевищувати більше півсотні віршів.

А по-друге, не треба було, як думаю і я, і як говорить тесть, спішити. Зрозуміло, що й Тобі як авторові, і мені хотілося, щоб рукопис якомога швидше потрапив у руки редактора, рецензента – вдумливого, тактовного і доброзичливого. Але не так сталося, як гадалося. Мабуть, не треба було поспішати того дня до видавництва, а заздалегідь написати комусь із письменників. Рукопис теж треба було віддати у більш надійні руки: Красюка, Волощак Ізидори, Лучука чи Колодія. Тепер давай збірці іншу назву і в перших же днях нового, 1980 р., роби, як я написав вище.

Тепер про зустріч. Мені зараз і їздити до батьків, і до Тебе набагато важче, ніж у часи, коли я був студентом. Тому обіцяти приїзд у Рівне чи Почаїв я не можу. Але у мене зовсім недавно народилась така ідея. 22 грудня літстудія учителів «Сяйво» (керівник Хомик В. О.) святкуватиме річницю (першу) і Новий рік. Університетська літстудія теж буде запрошена. Марійка Маткобожик хоче запросити когось із студентів-літстудійців Києва і Ужгорода. Було б прекрасно, щоб і Ти, і Пшеничний, і ще, може, хтось із літературної Ровенщини приїхали. Га? Нашим Кременецьким «га»? Я закінчую лист.

Тисну руку і цілую. Юрко Твій, а привіт від лисого панича Юрка, з яким ми ходили у видавництво.

10.XII.79.

Дорогий Васильку!

З Новим роком Тебе, з Новим Щастям, радіощами і турботами, звичайно.

Зичу козацького здоров'я, снаги такої, перед якою не встояли б ніякі перешкоди і сумніви.

Успіхів Тобі завжди і в усьому.

Твій Юрко.

P. S. Чекав тебе 22.XII, але, видно, Тобі не вийшло приїхати.

2.1.80.

Привіт, Васильку.

Збирався кожного дня написати Тобі. Вирішив сьогодні. А, крім того, я сьогодні одержав Твого листа, за якого щиро дякую. Отже, мій лист буде водночас і відповіддю Тобі на Твого листа.

Про своє життя-буття нема чого цікавого сказати; воно буденне, хоч досить насичене рухом і неспокоєм. Доводиться шкодувати, що цей рух і неспокій позбавлені творчого горіння. Розклад мені у цьому півріччі поставили ще гірше, ніж у попередньому, бо складали тоді, коли я святкував у батьків. Кожен учитель врахував свої інтереси, а про мене ніхто не здогадався подумати. За день до початку чверті я з'явився у школі і разом із завучем переставив декілька уроків у свою користь. Так що моє становище щодо розкладу поліпшилось порівняно із першим півріччям, але... Річ у тім, що і в 1-ій, і в 2-ій чверті школа працювала без завуча, а директор часто хворіла. Хоч навантаження було немале, але не відчувалось напруження. Зараз же ця напруженість особливо відчутна із приходом нового завуча (райкомівського працівника у минулому) та одруженням і одруженням директора.

Зрозуміло, що і я не менше від Тебе чекав виходу у світ «Вітрил-79». Коли ж одержав листа від Пшеничного, у якому він повідомив, що бачив сигнальний примірник, і тільки, то втратив 3/4 надії (бо перед тим усе ж сподівався на публікацію). Погджуюсь із Тобою, що варто написати листа у видавництво. Зроблю це, як тільки підберу часу і бажання. Перечитуючи листи Твої, мені на думку приходять рядки із записів у щоденниках Степана Будного, якому теж часто (як мені, Тобі) відмовляли у друку. Будний пише (дослівно не пам'ятаю, а суть приблизно така): чому, мовляв, друкують твори такої ж якості, як і його (або й набагато гіршої), а йому відмовляють. Щось подібне, погодься, доводиться і нам відчувати. Іноді задумуюсь над доцільністю творчості, приймаю рішення назавжди покинути писати, але через деякий час знову починаю. Як отой курець, що кількаразово кидає курити, а потім – знову за своє. Знаєш, я не дуже переживаю (хоч і образливо трохи), і Тобі раджу теж менше брати до серця несправедливі, позбавлені елементарного такту рецензії.

Останнім часом відчув невелике творче піднесення, у результаті якого народилось кілька нових віршів.

Не гнівайсь, що я не відписав Тобі, адже мій «візит» до Ст. Почаєва був (чи мав бути) своєрідною відповіддю на Твого листа. Зрештою, мати розказала Тобі що і як у мене. Дуже хороших батьків і бабу маєш (про себе, на щастя, я теж можу так сказати). Розумієш, я вважав, що тільки мене мої рідні з таким нетерпінням чекають, а виявляється, що «матері в усьому світі однакові». Це – чекання синів – дає, та й не тільки дає, а зобов'язує, вимагає написання хороших рядків, та й не в цьому річ. Батьківські почуття заслуговують цього.

Сумно стало мені, коли дізнався, що в Пшеничного жовтуха, бо сам перехворів цією паскудною хворобою. Довго збираюсь йому написати. Напевно, сьогодні-завтра напишу.

Час від часу телефоную Красюкові. Передає вітання Тобі. А ще Тебе вітають мої шпиколоські і львівські рідні. А Ти передавай привіт і поклін своїм батькам від мене, подяку за гостинність. Не можу обіцяти, що приїду 19.1, бо є рабом людей, обставин і самого себе.

Будь. Тримайся.
Вірний Тобі Юрко.

16.1.80.
м. Львів.

Ще кілька слів постскриптом.

Дописую і посилаю листа з головної пошти м. Львова 19.1.80. Ти зараз у батьківській хаті святкуєш і сподіваєшся мого приїзду, а я не зміг. Захворіла мала.

У Львові буду ще два тижні (перш ніж їхати у Шпиколоси). Найкраще – приїжджай у вівторок після полудня, бо в середу у мене вихідний, або в суботу 26.1. Правда, 26.1 я повинен бути у школі на вечорі 75-річчя першої російської революції, але увечері і в неділю вільний.

Я в один день одержав від Тебе і від Пшеничного листи, де і він, і Ти радієте придбанням «Словника рим» для Миколи. Я теж йому купив. Отже, незалежно, чи ми з Тобою подаруєм цю книгу Миколі, мусить працювати і римувати утричі більше і краще.

Вийшов у світ Леонід Кисельов («Остання пісня») і Ліна Костенко («Маруся Чурай»). Я полюю, але безуспішно. Якщо трапиться, то бери кілька.

Міцно тисну руку ще раз і цілую.
Твій Юрко.

19.1.80.

Доброго вечора Тобі, Васильку.

Рівно тиждень тому раненько Ти з Анатолієм провів мене до автостанції, а розмову доводиться продовжувати тільки сьогодні.

Але про все по порядку.

У дорозі мені щастило. Я дуже добре зробив, що приїхав у Дубно, бо там і чекати не довелося на автобус, який їхав до Кременця: автобус на мене чекав і привіз мене не тільки у Кременний град, а й далі (до цегельні, звідки мені йти додому 1 год.). але й там, як на замовлення, їхав дядько саньми до села, і я, зробивши чергову пересадку на цей улюблений у дитинстві (та й тепер) транспорт, під'їхав до села. Приємно бути у людському гурті (автобус не їхав до села, бо перемело дорогу). Стан мого здоров'я був тоді прекрасний. Я в автобусах прочитав кілька розділів роману «Маруся Чурай», а додому біг у прямому розумінні слова. Правда, дома стан справ далекий від веселого: мати і далі лежить у лікарні, а бабуся впала і побилась, тепер рухається тільки з палицею, батько замучений життям і роботою. Трохи поворкотили на мене, але рідні є рідні: вони завжди нас стараються розуміти, бо люблять. Ми з батьком того ж таки дня (у неділю) поїхали ще до матері у Кременець, звідки я вирушив до Львова. Встиг. Тілесну втому відчув тільки наступного дня, але її компенсувало духовне оновлення, якого я щоразу зазнаю від зустрічей з такими, як Ти, як Твої друзі. Тільки дуже мені незручно, що Ти зустрічаєш мене завжди так аристократично. Тому наступного разу приїду без попередження.

Відкрив для себе ще одну грань Тебе: любов до діток. Тому таке мені забажалось, щоб Ти відчував оте багатоклопітне, але не менш приємно, батьківське почуття, що я, – може, й бовкнув що-небудь зайве. Даруй.

Цей тиждень був настільки напружений і насичений подіями, що я пишу і Тобі, і додому тільки через тиждень. Річ у тім, що

вчора я провів у школі вечір, присвячений пам'яті Т. Шевченка. Цілий тиждень доводилося проводити репетиції, діставати костюми, готувати декорації тощо. А, крім того, я запросив на вечір засл. артиста УРСР С. Максимчука, який читав Кобзареву поезію. Теж потрібно було організувати транспорт і т. ін. Але вечір пройшов гарно. Учителі (і я в їх числі), учні, батьки задоволені.

Тепер про літературу. Коротко. Не погоджуюсь з Пшеничним і Ліною, що роман «Маруся Чурай» потенціально міг би бути сильнішим. Це є епохальне явище в українській літературі, і про це ще не раз скажуть.

Районка останнім часом надрукувала три мої вірші, але сам не маю жодної газети і тому й Тобі не можу послати, але постараюсь написати (якщо не засну, бо трохи болять очі: дивився телевізор, читав, та й пізно вже).

Васильку, ще раз, як умію, від щирого серця дякую Тобі і Твоїм друзям Толі і Володі за гостинний прийом, за щирість і щедрість душ. Усього Вам найкращого.

Міцно тисну руку і цілую.

Твій Юрко.

Неділя, 16.III.80.

ПРО КОБЗАРЯ, ОРЛОВА Й ДУБЕЛЬТА

Діла добрих обновляться,
Діла злих загинуть.

Тарас Шевченко

Диктує доля строгі нам закони,
В яких логічна (аж крицева!) суть:
– Спочинуть всі в землі священнім лоні...
– Спочинуть всі, але ж не всі умруть.

Бо стали прахом і Орлов, і Дубельт,
Їх тління блекотою проросло,
А під прадавнім гайдамацьким дубом
П'є небо Кобзареве джерело.

Повік людська плистиме до Тараса
Безмежної любові течія,
І щирим злотом на скрижалях часу
Сіятиме Поетове ім'я.

Безсмертний, хто народові великим
І чистим серцем освітив життя!
Лиш ницим коронованим владикам
Та слугам їх судилось забуття.

ВИНО ЖИТТЯ

Позолотила осінь тужний ліс
Натхненною мистецькою рукою...
По вінця повні дивного напою
Стоять високі келихи беріз.

Вино життя тече мільйони літ
У жилах вічно молодого світу.
Воно снагою буде нас поїти,
Аж доки світ не зіб'ється з орбіт.

І хоч не завше білі рушники
Химерна доля перед нами стелить,
Ми вип'ємо до дна жагучий келих
Із осені гостинної руки.

Хміліймо від краси до забуття,
Гартуймо тіла міць і духу крила,
Покіль іще струмує в наших жилах
Вино життя!

Тричі привіт.

Насамперед спішу подякувати Тобі за поздоровлення (воно було одним із небагатьох, тому ще дорожче).

Збирався я написати уже давно, бо щось довгенько від Тебе нічого не одержую. Чи знайшов Тебе мій лист, якого я написав після приїзду від Тебе і в якому переслав 2 вірші? Бо я собі думаю і передумую: може, листа мого не одержав і не відпишуєш, чи прогнівив я Тебе необережним словом (хоч цього і близько на думці не мав), чи, може, роботи маєш багато.

Новин особливих у мене нема. Помінялося начальство у школі (легше дихати стало, хоч роботи не поменшало). Не написав майже нічого. На Великодні свята був 1 день у батьків, а тепер збираюсь поїхати на травневі. Прикріпився до кафедри укр. літератури, щоб скласти кандмінімум. Але дуже сумніваюсь, що я складу його, якщо працюватиму учителем. У школі нелегко, а дома, в сім'ї, тим паче. Однак існуємо помаленько. Щастя Тобі, здоров'я, усіх благ.

Твій Юрко.

Міцно цілую і тисну правицю. Пиши.

19.V.80.

м. Львів.

P. S. Спішив.

Добрий день, дорогий друже.

Час іде та й іде. А ми мовчимо та й мовчимо. Що ж нового у Тебе? Ми з Даною так чекали, що Ти приїдеш до Львова, але Тобі, видно, не вийшло. Я сам винен, що так пізно Тебе запросив.

Знав, що Ти у Ст. Почаєві проводиш відпустку і був би приїхав зі Шпиколос на день-два до Тебе, якби Дана не викликала мене терміново телеграмою: йшлося про її роботу.

Випало у суботу, здається, то було 6 число, приїхати до своїх батьків. А по дорозі вийшов і хотів прийти до Тебе, але вже не застав: Ти півгодини тому поїхав до Кременця. А перед тим я через дурний розум не порозумівся з Тобою.

Отак ми і розминулися. Шкода, звичайно, але це ще півбіди. Основне, щоб ми не розминалися своїми поглядами, мріями, ідеалами.

Я поміняв, як Ти знаєш, роботу. У музеї мене чекали ще тоді, коли закінчувалась чверть. Тому я відразу ж після того, як прийняв екзамен, пішов у відпустку, розрахувався у школі і перейшов працювати у музей. Робота мені подобається. Часу є вільного більше. Наприклад, упорядкував вірші для «Ранку» і «Жовтня». Водити екскурсії мені теж поки що цікаво. Так що роботою я задоволений.

Але... Бач, не можемо ми обійтися без «але» у житті. Сімейного затишку я не маю. Не буду з'ясовувати усіх нюансів, але коротко скажу, що сильно посварився із тестями. Піду з Даною жити на квартиру через місяць-два. Дуже мені шкода, що не можу Тебе запросити до Львова, бо не маю куди. Заживу самостійним життям, тоді обов'язково досхочу і повеселимося, і порозмовляєм. А Ти нічого й не програв, що не одружуєшся. Як вірші?

Казали батьки, що Ти добре працював над ними. Молодець. Тільки з великою вірою у самого себе, у свої сили можна досягти успіху.

Буду закінчувати. Вибачай, що довго мовчав, бо не хотів Тобі писати про свої справи, печалити.

Передавай вітання Толі, Півневі, Миколі Пшеничному.

Тисну правицю і міцно цілую.

Твій Юрко.

30.VII.80.

Пиши мені тепер на адресу:

290000

м. Львів-центр

проспект Леніна, 15

Музей етнографії і художнього промислу

Климцю Ю. Д.

Дорогий Васильку, привіт.

Листа Твого, якого Ти надіслав на адресу музею, одержав. Щире спасибі. А от відповідаю знов із запізненням. Даруй.

Коротко про себе. Працював я останнім часом, день у день чергуючи. Чергування – це ведення екскурсій. А випала мені така честь – кожного дня чергувати – тому, що не було кому. Літо! Багато людей у відпустки пішло.

Читаю діалектичний та історичний матеріалізм. Думаю екзамен складати у відділі аспірантури. А от коли – не знаю. Бо доходить до мене якась дуже малесенька частинка від того, що читаю. Оступів я чи що? Пишу мало.

Ти питаєш за вихідний. Він у мене, як правило, повинен бути у суботу і неділю. Але за 2,5 місяці моєї праці я не пам'ятаю, щоб так виходило. Бо ставлять чергувати або в суботу, або в неділю, а вихідний дають на тижні. А цієї суботи і неділі (30 і 31.VIII) я обидва дні чергував, а на наступну (6 і 7.IX) буду вільний і поїду додому у Шпиколоси, як все буде благополучно. Міг би по дорозі заїхати до Тебе у Ст. Почаїв, але, по-перше, не знаю, чи Ти приїдеш, а, по-друге, мені незручно і перед Тобою, і перед Твоїми батьками, що я до Тебе приїжджаю набагато разів більше, як Ти до мене. А запрошувати до Шпиколос – Тобі важко, до Львова – не можу у зв'язку із становищем «холодної сімейної війни».

Маю на завтра запрошення виступити у Кременецькому музеї на вшануванні річниці Ю. Словацького, але, певно, і, на жаль, не зможу, бо роблю виставку у музеї і мушу дбати про трудовлаштування Дани.

На цьому закінчую.

Зичу щастя.

Цілую і тисну міцно руку.

Твій Юрко.

1.IX.80.

Дорогий Васильку, привіт.

Твого симпатичного листа із милими птахами одержав. Щиро дякую і за поради, і за пропозиції. Вважаєш, що добре було б, якби я мав кілька годин у вечірній школі. Я і сам так думаю, але річ у тім, що не так і легко це зробити у Львові. Все ж мені допомогли знайти 5 уроків і 2 консультації у консультпункті для сліпих і слабозорих. Ця школа, як і Твоя, підпорядковані Київській. Так що ми працюватимемо в одній організації. Документи я дав, хоч директор школи хоче взяти когось іншого. Не знаю ще, як це питання вирішиться. Тому на деякий час і припинив вивчення азбуки Брайля, бо маю чимало роботи. А взагалі ця азбука нескладна, без найменших зусиль я вивчив майже усі букви. І з цікавістю.

Не знаю, чи писав я Тобі у попередньому листі про те, що Дана теж працює тепер у вечірній школі. Має ставку лаборанта і 8 год. мови і літератури. За роботою бігав я – і чимало. Так що з матеріального боку тепер нам легше. Хоч метушитися мені тепер треба неабияк. Вчора, наприклад, закінчив виготовлення величезного лозунга (2 м 30 см) «XXVI з'їзду КПРС – гідну зустріч» у школу Дани. Забрав той лозунг багато часу. Крім того, філософія тисне. Програма надзвичайно складна.

Вірші я відіслав у 2 київські редакції і в «Жовтень». Але з Києва нема «ні вітру, ні хвилі» (хоч відіслав 2 місяці тому), а в «Жовтні» десь загубилися. Так мені повідомили, коли я дзвонив і запитував, яка їхня доля. Отаке.

Зустрітися ми зараз, на превеликий жаль, аж ніяк не зможемо. Не тому, що я працюю тепер і в суботу, і в неділю, а тому що життя тисне мене, як прес. Дома у Шпиколосах справи далекі від веселих. Мати у лікарні ще з 1.IX.80. А батько віз снопи, перекинувся з возом, стрибнув не зовсім вдало і сильно вдарився в ногу. Баба збирається умирати. Написали мені, просять приїхати допомогти копати картоплю. Їду з понеділка на днів 5 працювати в село, допомагати батькам хоч чим-небудь. Занадто великі борги у нас перед ними.

Так що сам розумієш моє становище.

Будь здоровий і щасливий.

Міцно тисну руку і цілую. Твій Юрко.

Субота, 20.IX.80.

м. Львів.

Дорогий Васильку!

Тричі привіт.

Не писав я Тобі так довго, бо нічого хорошого і цікавого сповістити не можу. І далі живу у робітничому гуртожитку. Парадокс? Але факт.

Недавно був у відрядженні у Києві. Це вперше у житті побував у столиці. Відвідав декілька редакцій. Безуспішно.

Не ставлячи собі за мету, потрапив у Спілку письменників. Зайшов у Кабінет молодого автора, поцікавився, чому мені нема ніякої відповіді на вірші, які я посилав для «Вітрил». Це було таке тяжке питання, що відповіді на нього ніхто не дав.

Познайомився з Віктором Тереном, який рецензував Твою збірку і який упорядковує «Вітрила-81». Запропонував йому вірші. Буду керуватися принципом: краще пізно, ніж ніколи.

Згадував йому, що читав його рецензію. Він радить Тобі знов і знов посилати рукопис до «Радянського письменника», не втрачаючи надії на успіх. Як людина, справив на мене хороше враження.

З нетерпінням чекаю фотографій. Вони вже, напевно, готові.

Буду закінчувати. Даруй мені за таку затяжну смугу мовчання. Пиши.

Міцно тисну руку і цілую.

Твій Юрко.

16.XII.80.

м. Львів.

Тричі привіт.

Твого листа, фотографії, книжку і новорічне привітання одержав. Безмежно вдячний.

Поздоровляю і тебе з Новим 1981. Зичу щастя тільки найвищої проби.

З міцним (новорічним!) потиском руки. Твій Юрко.

3.1.81.

Дорогий Васильку, привіт!

Замовкли надовго ми з Тобою. Я рву цю мовчанку, бо слово, здається, належить мені: я не поздоровив Тебе зі Старим Роком-Василем (маю на увазі – письмово не поздоровив, але думав про Тебе і подумки зичив усього найкращого; хоч Ти й не телепат, але повинен був відчути це, наскільки Ти мене знаєш).

«Привіт, Васильку!..»

Тепер про своє життя послідовно. Повернувся я жити знов до сім'ї, від 1 січня 1981 р. Працюю, як і Ти, на 2-ох роботах: і в музеї, і в школі. У відділі аспірантури вирішують моє питання із кандекзаменом з іноземної мови, результат повинен бути відомим у березні. Тому за той час я вирішив підготувати до друку 2 статті, що й зробив. А поки працював, то рідко коли відпочивав і через те й не писав нікому. Мені прислав поздоровлення М. Пшеничний, і я йому сьогодні теж відпишу.

Я зараз у Шпиколосах. Напівлежу у ліжку, і пишу Тобі. Дома у мене справи далекі від веселих. Минулого місяця мати була в лікарні, тепер дома, але батько возив гній і зламав собі ключицю, упавши із саней. Тепер лежить і не може нічого робити. Як мені незручно перед батьками. Приїду раз на два-три тижні – хіба то допомога?

Віршів зараз не пишу. Упорядковував нещодавно каталог виставки самодіяльних художників і народних майстрів Львівщини у нашому музеї. Через місяць, може, поїду у відрядження до Києва. Дав вірші у «Жовтень», але будуть (якщо будуть) надруковані тільки через рік, бо велика черга.

Як у Тебе життя? Що нового? Зичу усіх благ.

Міцно тисну руку і цілую.

Твій Юрко.

28.II.81.

с. Шпиколоси.

Дорогий Васильку!

Від щирого серця поздоровляю Тебе із днем народження.

Зичу довгих літ життя, успіхів у праці, творчості, міцного здоров'я.

Твій Юрко.

6.III.81.

Дорогий Васильку!

Прийми мою щиру подяку за Твого листа і поздоровлення з Днем народження. Що нового у мене?

Буваю дома, в Шпиколосах раз у 2-3 тижні, але все або в четвер, п'ятницю чи понеділок, так що по дорозі не можу заїхати до Тебе, наперед не домовившись.

З нетерпінням чекаю кінця травня. Здається, тоді воскресну від усіх тих турбот, які маю зараз: по-перше, дамокловим мечем висить наді мною кандекзамен; по-друге, у школу-консультпункт їдуть представники інших шкіл на конференцію у травні і треба готуватись; а, крім того, узявся писати дипломну роботу одній студентці і пишу сумлінно, бо не можу халтурити.

Пшеничний приїжджав до Львова, заходив у неділю в музей, але мене тоді на чергуванні не було. Додому до мене він не заходив, але був із Астаф'євим і Мельником.

Астаф'єв, до речі, видав першу книжку віршів. «Листвяний дзвін» називається.

Я виступав разом із «Франковою кузнею» перед робітниками «Львівприладу». Маткобожик організувала. Це перший мій прилюдний виступ із віршами у цьому році.

Засумував за Тобою. Може, якось удасться зіпхнути хоч у кінці квітня із себе обов'язки однієї людини, які я тимчасово виконую на роботі в музеї, то хоч відпишу вчасно. Для творчості художньої часу нема зовсім.

Отака картина моїх трудів і днів. Зичу Тобі усього світлого, радісного. Пиши. Даруй, що написав не відразу і то на бланках телеграм. Зайшов на пошту, не маю паперу під руками, крім цього. От і пишу.

Будь здоровий і щасливий.

Твій Юрко.

19.IV.81.

Тричі привіт.

Дорогий Васильку! Твого листа (не менш ліричного, ніж мої вірші) одержав і щиро дякую.

Новина, яка сталась у моєму житті тиждень тому, – народження ще однієї доньки. Аж не віриться, що я вже вдруге став батьком.

Останнім часом я займався такими справами: готувався до семінару, який проходив на базі Львівського консультпункту (знаєш, чомусь вірив, що Ти прийдеш від Ровенського, і ми зустрінемося), здав до друку (до літературознавчого збірника) статтю, яка, хочеться вірити, побачить світ через рік та морочився із різними формальними умовностями при затвердженні дисертаційної теми. Екзамен (німецьку мову, бо чеської не дозволили) буду складати восени.

Мені написали М. Пшеничний і В. Герасимчук і чекають відповіді, яку я щойно збираюся дати.

У Львові я спостерігав кількакілометрову чергу до книжкової передплати на 20-томне видання пригодницької л-ри. Був також В. Симоненко. Його купили ті, хто має знайомих продавців, або хто випадково надійшов, коли почали продавати.

Із віршами останнім часом виступав разом із студентами «Франкової кузні» і письменником Р. Іваничуком в Шевченківському гаю м. Львова у лемківській кузні, яка символізувала кузню батька І. Франка.

Що нового в Тебе? Я теж засумував за Тобою і чекаю дня зустрічі. Будь.

Твій Юрко.

Цілую і тисну руку.

29.V.81.

Привіт, Васильку!

Твого листа і поздоровлення я давно одержав, за що дуже вдячний. Сердечно сприйняв твоє запрошення приїхати до Ст. Почаєва. Не зміг і не зможу, аж доки сам не піду у відпустку. Це буде через тиждень. Ти не уявляєш, що значить мати справу з двома малими крикулями. Але про це пізніше поговоримо, як я приїду до Тебе у Рівне. Хоч я вже дав собі слово не попереджувати Тебе про свій приїзд, бо Ти дуже багато готуєшся і тратишся, а приїжджати несподівано. Я приїду, очевидно, 18.VII.81 у суботу в Рівне. Але прошу, щоб Ти не тратився і не готувався так щедро, як раніше, бо мені, чесно, аж ніяково.

Я нічого Тобі не буду зараз описувати, а розкажу про всі новини при зустрічі.

Чому так довго не писав? Не в клопотах і не в лінощах справа. Якась останнім часом найшла така на душу – є в нашому діалекті слово – манколія, що нічого робити не хочеться: ні працювати, ні читати, ні писати. Хоч і причин для цього поважних нема. Ет!

Будь здоровий і щасливий. Твій Юрко.

Субота, 11.VII.81.

Добрий вечір, дорогий Васильку!

Трапилася нагода порозмовляти трохи довше, що я й роблю.

Від нашої останньої зустрічі уже «води чимало в Ікві утекло». Я дуже-дуже, від щирого серця дякую Тобі за той вогонь доброти і людяності, яким Ти освітлював і освітлюєш мою душу.

Два тижні своєї відпустки я провів у Шпиколосах, в батьків. Попрацював фізично, розім'яв руки. Що цікавого було? Їздив один раз у Рудку на став купатися і один раз ходив у ліс по маслоки (назбирав трохи). А ще голос крові покликав мене у с. Залісці – батьківщина мого діда-прадіда. Це було 2 серпня, на

Іллі. В тому селі відпуск і щороку збирається сила-силенна народу (кілька тисяч, 5-6). Продають на цвинтарі керамічні іграшки, саморобні цукерки тощо. Я накупував свистунів і в музеї віддав одній співробітниці, яка пише дисертацію на тему «Українська народна дитяча іграшка». Правда, моя Ірина теж гарно бавиться і навчилася свистати.

1 тиждень відпустки був у селі Жовтанці. Там Дана з дітьми, але ще був тесть, і теща приїжджала, тому цей тиждень для мене пройшов нелегко. Тепер я знов на роботі в музеї. Воджу екскурсії, роблю виставки.

Цікаву різноманітність у моє існування внесли дні святкування 125 річниці з дня народження І. Франка. В університеті відбувся урочистий вечір, присвячений цій даті, на який потрапити було нелегко, але мені пощастило.

Промовляли П. Загребельний, Р. Лубківський, С. Михалков, Д. Павличко, М. Нагнибіда, С. Йовенко, І. Жиленко, В. Канівець, Б. Олійник і ін.

А позавчора я був у с. Івана Франка на відкритті музею-садиби батьків письменника, стежки І. Франка. Але була сильна злива, людей «множество» – тисячі, і тому побачити довелось все не так, як би хотілось. Але нічого. Не каюся. Зустрів багатьох своїх однокурсників чи просто друзів і знайомих.

Зараз, останнім часом, я мотався туди-сюди, шукаючи роботу (додаткову). Тепер щось наклюнується. Ще й простудився в останній день відпустки і хворів щось із тиждень. Зараз мені краще, хоч кашель ще й не минувся.

На цьому закінчую. Від щирого серця ще раз дякую.

Міцно тисну руку. Твій Юрко.

I.IX.81.

А ще поздоровляю з початком нового навчального року і зичу великих і плідних жнив.

Привіт, Васильку!

Твого теплового листа я одержав. Трохи барився із відповіддю. Зараз я надзвичайно заклопотаний, бо працюю за Дану у школі лаборантом і в УТОСівському консультпункті маю 6 год. рос. мови і літератури, а також у музеї.

Крім того, посилено готуюся до складання кандмінімуму.

До мене в музей недавно заходив Борис Демків. Я зрадів, розмова зразу йшла добре, але щораз псувалася, і він поїхав незадоволений, і я залишився розчарований.

Додому не їздив уже більше як місяць. Заплутався в клопоті.

В жовтні у «Жовтні» має бути моя скромненька публікація.

Ще раз дякую Тобі за щире і добре слово. Тримайся. Будь здоровий і щасливий.

Тисну руку.

Твій Юрко.

10.X.81.

м. Львів.

Доброго дня, дорогий Васильку.

Щирозсердно дякую за поздоровлення з публікацією. Вона, між іншим, могла б бути повнішою. Але це вже не наша компетенція. Я тільки що писав шрифтом Брайля, і після цього букви в мене виходять трохи нерівні. Питаєш за кандекзамен. Склав я його. Маю четвірку. Це найвища оцінка, на яку я міг претендувати. Забрав цей екзамен у мене трохи енергії, але хай. Був у Києві кілька днів тому. В Інституті літератури мені затвердили тему кандидатської дисертації, заходив у СП, говорив з Тереном і Павличком. Рукопису не здав. У редакції «Соціалістичної культури» моя стаття підписана до друку. Буде у 2-му номері за 82 р. Більше публікацій не знаю, звідки сподіватися. Про «Вітрила» нічого не добився.

«Привіт, Васильку!..»

Усе, що написано в цьому абзаці, – це тільки мрія, чи надія, яка лише почала трохи збуватися, але тепер я переконався, що даремно я, як говорив Данте, намагався довести світові, що в мене більше, ніж насправді, сил. Я перекреслюю свої перші кроки, одні більш успішні, інші менш, в науковій і художній творчості, зібрався залишити Львів і їхати в село, до батьків, на постійне проживання. А роботу буду в Кременці шукати. Сімейне життя мене якщо не доконало, то виснажило здорово. Дані я запропоную їхати зі мною з дітьми, а вона, як хоче.

Так що на цей лист не відповідай, а чекай від мене нового листа, і я напишу, куди слати.

Будь здоровий і щасливий.

Твій Юрко.

Не гнівайсь.

4.XII.81.

Привіт, Васильку.

У попередньому листі я повідомив Тебе про свій намір розпрощатися зі Львовом, знайти роботу в Кременці і переїхати жити до батьків.

Я взяв у музеї відпустку на тиждень, приїхав додому, порадився і прийшов разом з батьками своїми і Даною до висновку, що такий крок не поліпшить наших життєвих умов. Так що я зараз у Львові, працюю в музеї і далі і прошу писати мені листи в музей.

Новини в мене такі. Лютий місяць 1982 р. обіцяє мені дві публікації статей: одна в журналі «Соціалістична культура», а друга в «Українській мові та літературі в школі».

З Москви, з магазину «Книга – поштою», нема ні слуху ні духу. Я замовив 2 книги академіка Рибаківа «Язычество древних славян», але вони й не вислали і відповіді не дали.

Про зустріч Нового року я ще нічого не знаю. Чогось нічого не миле за повсякденними клопотами. Робота і в музеї (виставки, екскурсії, прийоми і видача художніх речей), і в школі (організація контрольних робіт, виготовлення унаочнення і т. п.), і сім'я – уже певною мірою все надоїло.

Дуже хотів би побачитись із Тобою ще в цьому 1981. Але не знаю, чи вийде.

Поздоровляю Тебе з Новим 1982 роком і зичу, щоб всі Твої мрії, плани, надії збулися. Бажаю міцного здоров'я, щастя великого, радості від праці.

Будь ще раз здоровий і щасливий.

Тисну руку міцно.

Твій Юрко.

21.XII.81.

м. Львів.

Дорогий Васильку!

Тричі привіт. Поздоровлення Твоє одержав. Велике спасибі.

Новини в мене такі.

У школу під час канікул ні разу не появлявся, бо в цьому і потреби не було, та й платять мені як погодиннику.

Викликали мене на засідання кафедри літератури і виявляється, що з темою дисертації ще й далі буде волокита, бо вона не затверджена в Києві, і треба по-новому писати обґрунтування і проспект. Я це сьогодні уже обдумав і гадаю, що за вечір, ніч або завтра зроблю.

На роботі все гаразд. Правда, екскурсій було під час канікул більше.

Дома тихо. Думаю, що в лютому зможу провідати Тебе, але про це ще напишу.

Поздоровляю Тебе з Новим роком-Василем. Зичу провести його в щасті, здоров'ї, радості і назарік дочекати. З роси і води Тобі.

Будь. Тисну правицю. Твій Юрко.

10.1.82.

м. Львів.

Дорогий Васильку, тричі привіт.

Твого листа, в якому Ти ласкаво просиш мене на свої іменини, я одержав.

Я просто не знаю, що Тобі написати. Зараз скажу, в чому річ. Я виробив собі графік поїздок додому в Шпиколоси – через тиждень: одну неділю я чергую в музеї, а одну вільний, і в ту, що вільний, їду додому. Таким чином я буваю дома один раз у 2 тижні. Субота і неділя 27 і 28 лютого за моїм «графіком» – дні вільні від чергування в музеї, і я думав присвятити їх нашій зустрічі. Тому, одержавши листа від Тебе, за якого я дуже вдячний, я й не відписував, бо був певний, що приїду. Кілька днів тому я став перед альтернативою: куди їхати, – тому що одержав від Нелі Следзінської листа-запрошення на весілля на суботу 27. І схильний, скажу правду, був їхати до Нелі, адже весілля 1 раз в житті, а Ліля Адамівна мені зробила стільки добра. Може, я й не став би філологом, якби не вона.

Але позавчора захворіла моя менша дочка. Вчора мала температуру 36,6°. Так що ми з жінкою, певно, й на весілля не потрапимо. Я зараз тобі в декількох словах опишу ще свої новини, бо спішу в школу. Надрукувався у «Вітрилах» (4 вірші) та в «Українській мові і літературі в школі» (№ 2, 1982) і «Соціалістичній культурі» (№ 2). Може, й негарно хвалитися, тому сприймай це як повідомлення і бажання поділитися з другом.

Тепер не знаю, що й обіцяти. Поздоровляю від щирого серця з Днем іменин. Хай доля ніколи Тебе не цурається, а завжди благословить і подарує усе те, чого сам бажаєш.

З найкращими побажаннями і міцним потиском руки Твій Юрко.
22.II.82.

Дорогий Васильку, привіт

Твої два листи, адресовані мені у Шпиколоси, я одержав (був саме там у відпустці) і дуже вдячний за запрошення приїхати до Тебе.

У попередньому листі – писав його дуже давно – я говорив про погіршення стану мого здоров'я. Тоді я ще був настроєний більш оптимістично. Але мені з кожним днем гіршало, і коли я звернувся у поліклініку, то мене негайно, і то в супроводі медсестри, відправили в гематологічну поліклініку, а звідти – в лікарню: був дуже низький гемоглобін. Лікарі підозрівали блокрів'я, але я, на щастя, анемією відбувся. Відлежав 3 тижні, а після лікарні відразу ж узяв відпустку і разом з жінкою і дітьми поїхав у Шпиколоси.

Мати в цей час була в лікарні. Дізнавшись про наш приїзд, вона відпросилася додому, виписалася. Але вдома була недовго: через 2 дні її знов забрала «швидка допомога», і до кінця відпустки моєї (ще й зараз) лежить у лікарні. Крім діабету, мала ще запалення легенів і нарив на нозі, який розрізали.

Хазяювали ми з батьком, бабою і Данюю. З дітьми мав замороку, бо всюди лізуть, все тягнуть.

Навіть у Двірець до тітки, двоюрідних сестер і племінниць-хрещениць не міг вибратися.

Зараз я трохи змінився. Не п'ю зовсім нічого того, що містить алкоголь. Лікарі під загрозою смерті заборонили. Не пишу

«Привіт, Васильку!..»

нічого: на деякий час взявся за пензель. Незабаром одержу своє житло. Скромне, але своє. Тоді обов'язково приїжджай.

Зараз я знов у Львові. Вчора приїхав. Пиши мені на музей. Будь здоровий і щасливий.

Твій Юрко.

6.VIII.82.

м. Львів.

Добрий день, Васильку.

Чи одержав Ти мого листа, якого я Тобі писав літом? У Старий Почаїв.

Не знаю, що сталося: або Ти одержав листа і образився на мене, або не одержав і також нагнівався. Якщо перше, то даремно.

Я від Тебе не дочекався відповіді на свій лист і тому пишу ще раз.

У мене новини такі: одержав творчу майстерню, яку зараз починаю доводити до ладу (починаю із побудови грубок), надрукував у «Радянській жінці» (№ 8 за 1982) один вірш, а зараз написав статтю про художника Петра Кулика. Це скульптор, автор пам'ятника Івану Підкові, який встановлено на одній із центральних площ м. Львова, де й було чотириста років тому страчено козацького отамана.

Працюю й далі у музеї; у консультпункті маю тільки 5 уроків російської мови і літератури (8 кл.). Щодо занять увечері – я тепер чуюся набагато вільніше і легше, ніж минулого н. р., тому що торік я ще й працював, крім консультпункту, у вечірній школі за Дану (про це я, здається, писав Тобі у попередніх листах). Думаю цей час, що звільнився, використати спершу на обладнання майстерні, а також одночасно на серйозне заняття дисертацією. В «Українському літературознавстві» готується моя стаття на тему «Образ І. Франка у поезії Д. Павличка», вже бачив гранки.

Наш музей тепер перейменували, повна нова звучить так: Львівське відділення Інституту мистецтвознавства, фольклору та етнографії ім. М. Рильського АН УРСР. Але, крім назви, нічого не змінилося.

Із літератури останнім часом придбав «Анну Каренину» у серії «Классики и современники».

Віршів майже не пишу. Нещодавно, правда, написав:

Як на зорі дороги заіржуть,
Мене покличе даль голубоока.
– Нехай тобі щаслива ляже путь,
Хай доля буде ясна і висока...

Так скаже мати. І сльоза в очах
Світитиме, як промінь у криниці,
І довго ще зорітимуть на шлях
Її зіниці.

Узяв я із собою в білий світ
Тужавість неба і вагу колосся,
І пісні-юнки черешневий цвіт,
І матері печаль простоволосу.

Долаю шлях, часами і крутий,
Пелюстку сонця стиснувши в долонях.
Гудуть моїх надій тугі дроти,
І серце дозріває, наче сонях.

Закінчую. Чому мовчиш? Що в Тебе нового? Які успіхи?
Пиши.

Міцно тисну руку і цілую Юрко.

9.X.82.
м. Львів.

Здоров, Васильку.

Твого листа, за якого дякую, одержав. Порозумілися.

У мене новин особливих нема. Кручуся із господарськими справами. Я ніколи раніше такими питаннями не займався і не знав, що вони не такі прості, як здається на перший погляд. Наприклад, щоб привезти глину або знайти пічника. Тепер я вже протягом кількох днів повиносив сміття (глину і цеглу – поросійськи кажуть «груз»), побудував піч (грубку) і плиту. Тепер найважливіше для мене – це підвести газ. Звичайно, і білити стіни, і фарбувати вікна й підлогу, і закупувати меблі – це також важливі і складні завдання, але в першу чергу – газ.

Крім цього, працюю над однією статтею, а тепер ще треба виконувати контр. роботи на КП: з мови – 20, і з літератури – теж стільки.

Радий, що Ти збираєшся приїхати до Львова. Буду зустрічати Тебе в новій хаті, яку стараюсь довести до ладу. Тільки попередь, прошу, щоб я знав і нікуди не поїхав.

Закінчую. Будь здоровий і щасливий.

Твій Юрко.

11.XI.82.

м. Львів.

Дорогий Васильку.

Від щирого серця поздоровляю Тебе з Новим роком і старим Новим роком-Василем. Хай він мине краще, як цей. Зичу великого щастя, добра, міцного здоров'я, радості і багато сили для творчої праці.

Твій Юрко.

27.XII.82.

P. S. Твоє поздоровлення одержав. Щиро дякую. Чекаю листа. А сам потроху господарюю.

Здоров, Васильку.

Твого листа я одержав. Дякую. Було, хотів уже писати і починати такими словами:

Я вже чекати зачекався,
Твого листа не дочекався.

Але дочекався. Дякую за запрошення, але використати його не можу: до мене із Жданова в п'ятницю 25.II.83 прилетіла моя двоюрідна сестра із своїм сином, а в неділю – тітка із своїм чоловіком з Чернівецької обл. Вони всі приїхали на весілля до Львова, я зустрів їх і супроводжував.

У мене за той час, відколи ми не листувалися, сталися певні зміни: мене призначили науковим співробітником. Про моє життя Тобі, напевно, розкаже або розказав М. Пшеничний, який приїжджав до Львова на конференцію і побував у мене.

Ми домовилися, що Микола напише в мою установу офіційного листа з проханням відрядити мене на 9 березня у Дубно для участі у засіданні літстудії, присвяченому пам'яті Т. Шевченка. Тебе теж він запросить. Я думаю приїхати, і там, якщо Ти будеш, то зустрінемося і про все поговоримо.

Зараз писати про свої плани, заняття і т. п. я не стану, бо дуже спішу. Прагну зустрітися і про все поговорити.

Від щирого серця поздоровляю тебе із вступом у новий рік своєї біографії. Хай він принесе Тобі багато радості, щастя, творчої наснаги.

До зустрічі.
Тисну руку.
Твій Юрко.

28.II.83.
м. Львів.

Здоров, Васильку.

Серед небагатьох поздровлень мені із днем народження, а також листів, які стали останнім часом рідкими гостями, – були твої, яким я дуже радий і за які щиро Тобі дякую.

Тепер опишу Тобі про своє життя-буття трохи.

Минулого тижня був у Шпиколосах 2 дні. Мати вже вийшла з лікарні і батько теж піддужав. Готувалися обсаджувати город (у кожного свої турботи, клопоти і заняття, які по-вченому називають проблеми). Я допоміг батькові розкидати гній і тим вирішив одну із таких проблем.

Позавчора після роботи приїхав у Жовтанці, де вчора садили картоплю, кололи свиню, що зайняло цілий день. Ці проблеми теж споріднені із вищезгаданими.

За останній час жодного вірша не написав. Добре це чи погано – не знаю. Натомість закінчив один розділ дисертації, передрукував, дав читати керівникові, який через кілька днів скаже про якісний рівень моєї роботи. Три статті лежить у редакціях і одна вже написана. Потенціально я готовий до написання ще кількох матеріалів. Хоч від цього мене забирають і затримують інші справи: виконання замовлення Будинку культури (написав досить об'ємний сценарій для агітбригади), прохань студентів-заочників (останніми днями завершив одну курсову з мови і дипломну з літератури), контрольні роботи для Київської заочної школи (з російської мови і літератури, особливо брайлівським шрифтом), а також різні побутові справи. Сам розумієш, все це забирає дорогоцінний час, а життя утікає, як пісок поміж пальцями у воді.

Планую поїхати у Київ із виступом на конференції в Інституті літератури і подивитись архів Інституту мистецтвознавства, фольклору та етнографії ім. М. Рильського. Це буде в другій половині травня, а на початку червня проведиметься конференція в

Луцьку із питань етнографічного дослідження Полісся, на якій теж запланований мій виступ. Потрібно готуватись. Тому й читати художню літературу доводиться у мінімальній кількості. Крім роману Р. Іваничука про М. Шашкевича «Вода з каменю» та поезії в періодиці, читаю мало. Більше уваги приділяю студюванню літературознавчих та етнографічних досліджень. Сама специфіка роботи до цього зобов'язує.

Книжки «Аполлонова лютня» я ще не мав тоді, коли телефонував до Тебе, але одного прекрасного дня я придбав її у Кременці. Тож подаруй її комусь, хто не зумів знайти цієї, безумовно, цінної і цікаво оформленої речі.

Радий, що Ти маєш друзів, із якими легше і в радості, і в журбі. Я часто думаю про Тебе, живу враженнями наших минулих і надіями майбутніх зустрічей. Шкода, що вони відкладаються все далі і далі із незалежних від нас причин. Про Тебе, до речі, добрим словом згадують і мої товариші. Наприклад, Роман Вархол, який двічі приїжджав до Львова, згадував і розпитував про Тебе і просив мене передати Тобі вітання, що я із приємністю і роблю.

Дорога до мене така. Спершу зауважу, що мене можна знайти вдома і на роботі, а також у майстерні. Але легше – на квартирі і в музеї. Із головного залізничного вокзалу:

на квартиру: сісти на трамвай №1, проїхати 1 зупинку до площі Привокзальної (вона ж Кропивницького), по вул. Федьковича пройти до площі Липневої, сісти на автобус №2 і їхати до зупинки вул. Боткіна, вийти і йти перпендикулярно до руху автобуса, не переходячи вулиці, до вул. Радянської Конституції, 9/кв.92;

до музею: сісти на трамвай №1 і їхати до зупинки Центр – вул. Жовтнева, перейти вул. і по проспекту Леніна йти до музею: проспект Леніна, 15.

«Привіт, Васильку!..»

Тепер опишу, як добиратися із головного автовокзалу:
до квартири: сісти на тролейбус №3 і їхати до зупинки
вул. Боткіна;

до музею: сісти на автобус 318 і приїхати до залізничного
вокзалу, а з залізничного я писав як.

Було б краще, якби Ти заздалегідь повідомив.

На цьому закінчую. Всіх благ Тобі. Веселих і щасливих свят.
Доброго настрою, здоров'я, життєрадісності, бадьорості.

Тисну міцно руку.

Твій Юрко.

1.V.83.

с. Жовтанці Львівської обл.

P. S. Посилаю 6.V. У Київ маю запрошення виступити на
конференції 24.V.83.

Здоров, Васильку.

Після нашої останньої зустрічі у Старому Почаєві я відразу
ж поїхав у відрядження, а точніше – в експедицію на Полісся.
Побували ми в Камінь-Каширському районі Волинської області,
в Пінському – Брестській, Дубровицькому і Володимирець-
кому – Ровенській. Записав досить матеріалів по обрядовості
(календарній), а також календарно-обрядового фольклору
зібрав трохи. Після того взяв відпустку і відпочивав (здебільшого
цей відпочинок мав активний характер) у Шпиколосах разом із
жінкою і дітьми.

Тепер я знову у Львові. Приступив до роботи. Мені пропону-
ють зараз їхати знов у відрядження в Херсон, Одесу, Молдавію,
але я поки що згоди не дав. Отакі мої справи.

А що в тебе нового? Мені Валера Герасимчук прислав свою нову поему «Останній сон Яворницького». Я тільки-но відписав йому, відзначивши позитивні сторони і мінуси.

Буду закінчувати.

Міцно тисну руку і цілую.

Юрко.

23.VIII.83.

м. Львів.

Здоров, Васильку.

Твою листівку у святковому конверті із пам'ятним штампом одержав, за що сердечно дякую.

Новини у мене такі. Після відпустки їздив знову в експедицію. На цей раз на Поділля (Хмельницька і Вінницька обл.), збирав матеріал до теми «Купальські обряди на Україні».

Годин у вечірній школі не маю зовсім. Не підробляю ніде. Це, звичайно, полегшення на тіло й душу, але на кишеню також. Я коли працював ще поза музеєм, то трохи відстав у роботі плановій. Тепер я намагаюся заповнити ті прогалини і до кінця цього місяця здати розділ про календарні звичаї та обряди поліщуків до колективної монографії «Полісся», тоді зайнятися купальськими обрядами та інтенсивно працювати над дисертацією. За останні кілька місяців я написав декілька статей, які лежать в редакціях журналів. Мені обіцяють, що їх надрукують. Я також сподіваюся цього. Принаймні, якщо не всі, то хоч 1-2 точно.

Віршив зараз, за винятком одного, який виник внаслідок поїздки на Полісся, не писав зовсім.

У майстерні робив ремонт. Спочатку сам, а потім мені допоміг один мій товариш – студент факультету журналістики

«Привіт, Васильку!..»

університету. Побілили всі стіни, а вікон, дверей і підлоги ще не чіпали.

Отакі мої справи. На цьому закінчую. Будь здоровий (це найголовніше) і щасливий.

Міцно тисну руку. Твій Юрко.

6.X.83.

м. Львів.

P. S. Васильку! Я цього листа написав тиждень тому, але, маючи намір послати його з головної пошти, носив у кишені і забув кинути, а до всього ще й пляму поставив. За той час, що минув, ніяких новин не сталося, тому я, попросивши в Тебе прощення за неакуратність, шлю той самий лист.

Будь здоровий і щасливий.

Твій Юрко.

12.X.83.

Дорогий Васильку, доброго дня.

Твого листа, за якого я щиро вдячний, одержав давновічно, але з відповіддю, як і Ти, забарився.

Добірку В. Герасимчука я прочитав із задоволенням. У ній особливо виділяється вірш «Козацька балка», в якому в декількох строфах втілено цілу картину, розгорнуту сюжетну лінію з поглядом у минуле крізь сучасне. Деякі вірші цієї добірки були відомі мені ще раніше. Я послав Валерієві поздоровлення з публікацією. Це ж усе-таки вихід на сторінки найсоліднішого журналу в республіці.

У попередньому листі я писав Тобі, що лишився без усякого сумісництва і відчував неабияке полегшення. Але це тривало недовго. В одній із денних шкіл учителька української мови і літератури пішла в декрет, а на її місце запросили мене. Я (хоч і

знав про всі труднощі, які мене чекають) погодився, бо відчував натиск фінансового фронту. Але я недооцінив труднощів: вони виявилися більшими, аніж я передбачав. Маю 16 год. на тиждень, але у найтяжчих класах – 7 і 8. Це вік найскладніший: з дітей вони виростають, а до дорослих ще не дотягнулися. Класи великі, роботи чимало і на уроці, і поза ним (зошити). Це, власне, одна із найголовніших причин, які змусили мене забаритися із відповіддю на Твій лист.

В музеї все ніби гаразд. Розділ про народний календар поліщуків я написав (правда, не вклався у регламентаційні рамки, і через це вийшло у півтора раза більше тексту, ніж планувалося), і сьогодні послухаю, що мені скажуть на відділі товариші, які читають і візьмуть участь в обговоренні.

Зі мною в школі працює Хомик Василь Олексійович, який Тебе пам'ятає. Це, власне, він мені запропонував заміну уроків.

Нещодавно колективними зусиллями працівників нашої установи вийшла монографія «Бойківщина». Це етнографічне дослідження однієї із груп українського населення Карпатського регіону. Я Тобі це видання придбав.

У мене зараз уроки в тій денній школі поставили так, що це мені не дуже вигідно і додому поїхати до батьків маю обмежені можливості, а ламати розклад мені, – значить, ламати усім учителям. Тому змушений миритися. Веду до того, що приїхати до Тебе не матиму змоги. Якщо Ти викроїш таку можливість, я буду дуже радий. Але перед тим, зрозуміло, напиши, щоб я знав про Твій приїзд і нікуди не пішов чи поїхав. Все.

Будь здоровий і щасливий.

Тисну руку.

Твій Юрко.

23.XI.83.

м. Львів.

Здоров, Васильку!

Твого листа я одержав, щиро дякую за нього.

Поздоровляю і Тебе з Новим роком-Василем. Моє привітання, думаю, не запізниться, бо ж не розминеться із давньою народною традицією святкувати Новий рік саме 14 січня. Від щирого серця поздоровляю Тебе і зичу здоров'я, щастя, добра. А ще маю велике бажання на новий 1985 р. посівати у твоїй новій квартирі. Хай воно збудеться!

Тепер про себе трохи. Працювати науковим співробітником мені не легше, ніж лаборантом, а ще важче: дається знаки брак спеціальної підготовки і тиск матеріальних умов. На цей рік мені запланували підготувати спільний із білоруським співавтором текст розділу про календарні обряди поліщуків до колективної монографії «Полісся», відредагувати розділ про сімейні і календарні звичаї та обряди, а також працювати над монографією «Купальська обрядовість на Україні» (опрацювати літературу, архівні матеріали, зібрати польові, написати план-проспект і вступний розділ – 2 аркуші). Крім цього, – дисертація. А ще – школа, денна школа, в якій я до Нового року тягнув 16 год. і яку кинути шкода й тягнути важко. Годин у вечірній школі я поки що не знайшов, а кинути денну – значить, втратити стаж. Отже, я вирішив 8 год. (два восьмих класи) залишити собі, а інших 8 віддати Мирославу Лабачу – ти його знаєш.

Пшеничний, приїхавши на конференцію до Львова, зайшов у музей і залишив записку, в якій він повідомив мене про своє перебування у Львові і поздоровив з Новим роком, але не призначив часу зустрічі, очевидно, сподіваючись, що після конференції зустріне мене на квартирі. Однак цього не сталося, бо на квартиру по вул. Радянської Конституції уже кілька місяців не живу, а живу сам у своїй майстерні. Так сталося. Але це між нами. Дітей і жінку я відвідую і пропонував, щоб жити усім разом у майстерні (місце і умови мінімальні для цього €), але Дана поки що не

погоджується, а я жити і без того у скрутних умовах (найбільше психологічних) не зміг.

Зараз готуюся до Всесоюзної конференції етнографів, що відбудеться весною у м. Чернівцях.

Маю прохання до Тебе: якщо б Тобі трапилася книжка «Світовий сонет», то купи для мене. Бо у Львові вона зникла дуже швидко, і я не встиг придбати, а мені вона потрібна не лише як читачеві, а й тому, що вивчаю творчість Д. Павличка, і саме йому належить заслуга перекладу цих сонетів.

Ще раз усіх благ Тобі.

Щиро Твій Юрко.

10.1.84.

м. Львів.

Здоров, Васильку.

Твоє поздоровлення з днем народження я одержав буквально за кілька хвилин перед від'їздом у Волинську область, де я працював у складі делегації білоруських антропологів. Вони досліджували показники фізичного розвитку людини (місцевого населення), а я записував народні пісні, звичаї та обряди.

Я вже переживав, що Ти нагнівався на мене і так довго мовчиш. Збирався порушити цю мовчанку, але так «закрутився», що все відкладав. А відразу ж після повернення з відрядження я зустрівся у Львові з Пшеничним Миколою, який зайшов до мене, передав від Тебе листа і книги-подарунки, за які я Тобі щиро сердно дякую. Пшеничний ночував у мене, але він потрапив якраз у такі ситуації, що в нього, мабуть, склалася думка, ніби ми нічого не робимо, а тільки п'ємо горілку.

Микола розповів, що Ти хворів; я занепокоєний цим, але допомогти можу хіба що порадою: слідкуй за собою, старайся добре і вчасно поїсти, якнайменше хвилюватися і, – що голов-

«Привіт, Васильку!..»

не, – в жодному випадку не дозволяти собі недосипати. Я на своїй шкурі, чи то пак організмі, переконався гірко в цьому.

Зараз я дуже заклопотаний: маю 2 виступи на конференціях (одна – республіканська, друга – всесоюзна), 2 екзамени у 8 класах денної школи, де я працюю за сумісництвом (це, між іншим, важче, ніж у вечірній чи заочній) і ще деякі справи.

Дякую, що не забуваєш. Як позбудусь свого навантаження, тоді приїду до Тебе, а поки що будь здоровий і щасливий, мужній і впевнений у своїх силах – фізичних і духовних.

Тисну руку.

Твій Юрко.

14.V.84.

м. Львів.

Здоров, Васильку!

Я великий боржник перед Тобою в тому, що не дав відповіді на Твого листа і так довго не подавав жодних ознак життя.

Розкажу Тобі трохи про себе. Минулого навчального року у вечірній школі не стало для мене годин, а трапилось так, що в денній школі, де працює Хомик, учителька пішла в декретну відпустку, і мені запропонували 16 год. у 7 і 8 класах. Я погодився, півроку читав 16 год., а в другому півріччі тільки 8 год., бо других 8 віддав добровільно Мирославу Лабачу. Працювати було важко, бо це взагалі найважчий період у житті людському – перехідний вік, але я якось дотягнув до кінця, і хоч тепер мені знову запропонували, я відмовився, тому що не дав би ради. Адже роботи в мене моєї суто наукової теж вистачає: у нас добре працювати тому, хто знає матеріал, має певний досвід, а мені доводиться, правильніше – довелося, починати з нуля – опрацьовувати літературу і архівні матеріали, їздити

в експедиції і т.д. За останні півроку я опублікував статтю в журналі «Дніпро» (№ 5, 1984) про С. Будного «Чисте полум'я любові до життя», рецензію на збірку віршів для дітей (Д. Павличко, «Смерічко») у «Жовтні» № 6 і тези свого виступу на всесоюзній конференції у Чернівцях. Крім цього, підготував уже 2 статті про купальські обряди, і зараз сиджу над текстом майбутньої роботи.

Маю у вечірній школі 3 год. у 9 класі (треба йти 1 раз в тиждень), і читаю щотижня одну пару в Львівському сільгоспінституті про звичаї та обряди (на факультеті громадських професій). Не листуюся зараз практично ні з ким, тому й сам відвик писати за всіма своїми клопотами, а гніватися на Тебе – сам розумієш – мені нізащо. В нас навіть ніяких суперечок і непорозумінь не було. А щодо зустрічей. Звичайно, й мені хочеться з Тобою побачитися, бо ж справді дуже й дуже давно ми не зустрічалися. Літом я практично у відпустці і не був. Виходила заміж Леся – Данина сестра, і треба було допомагати у підготовці до весілля, потім менша дитина захворіла, і тому я вдома під час відпустки в серпні був лише 2 неповних тижні.

Вчора повернувся зі Шпиколос, а сьогодні на роботі прочитав Твого листа із запрошенням приїхати до Почаєва. Як подумав, то і міг би приїхати і водночас не зовсім міг би: моєму батькові стан здоров'я щовесни і щоосени, як правило, гіршає, тепер він теж хворий (і спати не може, і голова його болить). Так що – до кращих часів, будемо сподіватися.

Читаю я теж мало. Маю на увазі художню і літературознавчу літературу; головним чином, читаю етнографічні книги. Роботу про Д. Павличка теж відклав, нема змоги працювати на 2 фронтах.

Збірка В. Герасимчука (талановита і смілива) була у Львові 1 день – 30 примірників, і всі розійшлися. Я сам маю одну, яку він мені надіслав. У Кременці дивився, шукав, але не знайшов.

«Привіт, Васильку!..»

Планую колись поїхати у Нестерів, може, там які книжки куплю. Адреса Валери: 256560 Київська обл., м. Тетіїв, вул. Леніна, 33/8. Можеш йому написати. Він хлопець не гордий, Тебе пам'ятає і не відмовить.

Ти молодець, що відвіз до Києва рукописи, бо хто добивається чогось, той мусить обов'язково добитися. Я, наприклад, зараз добиваюсь квартири, але поки що мої справи невтішні, і всі надії та намагання розбиваються об неприступні мури байдужих бюрократичних держиморд.

Не гнівайся за моє свинство.

Будь здоровий і щасливий.

Тисну руку. Твій Юрко.

10.XI.84.

м. Львів.

Дорогий Васильку.

У такий незвичний спосіб даю знати про себе.

З днем народження Тебе, бажаю щастя, здоров'я, доброго гумору, здійснення всіх надій і сподівань.

Я вчасно не зміг навіть поздоровити Тебе: був у Москві по туристичній путівці.

А ще їду зі Шпиколос, вирішив провідати Тебе, але не застав. Сказали, що Ти у Здолбунові. Якби знаття, що Ти повернешся сьогодні, то я зачекав би. Але Ти можеш приїхати і завтра, адже зі Здолбунова до Рівного дуже близько.

Отож я їду до Львова, а коли знову приїду, не можу сказати.

Дарую Тобі книжку «Зачаровані казкою» і ще раз зичу всього найкращого.

Твій Юрко.

10.III.85.

Здоров, Васильку.

З Новим роком тебе, Василем.

Я запізнився із поздоровленням, привітав тебе тільки мислено, а от чи телепат Ти – не знаю, і тому шлю Тобі цю листівку із весело-врочистими квітами і зичу Тобі такого ж настрою.

Будь завжди здоровим, усміхненим, радісним. Успіхів Тобі на творчій дорозі, завжди і в усьому.

При можливості приїхати в Ровно, я напишу Тобі заздалегідь або потелефоную.

Тисну руку.

Твій не завжди своєчасний і пунктуальний Юрко.

22.I.86.

Здоров, Василю.

З Новим роком Тебе, з новим щастям, з новими світлими мріями і їх здійсненнями.

Здоров'я, радості, добра зичу Тобі від щирого серця.

P. S. Твого листа я одержав. Дякую за добре слово. Пам'ятаеш, коли Ти був у мене, я розповів Тобі свій сон про те, як у мене начебто вирвали зуб і йшла кров. Тоді ж сильно захворіла моя баба, лежить до цього часу і дуже тяжко мучиться.

З роботою в мене все гаразд.

Будь здоровий.

Тисну руку.

Твій Юрко.

25.XII.86.

м. Львів.

Дорогий Васильку.

Я чекав-чекав від тебе листа, а Ти – від мене, і я перший порушую цю затайну мовчанку.

Справи у мене не сказав би, що йдуть погано, але й добра мало.

Підводить здоров'я: вийду на 5 поверх і захекуюсь, як дід старий, виснажився сильно. Правда, після закінчення навчального року трохи легше дихається.

Відпустка у мене планується в липні. Цілий місяць буду в батьків, то й здибатися буде нагода, якщо в Тебе теж у цей час відпустка дістанеться.

Пиши, як у Тебе справи, що нового. Ми з сім'єю поїхали на село до баби в Жовтанці, але менша захворіла ангіною, і ми приїхали з нею до Львова, а більша на селі. За нас і не згадує, сидить цілий день у піску, бавиться.

Буду закінчувати. При зустрічі поговоримо про все.

Будь здоровий і щасливий.

Міцно тисну руку.

Твій Юрко.

Вибачай, що мовчав. Замотався.

9.1.88.

Здоров, Васильку.

Одержав Твоє новорічне поздоровлення. Щиро дякую за привітне слово, за добре серце. Дозволь і Тебе привітати з Новим роком за старим стилем. Хай у Твоєму житті буде все якнайкраще. Хай збуваються мрії й надії. Здоров'я, щастя, добра Тобі в новому і всіх наступних роках Твого життя. З Новим роком-Василем.

Влітку я разом з жінкою і дітьми був у своїх батьків у Шпиколосах. Одного разу зібралися до Почаєва і до Тебе, але далі від Кременця не заїхали: була нестерпна спека, і ми побоялися, що діти не витримають подорожі.

Я зараз у відпустці, і ми могли б зустрітися, але я зараз закінчую дисертацію і дуже заклопотаний. Трошки згодом. Фотографій нових я не маю, бо ніколи фотографуватися.

Їду до Львова з Дубна. Пишу на коліні. Тому й незграбно.

Будь.

Твій Юрко.

11.1.88.

•

—
Leonoradu
—

Лілія Антонюк-Слідзинська,
просвітянка, ветеран педагогічної праці

**«Я – ТВІЙ РОВЕСНИК,
ДОЛЯ МОЯ КУЦА,
ПЕЧАЛЬ МОЯ НЕ ВІДАЄ КІНЦЯ...»**

Добре пам'ятаю той вересневий день, коли в п'ятнадцяту аудиторію несміливо зайшов високий, стрункий, з темнорусим чубом юнак, привітався з усіма нами, що зібрались на своє чергове заняття літстудії, і сказав: «Я прочитав ваше оголошення і прийшов, аби прийняли мене до свого гурту». Ми, звичайно, зраділи таким поповненням і уважно вислухали його розповідь.

Це був Юрій Климець, який без вступних іспитів, бо на «відмінно» закінчив школу у Шпиколосах, став студентом першого курсу відділу праці та креслення Кременецького педагогічного училища. У студії були переважно дівчатка, крім Володі Музики і Богдана Сплавника. Вони радо прийняли до свого товариства цього юнака і довго слухали його розповіді про школу, про учителя, який навчав у Шпиколосах рідної мови і літератури і назвав його Юрком... Тому Юрій Климець свої перші вірші, написані у шкільному віці, підписував незвичайним псевдо «Юрко».

Готувались ми тоді до відзначення 100-ліття від дня народження Лесі Українки, читали й обговорювали все, що мало відношення до цього славного імені. І от після ознайомлення з повістю Олександра Дейча «Ломикамінь», в якій оповідалося про дитячі та юнацькі роки Дочки Прометей, одноголосно за пропозицією Юрія Климця вирішили назвати свою студію «Ломикаменем». Заперечень не було, всі раділи, бо ж впродовж цілого року ніяк не могли добрати собі символічного імені. І так до сьогодні ми називаємось «Ломикаменем», квіткою ніжною і

дуже мужньою, яка здатна розбити найміцнішу скелю і посяяти найніжніші почування в серця людей.

Дуже вдалим іменем студії ми завдячуємо йому – Юркові Климецві.

Після виходу в світ першої редакції роману Олеся Гончара «Собор», це було журнальне видання 1968 року, мою книгу читали й перечитували літстудійці. І от одного вечора, коли ми після засідання гуртка повертались з Юрком додому, мешкав він тоді в Марії Кремінярівської, зупинились біля стін собору, який сьогодні є Преображенською церквою, Юрко замріяно дивився на прекрасну, але занедбану споруду і довго мовчав... Я зрозуміла, що його багата творча уява народжувала рядки поезії, яка була співзвучна з романом Олеся Гончара. Наступного дня Юрко віддав мені новонароджену поезію, порадивши її нікому не читати, бо за це міг би мати неприємності. Це був вірш «Один із крем'янецьких краєвидів».

Стоїть облуплена святиня,
Безверхо дивлячись в блакить,
Стоїть у грози й хуртовини,
Химерний витвір рук людини
Великий дух в собі таїть...
І де колись гриміли хори –
Шугає вітер в голубінь...
Та обпікає серце сором
За крах розтоптаних святинь.
І я відчув лишень віднині,
Як серце скривджено болить.
Стоїть осквернена святиня,
Безверхо дивлячись в блакить.

7.07.1974 р.

У 1972 році загинула наша Женя Скворонська, отой тендітний цвіт, понівечений бурею... Юрко Климець тоді ще навчався в педучилищі. Він разом з усіма ломикаміїцями брав найактивнішу участь у похоронах нашої незабутньої Жені. Пам'ятаю, як ми усі поїхали до Коханівки і там провели в останню дорогу найдорожчу подругу. Через деякий час спорудили на її могилі пам'ятник. Львівський скульптор Петро Кулик витесав з каменю постать дівчини з пучком червоної калини у руці. Це був символ України – прекрасної, величної, мужньої, але знедоленої, з глибоким смутком ув очах... Довго добирали ми слова надмогильного напису. І знову нас виручив Юрко Климець. Він запропонував уривок з поеми Василя Симоненка «Кирпатий барометр»:

Я – твій ровесник. Доля моя куца,
Печаль моя не відає кінця.
Я кличу вас у відчаї не гнуться,
А вибухати, як нові сонця!

До сьогодні у моїх очах стоїть перше подоріжжя «Ломикаменю» на Скелі Юліуша Словацького. Ця місцина напровесні заливається білим-білим цвітом анемони і рясту. За народними традиціями, треба обов'язково топтати розквітий ряст, щоб на лаві не лежати, щоб бути здоровим, сильним, мужнім. Назбирали цілі пучки білого квіту, потоптали ряст, а потім розмістились на дереві, що уже не росло, а лежало долі, хлопці розпалили вогнище, пекли картоплю, смажили сало. Юрко почастував тоді усіх смачним вином, настоящим на трояндових пелюстках, виготовлене воно було за Симоненковим оповіданням «Вино з троянд». Не хотілось розходитись з лісу, не хотілось розривати оту власне нашу єдність високого духу, спільних захоплень і поривань.

Юрко Климець із замилюванням схилявся перед генієм Василя Симоненка. Напам'ять знав усю мою збірку, яка ходила від рук

до рук, аж поки її не зачитали до решти, але я не шкодувала: значить, захоплює, отже жаданна, а більше мені нічого не треба.

Перечитую сьогодні перший рукописний альманах «Ломикаменю», де записаний Юрко, тоді студент другого курсу педучилища, ще дуже юний, зі світлими пориваннями, мріями і бажаннями:

«Кожен день приносить мені щось нове, цікаве і корисне. Переді мною чудовий і широкий шлях і радісне майбутнє. Хочеться закінчити словами Василя Симоненка:

О море радості безкрає,
Чи я тебе перепливу?
Якби того, що в мріях маю,
Хоч краплю мати наяву!».

Коли ломикаміїці помандрували через Вінницю, Умань, відвідуючи заповітні місця, до Черкасів, аби побути на могилі Симоненка та зустрітись з його матусею Ганною Федорівною Щербань, з нами був Юрко Климець.

Навчаючись в педучилищі, Юрій увесь той час мешкав на квартирі в Марії Кремінярівської. Збирались були запросити її на заняття студії, та не встигли, а жаль...

На похоронах Олександра Лук'яновича Вітенка Юрко був з Марією Кремінярівською. Він – високий, широкоплечий, а вона біля нього – тендітна, низенька, елегантно одягнена, в сірому зі штучного каракулю кожушку, на голові капелюшок чорного кольору в знак смутку і печалі з приводу втрати дорогої усім нам людини – великого патріота України, невтомного збирача народних пісень, етнографа і фольклориста. Я весь час спостерігала за тими двома людьми, вона про щось розповідала, а він замріяно слухав, нанизуючи на свою пам'ять мудрість і мужність тієї дивної жінки. Коли Марія Кремінярівська виїжджала до Австралії, то залишила Юркові чимало книг із своєї бібліотеки. Він з нею листувався і збирався написати спогади. Не встиг...

Ми з Неонілою Крем'янчанкою були запрошені на Юркове з Богданою весілля, відбувалось воно 24 вересня 1977 року в селі Жовтанці Кам'янсько-Бузького району Львівської області, де мешкали батьки молоді. Там ми познайомились з найближчими Юрковими друзями і побратимами по літстудії «Франкова кузня». Таємно, аби ніхто не помітив, повиходили на подвір'я. Не було де сховатись від людського зору, а так хотілось обмежитись невеликим гуртом тих молодих людей, що мали багато спільного, бо це були поети. А тут стояла машина голови колгоспу, який прибув на весілля. Повскакували у «бобик». Там і відбувся дивний вечір поезії, читали свої вірші: Юрко – молодий, Микола Козлик – його сват, Неоніла Крем'янчанка – свашка, Мирослав Лабач, Василь Лящук. Незабутнє враження залишилось по сьогодні від читання поезії «Моєму Тарасові» Валерія Герасимчука. Промовляв заміряно:

Сину, ким ти виростеш,
Тобою будуть милуватися чи ні
Верби з їх одвічною журбою
І Чумацький Шлях в височині?..

Батько запитував, тривожачись майбутнім сина, але читав так, що слово «Тобою» з його логічним наголошенням було відповіддю Тараса. Син виростав, наслідуючи батька. Звучала поезія за поезією, одна краща іншої, не зчулися, як пролетіла година. Дивимось, а на подвір'ї метушня – шукають молодого з його товариством. Нам нічого не залишалось, як вийти із свого сховку і далі йти святкувати весілля...

Перед Юрієм відкривалось прекрасне майбутнє. Скільки мрій і сподівань він мав! Скільки добра міг він вчинити, скільком людям мав би він допомогти! Адже було в нього дуже добре серце і надмірно мудрий розум.

Невблаганна, жорстока смерть вирвала з наших рядів мудрого науковця, великого патріота України, щирого друга і товариша – Юрія Климця.

Знайшов він свій останній прихисток під білими берізками, які великим гуртом розташувались з південного боку на високому пагорбі, звідки видно в усі кінці світу.

Про що шепочуть ніжні, дуже сумні білокорі берізки, які так низько схилили своє зелене віття над могилою нашого Друга? Що вони хочуть переказати нам – його побратимам? В чому застерегти і чого навчити!?

«Берізки в ніжному серпанку
Про щось замріялись на самоті,
Під зорями весняного світанку
Їм сни наснилися чарівні.

Весняний вітер щось шепоче
В зеленім плетиві їх шат,
А роси сяють, наче очі,
Що прагнуть радість передать.

І я всміхнуся мимоволі,
Бентежну мрію сколихну...
Згадаю ті берізки в полі,
Мов серця щирого струну.

Зачеплю знову. Й озоветься
До мене голос дорогий.
Згадаю... й знову засміється
Веселим сміхом юних мрій...» –
читаємо Юрків автограф в «Ломикамені».

Залишився Юрій Климець в нашій пам'яті завжди юним, замріяним, залюбленим в людей і світ Божий, мудрим з наймудріших, готовим допомагати всім, хто жадав тієї допомоги.

У селі Великі Бережці на Крем'яниччині є Будинок пристарілих, в ньому доживає свого віку батько Юрія Климця.

Яка жорстока людська доля! Дмитро Климець в минулому був добрим господарем, майстром на всі руки. Виховали разом з дружиною Антоніною єдиного прекрасного сина, дали йому належну освіту, думали на старості літ голови прихилити біля нього. Та не здійснились батьківські мрії і сподівання. Одинокий, серед чужих людей, старий чоловік розраду шукає в роботі, виплітає з лози корзини і дарує їх людям.

Час від часу, їдучи до свого родинного гніздечка, я заходжу до того сумного будинку в Бережцях, аби відвідати самотнього чоловіка, погомоніти з ним, наслухатись мудрої бесіди, розрадити в ні з ким не розділеному горі.

Інна Волянюк,
викладач української мови та літератури
Крем'янецького обласного гуманітарно-педагогічного
інституту імені Тараса Шевченка,
кандидат філологічних наук

**НЕДОСПІВАНА ПІСНЯ,
НЕДОЧИТАНА КНИГА,
НЕДОЖИТЕ ЖИТТЯ**

Саме такими рядками нам хочеться розпочати розповідь-спогад про Юрія Дмитровича Климця, нашого краянина, кандидата історичних наук, автора наукового дослідження «Купальська обрядовість на Україні», викладача української літератури Кременецького педколеджу, тонкого лірика, талановиту, добру, мудру людину, чие життя трагічно обірвалось 1 листопада 1998 року.

Юрій Дмитрович загинув, залишивши про себе незабутній спогад в усіх, хто його знав, – в родичів, друзів, односельців, в колег по роботі, студентів і просто знайомих. Багато цікавих починань, напруженої праці, творчих задумів, які залишились, на превеликий жаль, незавершеними.

Народився Юрій 17 квітня 1955 р. в с. Шпиколоси Кременецького району в родині селян Антоніни та Дмитра Климців. Будучи єдиною дитиною в сім'ї, хлопчик був завжди оточений увагою батьків, дідуся та бабусі. Юрій змалку був хворобливим, страждав серцевою недостатністю. Мати дуже непокоїлась хворобою сина і на нервовій основі згодом сама захворіла цукровим діабетом.

Малий Юрко дуже любив казки. І це не дивно, бо зростав у сім'ї, де глибоко шанувались народні звичаї, традиції та обряди.

Батько – знаний на всю округу плетенням з лози, дідусь Михайло та бабуся Юлія (Льоня, так її називали) – це ті живодайні джерела, з яких Юрко змалку черпав краплини духовності та народної мудрості. Вони переповідали онукові давні казки та легенди, історичні оповідання, пройняті патріотичним настроєм, які він надзвичайно швидко запам'ятовував, а у вільні хвилини не давав бабусі та дідусеві спокою своїми запитаннями, проханнями розповісти нову казку. Бабуся Льоня була письменною, саме вона і навчила малого Юрка перших літер, складів, а згодом – й читання. В п'ятирічному віці хлопчик уже читав самостійно. Згодом в одному з віршів він напише:

Зелені ниви напились дощів,
Як матері, замислились тополі.
Красу життя я змалку зрозумів –
За це довіку буду вдячний долі.

А ось спогад про дитячі роки Юрка його тітки, Козлянінової Ганни Євплонівни:

«Малий Юрко дуже любив читати. Мама йде вранці на колгоспну ланку, а синові доручає зробити дещо по господарству. А в хлопця одна думка: як би гайнути по селу та роздобути нову цікаву книжку. Діставши нову збілочку, хлоп'я жадібно поглинало літературні твори. На подвір'ї у Климців завжди багато дітвори. Юрко – в центрі, а навколо нього усі сусідські дітлахи сидять і слухають казки, які хлопець то читав друзям вголос, то просто переповідав» (записано в листопаді 2000 р.).

З-поміж своїх однолітків хлопчик вирізнявся допитливістю, розсудливістю, терпінням, спокійною вдачею. Він міг годинами сидіти над книжками, у той час як сусідські дітлахи встигали оббігати кілька разів село.

У 1962 р. пішов до школи. Юрко був найкращим учнем в класі. Найбільше його приваблювала література, з великим

захопленням він читає художні твори. Класний керівник, Мальчевська Галина Іванівна, згадує:

«У 6-му класі ми проводили вечір-зустріч. І я запропонувала Юркові скласти віршоване привітання. Через день-два він приносить віршик. Разом відшліфувавши, ми мали не лише вірш-привітання, а пісеньку. У восьмому класі з'являються дещо складніші, серйозніші його поетичні твори» (записано 10 грудня 2000 р.).

Але тоді ще ніхто не підозрював, що в цьому білявому хлопчині згодом розкриється справжній поетичний талант.

Після закінчення школи, у 1970 р., вступив до Кременецького педучилища. Юрій був одним з найкращих студентів училища, активним студійцем «Ломикаменю».

Лілія Адамівна і зараз часто зустрічається з батьком Юрія – Дмитром, який перебуває у притулку для пристарілих в с. Великі Бережці Кременецького р-ну, відвідує садибу Климців у Шпиколосах, яка тепер стала самотньою пустою, і Юрієву могилку, поруч якої – дві берези. Юрій дуже любив берези. Можливо, тому, що першим коханням його була юна дівчина з Львівщини – Анна Береза, з якою познайомився, навчаючись у Кременецькому педучилищі. Але доля, як згодом писав Юрко, «розвела їх на вічне роздоріжжя».

ТОПОЛИНА ПІСНЯ

Пригадуєш оту осінню пісню
І небеса закоханих тополь,
Коли зірки натхненно і первісно
Цвіли над перехрестям наших доль?

Була в тій пісні туга ледь вловима
За тим, що дні пливуть, як голуби...
Була в ній сива мудрість пілігрима
І глібовської відгомін журби.

Тополі довго нам тоді співали,
Щоб ми навчились вірність берегти,
Щоб наших днів розвеснені причали
Не розмивали хвилі суєти.

Чи ми від щастя, мила, із тобою
В дорогу тої пісні не взяли,
Чи в душах, заповонених любов'ю,
Для неї, може, місця не знайшли?

Коли ж розлуки гіркота полинна
Вп'ялась у наші душі, наче їдь,
Знов зазвучала пісня тополина,
Її забудь не можу ні на мить.

Там, де цвіла любов неопалима
Під сяйвом зір і мріями тополь,
Стоїть печаль з великими очима
Над вічним роздоріжжям наших доль.

1979 р.

Отож, закінчивши педучилище на «відмінно», Юрій вирішує випробувати свої сили і успішно складає вступні іспити до Львівського державного університету ім. І. Я. Франка на факультет української філології.

Батьки хотіли, щоб син став лікарем, але не перечили Юркові, бо медицина його не приваблювала.

Навчаючись в університеті, юнак продовжує писати вірші, які друкує в університетській газеті «Франкова кузня», серед них чимало творів, присвячених рідній домівці, отчому краю («Один із крем'янецьких краєвидів», «Рондель», «Рідній землі», «Крем'янцю», «Отчому краю» та ін.). Завершуючи навчання в Львівському університеті, Юрій проходить двомісячну курсантську службу в м. Славуті Хмельницької області. У Львові він одружується, із 15 серпня 1979 р. саме тут розпочинає свою трудову діяльність. Світ науки не залишається осторонь. Юрій Дмитрович розпочинає наукове дослідження з етнографії та фольклору.

Важким і тернистим виявився шлях у науку. В часи тоталітаризму таку фольклорну тему в Україні захистити було практично неможливо: винен в усьому український націоналізм. Отож довелося Юрієві Дмитровичу шукати місце захисту в Білорусії. З дипломом новоспеченого кандидата історичних наук Юрій повернувся до Львова. Здавалося б, такому стрімкому входженню до кола наукової еліти можна тільки порадіти. Але «без плечей» і не синові іменитого вченого хіба можна було влаштуватись на престижну роботу?

Яких тільки професій не довелося спізнати Юрію: педагога-організатора, вчителя української мови, асистента сліпого вчителя, етнографа-методиста. Та кожен його крок супроводжувала творча Муза. З-під пера з'являються один за одним нові твори.

У 80-х роках з'являється поезія «Із вірним поглядом на твій, Вітчизно, стяг», рядки з якої на сьогодні стали пророчими.

Із вірним поглядом на твій, Вітчизно, стяг
Останнім променем погаснуть мої очі.
З іменням рідного народу на устах
Навіки повернусь у землю отчу.

Хай тільки, краю дорогий, твоя краса
Не затуманиться скорботною сльозою,
Адже моя зоря залишить небеса,
Щоб долею на світі прорости новою.

Так, Юрієва зоря, що так рано згасла, проросла у світі його творчістю та долею юних дочок – Мар'янки та Яринки. Старша, Яринка, закінчила факультет іноземної філології (чеська мова) Львівського державного університету ім. І. Я. Франка, магістратуру. Крім чеської, знає польську та англійську мови.

Молодша, Мар'янка, теж закінчила Львівський держуніверситет (хорватська мова), викладає англійську, польську. Вона проходила практику ум. Загребі (Хорватія) і відчула недостатність знання італійської мови. Повернувшись, розпочала вивчати італійську, бере участь у багатьох молодіжно-патріотичних заходах.

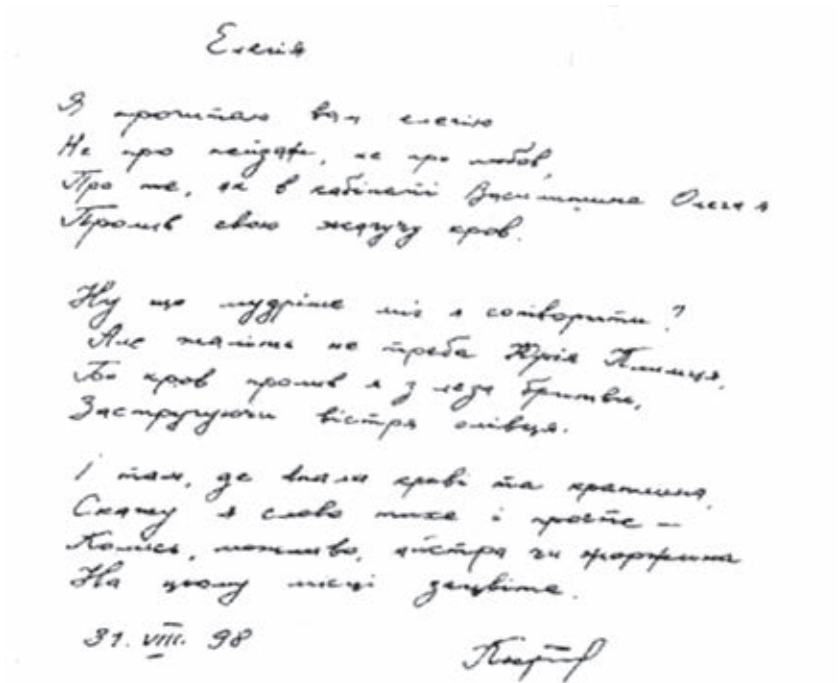
Попри всі життєві негаразди, щоденні клопоти, невтомну працю, Юрієві ніколи не бракувало часу, аби відвідати батьків, рідну домівку.

Життєві обставини складаються так, що 6 березня 1996 року він повертається до Кременця, де працює викладачем української літератури Кременецького педколеджу.

З перших днів своєї праці у педколеджі він приваблює студентську молодь чарівною силою мудрого слова, силою свого таланту. Юрій Дмитрович стає улюбленим викладачем, це на його уроки так поспішають юнаки та дівчата, бо знову почують

щось надзвичайно цікаве, відкриють щось нове і незчуються, як заняття закінчиться.

Юрій Дмитрович тісно приятелює з Лілією Адамівною Слідзинською, Б. А. Прокоповичем, Ю. Т. Редько, О. В. Васишлиним. Одного разу в кабінеті Олега Васильовича з'являється ще одна поезія Юрія Климця – «Елегія»:

Перебуваючи в Кременці, Юрій Дмитрович підтримує зв'язки зі своїми друзями, колегами, наставниками, які любили й поважали його, шанували талант.

В серпні 1998 р. Юрій отримав листівку від Сергія Хавруся (директора музею у Стеблеві):

«Дорогий Юрію!

З великою приємністю прочитав твій щирий лист. І згадалося сердечне спілкування із юним студентом Львівського університету влітку 1975 року. Таке не забувається, хоч у Нечуєвій світлиці було і є багато гостей. Радий за тебе, Юрію. Уже по твоєму листу видно, що ти – справжній філолог. Тож хай щастить тобі. Звичайно, фольклорні матеріали, зібрані вами у Стеблеві, радо приймемо в музей.

До речі, 25/XI – 160-річчя Нечуя.

З щирою приязню Сергій Хаврусь.

На Маковія 14.VIII.98 р.

Уклін тобі, друже юний, з берегів вічної Росії».

Та не судилось Юрієві відсвяткувати ювілей славетного І. С. Нечуя-Левицького, не судилось здійснити так багато творчих задумів, наукових проєктів. Залишилась недоспіваною мелодія його життя. В чому ж шукати причину? Кого звинувачувати? Можливо, в деякій мірі і самих себе. За словами друзів Юрія Дмитровича і знайомих, останні місяці свого життя він перебував у стані важкої депресії. А розраду шукати було ні в кого.

Усі талановиті люди – диваки. Та чи завжди вистачає нам терпіння зрозуміти їх, відчутти їхнє серце, глибину душі?..

Олег Васишин,
завідуючий кафедрою гуманітарних дисциплін
Крем'янецького обласного гуманітарно-
педагогічного інституту імені Тараса Шевченка,
кандидат філологічних наук

ТАЛАНТ, ЩО ПРАГНУВ ДО ЗІРОК...

Наше перше знайомство з Юрієм Климцем відбулося на початку 80-их років у Кременці. Що я знав тоді про цього талановитого землянина?

Виходець із простої селянської сім'ї, один із найкращих випускників Кременецького педучилища, активний молодий літератор, випускник Львівського державного університету ім. І. Франка, скрупульозний дослідник фольклору. Оце й усе.

...Зустрілись ми на автобусній станції. Мою увагу привернув високий молодий чоловік у довгому плащі з дипломатом. Оскільки світлини з його обличчя я бачив у районній газеті, впізнати в незнайомцеві Юрія Климця було легко. Я, звісно, підійшов першим. Позналились. Розговорились.

Мені дуже запам'яталась одна деталь: Юрій тримав у руках поетичну збірку, здається, В. Герасимчука (однокурсника по університету), і дуже захоплено розповідав про автора, скромно обмовившись, що теж має намір видати й свою першу поетичну ластівку. Тоді ми домовились, що при першій нагоді він завітає до Кременця, і ми зустрінемось на засіданні літературної студії в бібліотеці ім. Ю. Словацького.

На жаль, такої зустрічі не відбулось, але зате Юрій Дмитрович завітав до педучилища і зустрівся зі студентами та викладачами відділу «Трудове навчання». То були не тільки спогади про навчання, то була пристрасна сповідь вдячного випуск-

ника своїм дорогим наставникам, особливо Б. Прокоповичу, Л. Слідзинській, В. Редьку. До Василя Семеновича у Юрія була особлива приязнь і повага. Тоді ж він подарував йому свою наукову працю «Купальська обрядовість на Україні». Правда, не всім тоді було відомо про те, яким важким і тернистим виявиться шлях у науку, і не тільки...

З 6 березня 1996 року Юрій Дмитрович Климець повернувся в свою альма-матер, але вже як викладач української літератури. І хоч це була середина семестру, все ж директор коледжу, професор Афанасій Ломакович щиро зустрів кандидата історичних наук Юрія Климця, сподіваючись на його наукове зростання. А про те, що за плечима у молодого викладача були уже серйозні наукові здобутки, засвідчують численні статті, які друкувались в наукових збірниках та журналі «Жовтень» («Дзвін»).

Це треба було відчутися серцем і душею, а інакше не міг Юрій Дмитрович, коли розповідав на заняттях про Івана Франка, Лесю Українку, Павла Тичину, Максима Рильського, Дмитра Павличка...

Глибока ерудиція, енциклопедичність знань, висока культура мовлення – ось риси, які були характерними для нього.

Особливо запам'ятались його виступи на конференціях, присвячених О. Гончару та Б. Харчуку...

Не раз на кафедрі української словесності він ділився планами, що має намір написати «Історію літератури рідного краю», спогади про зустрічі з видатними майстрами слова. Дуже вразливо реагував на негаразди в суспільно-політичному житті України, про що досить виразно засвідчує поезія «Рондель»:

Коли страйкують вчителі,
Душа до Господа волає:
– Чом справедливості немає,
Лише крутіство на землі?
Лиш кривда в місті і селі
Чортополохом процвітає.
Коли страйкують вчителі,
Душа до Господа волає.
Як злидохратні кораблі
Терпіння берег покидають,
Осиротіло вслід махають
Тоді школяррики малі,
Коли страйкують вчителі.

6.02.98 р.

За два місяці до трагічної смерті залишив у мене на робочому столі свій останній вірш «Елегія», який без усіляких перебільшень можна вважати його заповітом.

•

Неоніла Диб'як,
член Національної спілки письменників України

ПОГЛЯД З ЮНОСТІ

Озирнешся в минуле – і крізь доволі імлістий туманець років бачиш перед собою щемливі візії цікавих подій, магічним пензлем пам'яті відтворюєш постаті, обличчя і слова людей, які так чи інакше дотикалися до твого життя.

Юра Климець дивиться на мене блакитними очима моєї юної весни, наївно і чисто, без тіні лукавства. Той погляд зауважився мною під час першої ж зустрічі. Тоді Юрко, студент-першокурсник відділення праці і креслення, прийшов на засідання педучилищного літературного гуртка «Ломикамінь».

Його представила наша наставниця Слідзинська Лілія Адамівна, яка особливим рентгеном свого педагогічного та філологічного хисту вміла серед студентів-неофітів розгледіти творчі обдарування. Юрко стояв перед нами – високий, світлочубий, серйозний. Тоді подумалося, що якби була художницею – малювала б з нього добросердних, щирих душею казкових богатирів.

Ми з висоти другого курсу глянули на нього, літератора-початківця, зацікавлено і дещо поблажливо. Поблажливість зникла, як тільки Юра почав читати свої вірші. Вони були доволі вправними, як на його вік. Від них віяло свіжістю травневих дібров під сонячними небесами, рядочки дзвеніли співом чистих джерел, звучали сердечними оśвідченнями в любові до рідного краю.

Минуло небагато часу, і хлопець став одним з найактивніших гуртківців, учасником всіх училищних літературних заходів, душею нашого творчого колективу. Його поезії охоче друкували

місцеві газети. Він добре вчився, багато читав, віршував і був цікавим співбесідником. Своїми успіхами не хизувався і чужими не засмучувався.

Привітний і вродливий – подобався дівчатам. Не одна задивлялася та вертілась біля Юрка, намагаючись заволодіти його увагою. Проте він стійко демонстрував стримане, може, навіть надто, ставлення до інтимних стосунків – далі дружніх виявів воно не сягало. Не знаю, чому так, але Юру я не можу пов'язати близькістю із жодною з наших студенток. Хоча й анахоретом його не назвеш: гурту не цурався, на жарт відгукувався жартом, його ставлення до дівчат не було позбавлене хлопчачої галантності.

Добре вихований, працьовитий селянський син – він на вихідні обов'язково їздив до батьків у недалеке від Кременця село Шпиколоси і повертався в гуртожитковий вулик лише в неділю під вечір з новими сільськими враженнями та новими творами.

По завершенні навчання в училищі я втратила хлопця з поля зору. Час від часу зустрічаючись з однокашниками та знайомими, чула згадки про Климець – здобув університетську освіту, одружився, оселився у Львові, все такий же товариський, доброзичливий, продовжує віршувати.

Печаль стискає серце: він надто рано загинув – у розквіті сил і творчого обдарування. У моєму спогаді він залишився юним – світла весняна постать на узбіччі дороги, якою я прямую до осені.

•

ЗМІСТ

М. Пшеничний. Пелюстки нев'янучої пам'яті.....	5
Листи.....	21
Спогади	125

Літературно-художнє видання

КЛИМЕЦЬ Юрій Дмитрович

«ПРИВІТ, ВАСИЛЬКУ!..»

Упорядник

Василь Лящук

Літературний редактор

Микола Пшеничний

Технічний редактор

Віталій Власюк

Підписано до друку 29.04.2014 р. Формат 60x84 1/16.

Гарнітура «FuturaBook». Друк офсет. Ум. друк. арк. 8,6.

Наклад 200 пр. Зам. 13.

Видавництво «Волинські обереги».

33028 м. Рівне, вул. 16 Липня, 38; тел./факс: (0362) 62-03-97;

e-mail: oberegi@mail15.com

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єкта
видавничої справи ДК № 270 від 07.12.2000 р.

Надруковано в друкарні видавництва «Волинські обереги».